

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Ana-Maria Premec

**ANALIZA INAUGURACIJSKIH GOVORA
DOSADAŠNJIH PREDSEDNIKA
REPUBLIKE HRVATSKE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Ana-Maria Premec

**ANALIZA INAUGURACIJSKIH GOVORA
DOSADAŠNJIH PREDSEDNIKA
REPUBLIKE HRVATSKE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

Ana-Maria Premec

**ANALIZA INAUGURACIJSKIH GOVORA
DOSADAŠNJIH PREDSJEDNIKA
REPUBLIKE HRVATSKE**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danijel Labaš

Zagreb, 2018.

Sažetak

Retorika je moćno sredstvo uvjeravanja. Ona ima moć utjecaja na stavove, emocije i djelovanje ljudi. Zbog toga je političari koriste u svojim inauguracijskim govorima kako bi pridobili naklonost svoje publike. Grčki filozof Aristotel smatra kako na publiku utječu karakter govornika, logička argumentacija govornika i emotivni apel govornika. Za Aristotela je primarni element bila logička argumentacija, dok je u današnje vrijeme na prvome mjestu karakter govornika. Kada publika vrednuje govornika, ona najprije ispituje njegovu vjerodostojnost i poštenje. Tako više nije na prvome mjestu sadržaj govora i njegova argumentacija, već osobna procjena govornika od strane publike. Tako Weissman (2010: 2) navodi kako na publiku najviše utječe govornikov izgled i njegov govor tijela (55 posto), zatim govornikov glas i način na koji priča (38 posto), dok sadržaj koji priča na publiku utječe najmanje (tek 7 posto). Zbog toga je neverbalna komunikacija važan dio svakog govora. Njome govornik svjesno ili nesvjesno komunicira ono što zaista osjeća i misli. Prvi dio ovoga rada obuhvaća teorijski prikaz retorike i njenih zakonitosti, a drugi praktični dio obuhvaća analizu inauguracijskih govora Franje Tuđmana, Stjepana Mesića, Ive Josipovića i Kolinde Grabar-Kitarović na verbalnoj i neverbalnoj razini. Verbalna razina obuhvaća analizu: strukture govora, korištenje stilskih figura, modalnih izričaja i stručnih termina. Neverbalna razina obuhvaća: korištenje stanke u govoru, naglašavanje riječi intenzitetom glasa, gestikulacija, mimiku, i kontakt očima.

Ključne riječi: retorika, inauguracijski govor, patos, etos, logos, govornik, publika, verbalna komunikacija, neverbalna komunikacija

Summary

Rhetoric is a powerful tool of persuasion. It has a power to influence on people's attitudes, emotions and action. Because of those perks, politicians use it in their inaugural speeches in order to gain the audience's favor. Greek philosopher Aristotle thinks that audience is influenced by the speaker's character, his logical argumentation and emotional appeal. For Aristotle, the primary element of communication was logical argumentation, but in the present time, that role belongs to the speaker's character. When the audience evaluates a speaker, they examine his credibility and honesty first. The content of speech and his arguments are no longer in the first place - they are being replaced by the audience's personal assessment. Weissman (2010: 2) states that speaker's appearance and body language have the biggest impact on the audience (55 percent), his voice and the way he talks are on the second place (38 percent) while the content of the speech is completely behind (only 7 percent). This is the reason why nonverbal communication is an important part of every speech. Speaker can use it consciously to express what he really feels and thinks, or he can unconsciously reveal his emotions. The first part of paper covers theoretical view of rhetoric and its legalities, while the second, practical part covers the analysis of inaugural speeches of Croatian Presidents (Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Ivo Josipović and Kolinda Grabar-Kitarović) on verbal and non-verbal level. Verbal level includes the analysis of speech structure, use of stylistic figures, modal expressions and terminology. The non-verbal level includes use of speech breaks, emphasizing words with voice intensity, gestures, mimicry and eye contact.

Keywords: rhetoric, inaugural speech, pathos, ethos, logos, speaker, audience, verbal communication, nonverbal communication

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. RETORIKA.....	8
2.1. Temelji retorike	9
2.2. Suvremena retorika	11
3. JAVNI NASTUP KAO KOMUNIKACIJSKI PROCES	14
3.1. Govor.....	15
3.1.1. Struktura govora.....	16
3.1.2. Verbalna komunikacija.....	19
3.1.3. Neverbalna komunikacija	21
3.2. Govornik.....	25
3.2.1. Etos.....	26
3.2.2. Patos.....	28
3.2.3. Logos	29
3.3. Publika.....	31
3.3.1. Vrednovanje govornika	32
3.3.2. Analiza publike	34
4. ANALIZA INAUGURACIJSKIH GOVORA	35
4.1. Metodologija, svrha, cilj i hipoteza istraživanja	35
4.2. Inauguracijski govor predsjednika Franje Tuđmana 1997.....	36
4.3. Inauguracijski govor predsjednika Stjepana Mesića 2005.	47
4.4. Inauguracijski govor predsjednika Ive Josipovića 2010.	59
4.5. Inauguracijski govor predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 2015.	69
4.6. Rasprava i tumačenje dobivenih rezultata	81
5. ZAKLJUČAK	83
6. POPIS LITERATURE	85
7. PRILOZI.....	87

1. UVOD

U današnje vrijeme retorika je kao vještina uvjeravanja pomalo pala u zaborav. Razlog tome su pogrešna shvaćanja retorike kao pukog nagovaranja, uljepšavanja govora i propagande. Sve su to omalovažavanja vještine koja svoje korijene ima u antičkoj Grčkoj, i u kojoj su je nazivali *kraljicom svih znanosti*. Iz navedenih razloga javlja se svojevrsna želja i potreba za apologijom retorike kao znanosti. Suvremena retorika je ponajviše vidljiva u politici, odnosno, preko političara - govornika. Oni u svojim govorima moraju biti svjesni zakonitosti retorike koja govor shvaća kao spoznajni instrument i dvosmjernu komunikaciju. Političari moraju svoje slušateljstvo imati na umu već u pripremnoj fazi govora i imati na umu reakcije koje će njegove tvrdnje izazvati kod slušateljstva. Sve što on misli i osjeća, a ne samo govori, odrazit će se na njegovo držanje, pokrete tijela, mimiku i ton. Zbog toga je zadaća govornika izuzetno teška.

Ovaj rad se sastoji od dva dijela, teorijskog i praktičnog, koji u cjelini pružaju uvid u zakonitosti retorike i uspješnost govornika. Prvi dio se sastoji od pokušaja definiranja retorike kao znanosti te prikaza njenih temelja i prisutnosti u suvremenom svijetu. Također, teorijski okvir na javni nastup ne gleda kao na monolog govornika, već ga prikazuje kao komunikacijski proces kojeg čine sadržaj govora, govornik i publika. Za svakoga od njih će biti navedeni elementi kojih svaki govornik mora biti svjestan kako bi ostvario uspješnu komunikaciju.

Drugi dio obuhvaća analizu, koja svoje uporište ima u teorijskim iznašaćima inauguracijskih govora dosadašnjih predsjednika Republike Hrvatske. U govoru predsjednika Franje Tuđmana, Stjepana Mesića, Ive Josipovića i predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović će biti analizirana verbalna i neverbalna komunikacija kako bi se potvrdila ili odbila hipoteza: „Svi hrvatski predsjednici u inauguracijskim govorima koriste verbalnu i neverbalnu komunikaciju u jednakoj mjeri”. Potvrđivanjem ili opovrgavanjem će se utvrditi na koji način su pojedini predsjednici shvatili težinu svoje zadaće i kojom vrstom komunikacije su se odlučili obratiti svojoj publici kako bi joj priopćili svoje stavove i osjećaje.

2. RETORIKA

Persuazija tj. uvjeravanje postoji od početka ljudskog društva i koristi se u svakodnevnoj ljudskoj komunikaciji u svim sferama društva. Sam pojam definirali su Grci prije više od 2000 godina. Oni su retoriku, vještinu učinkovitog i uvjeravačkog korištenja jezika učinili dijelom svog obrazovnog sustava, navodi Tomić (2016:150). U današnje vrijeme postoje različita shvaćanja retorike. Prema nekima, ona je puko sredstvo zavoda i manipuliranja, dok je drugi vide kao nužno sredstvo u ljudskoj komunikaciji. Da bismo shvatili oba viđenja, potrebno je najprije definirati sam pojam retorike i navesti razloge oba shvaćanja.

Kada Anić i Goldstein definiraju retoriku u *Rječniku stranih riječi*, oni navode: „*Retorika je vještina dojmljivog, slikovitog, pismenog ili usmenog izražavanja, kitnjasto ili patetično izlaganje, praznorječje.*” (Španjol Marković, 2008: 15).

Šime Anić, Nikola Klaić i Želimir Dujmović u *Rječniku stranih riječi* navode: „*Retorika je vještina lijepog govorenja, tehnika govorništva uopće, dio stilistike koji se bavi nevezanim govorom u riječi i pismu.*” (Španjol Marković, 2008: 15).

Ciceron retoriku definira kao: „*umijeće govorenja prilagođenog za uvjeravanje.*” (Španjol Marković: 2008: 15).

Dok je Aristotel definira kao: „*sposobnost uočavanja bitnog i primarnog svojstva kojim se može uvjeriti, a koje u sebi krije svaki predmet ili pojava.*” (Španjol Marković, 2008: 15).

Retorika tj. govorništvo je zasigurno moćno sredstvo uvjeravanja. Njezina je jakost u tome što ima moć utjecaja na emocije ljudi, ona ih može ispuniti osjećajima, potaknuti mijenjanje njihovih stavova ili čak pokrenuti na djelovanje. Ona u društvu može biti ključno sredstvo za građanski angažman i može utjecati na važna društvena pitanja. Španjol Marković (2008: 15) navodi kako je u retorici ključan faktor uvjeravanja koji za cilj može imati voditi, upravljati, zavesti i manipulirati ljudima. Zbog toga se može koristiti za nemoralne ciljeve opasne za pojedince ili skupine ljudi. Razlog negativnih konotacija stoji u poistovjećuju retorike s propagandom. Uzrok tome su događaji koji su obilježili XX. stoljeće. Dovoljno je sjetiti se Hitlera, Goebelsa i Mussolinia koji su tijekom Drugog svjetskog rata propagandu koristili kako bi manipulirali velikim brojem ljudi.

Ipak, retorika nije propaganda. Propaganda zagovara načelo prema kojemu *cilj opravdava sredstvo*, ona koristi manipulaciju, obmanu pa čak i silu kako bi ostvarila svoje ciljeve. S druge strane, retorika ne ide za tim da iskoristi javnost. Ona na slušatelja gleda kao na važnog sudionika komunikacije. Cilj joj je uvjeriti sugovornika, ali se služi drugačijim sredstvima od propagande. Kako bi potaknula sugovornika na mijenjanje svojih stavova, koristi logičnu argumentaciju, stavlja slušatelja u fokus i od govornika zahtijeva moralnu odgovornost i iskrenost. Time je pogrešno i shvaćanje retorike kao discipline koja ljude podučava isključivo govorničkim vještinama i verbalizaciji misli jer ona uči i kako razmišljati, kako logički povezivati i zaključivati, kako biti kreativan i originalan u osmišljavanju ideja. I kao takva, retorika je nužna (Kišiček, Stanković, 2014: 10).

Retorika je posebna znanost o govorništvu i o sastavljanju govora. Ona daje naputke kako nekom sadržaju dati formu, bilo u govornom ili pisanom obliku, i kako gana što jednostavniji i razumljiviji način prenijeti slušateljima (Španjol Marković, 2008: 31). Ona uzima različita govorna izražajna sredstva, osvježuje ih, oplemenjuje i upotrebljava čineći od pravog prirodnog govora *umjetan* govor, ali još realniji autentičan govor. „Kad to postigne, čovjek po drugi put u životu progovori, ovaj put kao orator” (Škarić, 2000: 28). Škarić objašnjava kako je cjelokupno ponašanje u govornoj situaciji govornjivo. Govornik ne govori samo riječima, već cijelim svojim tijelom. On može pokazati neke predmete oko sebe, tumačiti crteže, skice i drugo. U govoru se kombiniraju raznoliki sustavi signalizacije tako da jedan zamjenjuje i dopunjuje drugi. Time nastaje *govorna polifonija* i *mnogoosjetnost*. Važna karakteristika retorike je i da je ona vještina koja se uči i trenira. Drugim riječima, nitko se ne rađa kao dobar govornik.

2.1. Temelji retorike

Retorika kao znanstvena disciplina nastaje i doživljava svoj procvat u antičkoj Grčkoj gdje je bila jedna od temeljnih vještina u obrazovanju. Uz gramatiku, logiku, aritmetiku, geometriju, astronomiju i glazbu, bila je jedna od sedam slobodnih vještina. Retorika se upotrebljavala u političkom i sudskom životu. Utemeljiteljem retorike kao znanosti smatra se filozof Empedoklo (483.-423.) sa Sicilije, koji je imao prvu školu retorike uopće. Utemeljiteljem antičke retorike kao umijeća smatra se Koraks iz Sirakuze, koji je ujedno i pisac prvog poznatog priručnika za govorničko umijeće, *Tehnike oetorike*. Koraks i Tizije su

bili prvi starogrčki govornici, koji su definirali retoriku kao *psihogogoiju*, odnosno način vođenja duše riječima. Oni su tvrdili kako govorništvo pred sudom mora oboriti istinu uvjerljivošću, te je njihova retorika utemeljena na vještini koja se može učiti, a ne na prirodnoj nadarenosti (Španjol Marković, 2008: 26).

U Periklovu razdoblju govorništvo se smatralo jednom od najplemenitijih osobina jer je uspjeh u životu ovisio o umijeću govora. Tako su svi znanstvenici, državnici i vojskovođe toga vremena bili ujedno i izvrsni govornici. Govornička je umjetnost postala kraljicom svih znanosti, a njezini su učitelji, sofisti, stekli najveći utjecaj. Njihov je utjecaj ukazao na opasnost koju krije svako profesionalno širenje govorničke umjetnosti: „Umijeće govora izgledat će mnoštvu to savršenijim, to čudesnijim što je sposobnije i nevjerojatno prikazati vjerojatnijim, uzdrmati već priznato, spasiti ono u što je već izgubljena vjera, pohvaliti već osuđeno na propast” (Boban, 2007: 48-49). Dakle, u središtu govora u to je doba bilo uvjeravanje, dok je istina bila na drugom mjestu.

Protiv sofista i njihovih učenja pobunili su se filozofi moralisti, Sokrat i Platon. Sokrat je zastupao temeljni čovječji nagon za istinom. Iz Platonovih djela saznajemo kako Sokrat smatra da retorika podilazi, laska slušateljstvu, a ne čini ga boljim jer joj je cilj stvaranje zadovoljstva i ostvarivanje uspješnog učinka (Boban, 2007: 51). Bitna karakteristika njihovog nauka je bila traženje istine. Platonov učenik, Aristotel razvija retoriku kao razrađen sustav u svojem djelu *Retorika*. Aristotel u *Retorici* navodi kako postoje tri vrste govorništva: političko ili savjetodavno kojemu je svrha korisno ili štetno, sudsko kojemu je svrha pravedno ili nepravedno djelo i epideiktčko u kojem je svrha onih koji hvale ili kude čast ili sramota (Retorika, I, 1, 1358b-1359a). Retorika je za Aristotela ogranak logike, odnosno vještina javnog dokazivanja i uvjeravanja, ona je sposobnost pronalaženja raspoloživih sredstava uvjeravanja u svakoj prigodi (Retorika, I, 1, 1355b). Time uvjeravanje kao takvo više nije na prvome mjestu, već je to dokazivanje tj. spoznajni element. Prema Aristotelu, uvjeravanje se postiže čvrstim karakterom govornika, raspoloženjem u koje se dovodi slušalac i kvalitetnim govorom (Retorika, I, 3, 1356a). Uzoran retor treba uvjeriti svoju publiku da on posjeduje inteligenciju, vrlinu i dobru volju, a istovremeno mora paziti na gramatičku točnosti dostojanstvenost svoga stila (Boban, 2007:55).

Marko Tulije Ciceron (106. pr. Kr. - 43. pr. Kr.) je svojim djelima *De oratore*, *Brutu* i *Orator* dao velik doprinos razvoju retorike. U svojim djelima brani retoriku od filozofske kritike Platona i bavi se etičnošću govornika i njegovim osobinama. Prema Ciceronu,

govornik ne može mimoći etiku i moral jer se upravo na tome i temelji njegova veličina. Govornik je trebao biti nadaren, rječit i inteligentan, iskusan, originalan i obrazovan (Španjol Marković, 2008: 27). „Za Cicerona je govornik stvaralačka ličnost, sličan pjesniku, a kao izvođač blizak glumcu” (Boban, 2007: 58). Glasoviti rimski učitelj govorništva Marko Fabije Kvintilijan (oko 35.-oko 95.) iz Ciceronovih je djela o govorništvu izveo pravila za retoriku. Kvintilijanovo djelo *Govornikovo obrazovanje* u 12 knjiga predstavlja program studija za budućeg govornika koje je i „danas osnova svakomu tko se želi baviti proučavanjem, teorijom i praksom suvremene retorike” (Španjol Marković, 2008: 16).

2.2. Suvremena retorika

Danas je retorika interdisciplinarna znanost koja objedinjuje znanja iz psihologije, lingvistike, fonetike, semiotike, stilistike, komunikologije, a integrira i suvremena znanja o ponašanju životinja iz kojih su povučene paralele s ljudskim ponašanjem, osobito u području neverbalnog, podsjeća Španjol Marković (2008: 14). Njezina dostignuća se koriste u svim sferama ljudskog života: u novinarstvu, školstvu, pravosuđu, politici i književnosti. Oni koji je ne poznaju pokušavaju je svesti na prezentacijske vještine i umijeće samo-prezentiranja te je upravo to jedan od razloga što je se shvaća u negativnom kontekstu.

Kako u prošlosti, tako i danas, moć primjene retorike najvidljivija je na području politike. Osim u politici, retorika se bitno koristi i u korporacijama te njihov opstanak često i ovisi o retorici same korporacije u vremenima kriznih komuniciranja. Danas se retoričke spoznaje koriste u svim modernim sustavima komuniciranja kao alat za postizanje bolje uspješnosti, veće uvjerljivosti i profita, naglašava Španjol Marković (2008: 12). Ono što se od antičkih vremena bitno promijenilo su tehnologije prenošenja poruke. Španjol Marković (2008: 19) daje prikaz promjena koje su navedene u tablici niže:

Nekad	Danas
Rimski trg, agora	Dvorana za prezentacije
Senat ili otvoreni nastup	Poslovna prezentacija u konferencijskoj dvorani
Papirus	Kompjutor ili <i>flipchart</i>
Govor tijela	Govor tijela

Trema	Trema
Struktura uvjeravajućeg govora	Struktura poslovne prezentacije

Tablica 1: Retorika nekad i danas (Izvor: Španjol Marković, 2008: 19)

Retorika i politika međusobno su povezane još od vremena antičke Grčke. Od antičkih vremena retorika je sredstvo i alat političara za objavljivanje njihovih ideja i programa. Gabrijela Kišiček i Davor Stanković (2014: 9) navode kako dobar političar - govornik mora znati koristiti pravi argument na određeni protuargument, pravu figuru na pravome mjestu, mora znati kako govor započeti, a kako ga završiti, mora znati kako zainteresirati publiku i kako je uvjeriti. Također, mora znati kako sebe što bolje predstaviti govorom, kako pokazati stručnost, ali i osobnost, odlučnost pa i duhovitost. Dobar govornik je rezultat rada, učenja i vježbe.

Španjol Marković (2008: 19) navodi kako retorika dobiva na važnosti kao alat za političko djelovanje u demokratskim zemljama. Pojavom višestranačja javlja se i konkurencija te političari imaju novi izazov, a to je zadobivanje povjerenja svojih glasača. Ta su vremena u Hrvatsku došla početkom dvadesetih godina s razvojem višestranačja i tržišnog poslovanja, koje je sa sobom donijelo i novi sustav vrijednosti. Politička retorika je temeljni instrument političkog komuniciranja, a jedna od funkcija političkog komuniciranja je političko uvjeravanje, odnosno politička persuazivna djelatnost, smatra Tomić (2012: 63). Cilj političara je formiranje, učvršćivanje, promjena stavova o političkim događajima i akterima i poticanje ljudi da sudjeluju u političkom životu. U sklopu ove funkcije mogu se realizirati politička propaganda, politički marketing, političko oglašavanje, odnosi s javnošću i srodne aktivnosti.

Kako bi se definirao i promicao imidž određene stranke ili političara, dolazi do javljanja tzv. „marketingaša“ - *marketing people* (Tomić, 2012: 87). On analizira i planira ponašanje u javnosti, držanje, gestikulacije, izgled, boju glasa i govorničke sposobnosti političkih aktera. Kroz ove elemente političari grade sliku o sebi, a konačan sud o njima donosi javnost. U političkoj komunikaciji pozitivan imidž je nužan i on je svojevrsna odgovornost. Politički kandidati u tom procesu zrcala su izborne poruke, a njihov imidž i dobra prezentacija trebaju stvarati povjerenje kod glasača. Političari trebaju znati da su birači inteligentni i da mogu uvidjeti izgradnju umjetnog imidža. Individualnost je jedna od novih vrijednosti koje dobivaju na težini. Španjol Marković (2008: 19) navodi kako suvremeni

političar postaje trgovac, prodavač koji mora plasirati svoj proizvod (ideju) na tržište i prodati ga. To čini njegovanjem vlastite osobnosti, imidža, sposobnosti uvjeravanja, poznavanjem komunikacijskih modela, osnova psihologije, te uvažavanjem publike koja postaje njegov kupac i mjerilo njegova uspjeha. Španjol Marković podsjeća i da javnost od političara očekuje jasno, koncizno i uvjerljivo oblikovanje stavova jer o načinu njihova govora ovisi sklonost građana da prihvate i podrže njihove programe.

Tomić (2012: 100) navodi: „Upravo o jeziku koji se koristi u politici i u vezi s politikom najizravnije ovisi *pakiranje* politike, konstrukcija spektakla, predstavljanje agende, kreiranje imidža i drugi instrumenti suvremenog političkog komuniciranja. ”U tom smislu politički jezik mora funkcionirati kao pokretač društva i poticati društveno djelovanje. Jezik služi kao poticaj, sredstvo ili argumentacija za društveno djelovanje. Riječi mogu podsjetiti, nagovoriti, preklinjati, zapovjediti, označiti, hvaliti ili osuditi. Politički je jezik sličan drugim upotrebama jezika. Međutim, on također artikulira, oblikuje i potiče javnu raspravu i ponašanje o raspoređivanju javnih resursa, vlasti i sankcijama.

Birači stvaraju dobar ili loš dojam koji se ne zasniva samo na verbalnoj poruci kandidata već na ukupnoj vizualnoj i govornoj prezentaciji. Svaki vid kandidatova imidža treba kazivati da on može biti djelotvoran predstavnik svog biračkog tijela, smatra Tomić (2012: 89). Analize reakcije birača na imidž kandidata ukazuju da su najcjenjenije kvalitete političkih kandidata uljudnost i ljudska toplina, a zatim kompetencija, inteligencija i otvorenost. Pored ovih osobina kandidata i vjerodostojnost je jedna od vrlina koja znatno utječe na pozitivan imidž kandidata. Kada novoizabrani vođa – na primjer predsjednik -govori pred nekom skupinom, on poziva na nacionalno ujedinjenje, potporu i ponovno artikulira svoju viziju budućnosti koja ulijeva nadu, povjerenje i uzbuđenje (Tomić, 2012: 301-302). Politički govori su jedan od alata u postizanju dobre reputacije predsjednika. Njih najčešće prema različitim potrebama predsjednika planiraju i dizajniraju djelatnici odnosa s javnošću. Zadaća odnosa s javnošću je i obučavanje za javne nastupe te vođenje ureda za govornike sa zadaćom pripremanja platforme za nastup pred važnim slušateljstvom, navodi Broom (2010: 35).

Predsjednik drži nekoliko vrsta govora. Predsjednici govorima sve više ciljaju na specifične skupine birača ili interesne skupine. Glavni dio predsjedničkih govora su općenito simbolični ili ceremonijalni te bez specifičnog političkog sadržaja. Neki očiti primjer uključuje čestitke uspješnim sportskim timovima. Ipak, analitičari smatraju da čak i kada je

govor simboličan teško ga je odvojiti od službene politike predsjednika ili njegove namjere i želje za ponovnim izborom. Tehnološki napredci su ponudili osnovni način za često komuniciranje sa širom javnosti (Tomić, 2012: 406). Putem televizije, radija i interneta političar se istovremeno može obratiti većem broju ljudi, nego što je stvar kod nastupa uživo. Novi mediji daju javnim nastupima i trajnu vrijednost jer su njihovi zapisi dugotrajni i dostupni u svako vrijeme. Zbog toga političari imaju još veću odgovornost oko same izvedbe. Moraju paziti na svaki pokret tijela budući da se nastupe može analizirati bezbroj puta, a svi nedostaci se mogu lakše uočiti nego što je to slučaj kod govora uživo kada slušatelji mogu biti nabijeni emocijama pod utjecajem mase.

3. JAVNI NASTUP KAO KOMUNIKACIJSKI PROCES

U užem smislu svaka je komunikacija prenošenje, tj. izražavanje psihičkih sadržaja koji se moraju materijalizirati na određeni način. U jezičnoj djelatnosti priopćavanje obavijesti obavlja se govorom, a u govornom aktu jezična djelatnost počinje u onom trenutku kada se u mozgu govornika stvara koncept onoga što želi komunicirati jezikom (Boban, 2007: 10-17). Retorički pristup oslanja se na pet važnih stavki: ulogu pošiljatelja (onoga tko govori), poruke (što se govori), sredstva (kakvim kanalom se govori), primatelja (kome se govori, tj. tko je publika), i ostvarivanju učinka (koji je željeni učinak komunikacije), navodi Yeomans (2009: 290). U tom smislu, suprotno površnom shvaćanju javnog nastupa kao jednosmjernog i napamet naučenog monologa govornika, javni nastup je komunikacijski proces.

Slijedeći retorički pristup, Lucas (2015: 17-20) navodi kako svaki govor nastaje uz djelovanje ovih sedam čimbenika: govornika, poruke, slušatelja, kanala, povratne informacije, smetnje i situacije. Govorna komunikacija započinje govornikom, on je *koder* koji svoje misli i osjećaje izražava riječima. Poruka je sadržaj koji se želi prenijeti te govornik mora pripaziti da se verbalna i neverbalna poruka poklapaju. Slušatelj je sugovornik koji *dekodira* i razumijeva ono što govornik izriče. Kanal u današnje doba može biti televizija, radio ili internet, a kod javnog nastupa uživo on je potpuno izravan. Kod govora putem indirektnih kanala ne postoji povratna informacija slušatelja, u javnom pak govoru povratna informacija može biti pljesak, zviždanje, naginjanje naprijed kako bi se bolje čulo govornika, smijeh, zbunjeni pogledi i drugo. Kod svakog priopćavanja poruke može doći do javljanja buke ili šuma u komunikaciji. U javnom govoru postoje dvije vrste buke. Prva se vrsta buke odvija

izvan publike, a druga je vrsta buke unutarnja, odnosno nalazi se u slušatelju. Primjer buke druge vrste je bol, zabrinutost slušatelja i slično. Zadnji čimbenik u komunikaciji je retorički kontekst koji predstavlja mjesto i vrijeme u kojem se odvija govorna komunikacija.

U nastavku rada zato ćemo pobliže objasniti elemente bez kojih govor kao komunikacijski proces ne bi bio ostvariv. To su govor, govornik i publika. Prema Španjol Marković (2008: 51), to su ujedno i ključni faktori uvjeravanja.

3.1. Govor

Suvremeno govorničko izražavanje obuhvaća četiri temeljne grupe: razgovore, kratke monologe, govore i posebne vrste govora (Škarić, 2000: 14). U pravilu su govori dulji monolozi i obrađuju temu na kompleksniji način. Temeljna značajka govora je da su samostalne retoričke cjeline. Grupu posebnih govornih vrsta čine govorenja koja su razvijena u sklopu suvremenih medija, ili su stara, ali po nekim odlikama nisu pravo retorička, ili su sasvim specifična. To su: voditeljstvo, najava-obavijest, prevođenje, prijenos, pripovijedanje, u novinarstvu reportaža i recitiranje. Škarić razlikuje govore visokog stila, koji su građeni s mnogo retoričkih figura kao što su svečani prigodni govori, zdravice, pozdravni govori, nekrolozi; govore srednjeg stila, a to su govori na političkim mitinzima, na sastancima i sudski pledoajei; i govore jednostavnog stila, što je karakteristika znanstvenih i radnih govora: referati, koreferati i predavanja (Škarić, 2000: 19).

Kada govori o retorskom govoru, Škarić navodi: „U njemu je povećana odgovornost izgovorene riječi u istinitosti i djelotvornosti, u društvenoj korisnosti i opravdanosti, u toleranciji i etici, u estetici i govorno-jezičnoj ispravnosti te u kulturi uopće” (Škarić, 2000: 9). On tvrdi da gdje god se govori javno, govori se retorski. Smatra kako se javnim govorenjem želi obavijestiti i poučiti, sporazumjeti i solidarizirati, razjasniti i razumjeti, uvjeriti u dobro i pridobiti za općekorisno, stvarati i navesti na stvaranje, uljuditi ljudske odnose i oplemeniti ljudski prostor. Time daje do znanja kako govor u sebi nosi spoznajnu, ali i komunikacijsku ulogu. Suvremeni teoretičar J. Kopperschmidt smatra da kod svakog govorenja prethodno treba postojati *disens* između govornika i slušatelja radi postizanja ili konsenzusa ili jasno utvrđenih razlika u mišljenjima (Škarić, 2000: 9).

Lucas (2015: 81) navodi kako govor može imati dva cilja koji se međusobno preklapaju: informirati ili uvjeriti. Kaže da ako je opći cilj informirati, tada treba oblikovati informaciju na jasan, precizan i zanimljiv način. Kasnije navodi kako je cilj informativnog govora prenijeti znanje i razumijevanje, a predmet takvog govora mogu biti: predmeti, procesi, događaji i razni koncepti (Lucas, 2015: 300-307). Kada je opći cilj uvjeravanje, osim pružanja informacije, navodi se i to da se želi promijeniti ili oblikovati stavove ili postupke svoje publike. Španjol Marković (2008: 86) dodaje i treću vrstu cilja, a to je zabavljanje. Kod takvog cilja govor je pun metafora, anegdota i stilskih sredstava. Lucas također razlikuje opći i specifični cilj govora. Navodi kako je opći cilj ujedno i opća svrha govora. Specifični cilj definira kao rečenicu koja navodi točno ono što se govornik nada postići u svom govoru te se usredotočuje na jedan aspekt teme. Kao bit poruke, Lucas (2015: 87) ističe središnju misao tj. izjavu koja sažima ili uokviruje glavne ideje govora.

Kišiček i Stanković (2014: 11) u govoru razlikuju dva aspekta: što se govori i kako se govori. Tako je Kvintilijan stavljao naglasak na govornu izvedbu, a Aristotel isticao važnost sadržaja, tj. sposobnost pronalaženja uvjerljivog i logičnog u govoru. Idealni govornik bi trebao objediniti oboje, i sadržaj i izvedbu.

Kada govorimo o samoj pripremi govora, važno je napomenuti da Lucas (2015: 244) razlikuje četiri vrste govora:

1. čitanje iz bilježaka koje se odnosi na situacije koje to zahtijevaju jer će svaka riječ biti pomno analizirana, pa se takva vrsta govora dugo priprema;
2. recitiranje teksta naučenog napamet;
3. impromptu govor je govor koji se održava bez imalo pripreme. Takvi govori su spontani;
4. djelomično improviziranje u kojem se koriste kratke bilješke ili skice.

3.1.1. Struktura govora

Govor se govori usmeno pored slušateljima, ali se u većini slučajeva on pismeno izradi, osobito ako mu se želi dati trajna vrijednost. „Pisanje govora je najtemeljitiји oblik jezičnog stvaralaštva”, napominje Boban (2007: 176). Prethodno je navedeno kako postoje

vrste govora koje ne zahtijevaju pripremu ili je zahtijevaju vrlo malo. Ipak, od samih početaka govorništva mislioci su pokušavali utvrditi oblik i sastav govora. Tako je već osnivač retorike Koraks podijelio govor u pet dijelova: proemij, naracija, dokazi, pomoćne primjedbe i oracija. Noviji retorici, a osobito Aristotel, razradili su teoriju retorike i izradili sheme za kompoziciju govora i preimenovali njegove dijelove: *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria*, *pronuntiatio* i *velactio*, i kasnije, u Cicerona i Kvintilijana: *exordium*, *narratio*, *divisio*, *confirmatio*, *reprehensio*, *conclusio* (Boban, 2007: 23-25).

Španjol Marković (2008: 156) na tragu Aristotela pojašnjava kako u pripremi govora postoji pet faza: izbor teme (*inventio*), raspoređivanje (*dispositio*), sastavljanje (*elocutio*), zapamćivanje (*memoria*) i izvedba (*actio*). *Inventio* se odnosi na odabir teme i prikupljanje građe za govor, *dispositio* se odnosi na sređivanje i analizu prikupljene građe, *elocutio* se odnosi na jezično oblikovanje govora i brušenje stila, *memoria* se odnosi na pamćenje govora i uvježbavanje govora, dok se *actio* odnosi na izvedbu govora pred slušateljima.

Kada je za izradu nacrt nadležan cilj govora, postavljaju se sheme govora od kojih je najpoznatija rimska *hijera* (pismeni sastavak po određenom uzorku), navodi Boban (2007: 172-173). Ona se sastoji od: 1. *Exordium* su općenite uvodne primjedbe koje upućuju na temu, 2. *Expositio* je definiranje pojmova, stvarno objašnjenje, opseg i značenje teme, 3. *Causa* su logični izrazi za istinitost tvrdnje: direktni deduktivni dokazi, 4. *Contrarium* je pobijanje protivničkih tvrdnji, to su indirektni deduktivni dokazi, 5. *Simile* su slične pojave na drugim područjima ili u drugih naroda, to je dokazivanje analogijom, 6. *Exemplum* su primjeri iz povijesti i svakodnevnice; induktivni dokazi, 7. *Testimonium* su izreke glasovitih osoba, poslovice: autoritativno dokazivanje, i 8. *Conclusio* je kratak pregled svega izloženoga, isticanje glavne misli i smjera, snažna završna rečenica.

Suvremeni obrasci dijele govor na tri glave cjeline: uvod, glavni dio i zaključak. Boban (2007: 174) smatra da vremenski odnosi između ta tri dijela trebaju iznositi: uvod 1/6 govora, argumentacija 2/3 govora i zaključak 1/10 govora. Boban (2007: 191) također napominje kako unutarnja veza između ta tri dijela može biti definirana kao teza, antiteza i sinteza. Tako u uvodu govornik počinje govor određenom tezom, u središnjem dijelu iznosi antitezu i u zaključnom dijelu zaključuje govor antitezom.

Uloga uvoda je približiti slušateljstvu temu o kojoj će se govoriti. Španjol Marković (2008: 168) kao osnovne zadaće uvoda vidi: izazivanje pozornosti slušatelja, stvaranje naklonosti prema govorniku (koju govornik postiže retoričkom skromnošću, humorom,

zajedništvu s publikom i zahvalom publici) i stvaranje zanimanja za temu (koje govornik postiže pričanjem priča, raznih anegdota, pitanjima, stvaranjem napetosti i navođenjem redoslijeda govora). Važna stavka uvoda je govornikovo navođenje nekih anegdota, kojimoraju biti aktualne kako bi se publika mogla poistovjetiti s njima. Uvod mora pružiti odgovor na pitanje: „Što me je potaknulo da govorim?” (Boban, 2007: 173).

Glavni dio govora Španjol Marković (2008: 174) naziva umijećem argumentiranja. Također navodi kako je argumentacija u pet koraka jedan od najpoželjnijih načina logičkog i preglednog argumentiranja, a sastoji se od sljedećih elemenata: početne teze, pojašnjenja koje pojačava osnovnu tezu, stručnog dokazivanja, emocionalno pojačavajućih primjera i zaključka koji proizlazi iz toga. Dokazi kojima govornik potkrjepljuje svoje teze mogu biti objektivni i subjektivni, a objektni mogu biti direktni ili izvedeni. Škarić (2000: 70-75) tvrdi kako su direktni dokazi oni koji pružaju utvrđene činjenice, provjerene podatke, brojeve, te opće poznate i dokazane istine. Izvedeni dokazi svoje uporište imaju u direktnim dokazima, dok subjektivne dokaze Škarić objašnjava kao navođenje autoriteta, analogija, usporedbi i izreka. Subjektivni dokazi u biti ne dokazuju ništa.

U glavnom dijelu govora se navode i razvijaju glavne ideje. Većina govora sadrži dvije do pet glavnih tema, a Lucas (2015: 169) navodi kako njihov strateški redoslijed može biti: kronološki, prostorni, uzročno-posljedični, redoslijed po ključu: problem-rješenje, i redoslijed po temama. Važno je napomenuti kako svakoj temi treba posvetiti podjednako vrijeme.

Jedna od najvažnijih karakteristika stručnog argumentiranja je navođenje protuargumenta, tj. navođenje argumenta *pro* i *contra* o istom stavu, smatra Španjol Marković (2008: 168). Govornik uvijek mora imati na pameti kako se neće svi slagati s njegovim stavovima i zbog toga ih mora detaljno argumentirati, pretpostaviti protuargumente koje bi mogao iznijeti netko iz publike i pobiti ih. Time govornik pokazuje svoju stručnost na određenom području i kako je u iznošenju svojih tvrdnji u obzir uzeo mišljenja iz različitih stajališta. Argumentiranje treba odgovoriti na pitanja: „Što je bilo?”, „Što jest?”, „Što treba biti?” i „Što se praktički može postići?” (Boban, 2007: 173).

Završni dio govora mora sadržavati efektan završetak koji se može postići sažetkom rečenoga u govoru ili pozivom na akciju. Svrha zaključka je poticaj na akciju. Lucas (2015: 169) razlikuje *crescendo* zaključak, onaj u kojem završni dio govora doseže svoj vrhunac intenziteta i zaključak koji se utišava, tj. onaj koji izaziva emocije publike polaganim

utišavanjem dok ne dođe do posljednje rečenice. Kako bi govornik postigao željeni efektan završetak, on može iznijeti: sažetak rečenoga, poziv na akciju ili efektan kraj, navodi Španjol Marković (2008: 181-183), ali isto tako u govoru treba ponoviti osnovnu misao tri puta, i to u uvodu, argumentaciji i zaključnom dijelu. Govor treba biti organiziran jasno, u nekoliko vrlo preciznih i specifičnih točaka. Govor ima svoju strukturu, a osim jasnoće izlaganja, razvijanja ideja, dobro isplaniran govor lakše dobiva ritam. Govor se može usporediti s drugim umjetničkim oblicima: sonatnim, kratkom pričom, esejom, komentarom i drugim (Boban, 2007: 173).

3.1.2. Verbalna komunikacija

Javni govor mora imati sadržajne odlike logičkog govora. Važno je pridržavati se retoričke sheme kojom se govor dijeli na tri glavne cjeline: uvod, argumentaciju i zaključak (Španjol Marković, 2008: 195). Retorička shema jasno određuje vrstu sadržaja triju cjelina i pomaže govorniku kod izvedbe govora, a slušateljima u razumijevanju poruka govora. „Govorna rečenica ne bi trebala biti duža od dvadesetak riječi, kraće je efektnije, ljepše i funkcionalnije” (Španjol Marković, 2008: 106). Time se publici omogućuje lakše mentalno prerađivanje poruke.

Kako bi pokazali svoju stručnost, govornici često ispune govor stručnim terminima koji su teško razumljivi slušateljima. Važno je prilagoditi terminologiju govora vrsti publike. To znači da ako publika nema isti stupanj obrazovanja kao govornik, on treba koristiti termine koji su svima razumljivi. U slučajevima kada je neophodno korištenje stručnih termina, govornik treba pružiti njihovo objašnjenje kako bi publika mogla istinski razumjeti govor. Kako bi se pojasnili određeni termini, često se koriste metafore, usporedbe ili se navode primjeri. Osim izbjegavanja stručnih termina, poželjno je i izbjegavanje stranih riječi i njegovanje materinskog jezika. Važan je korak u preglednosti govora, osim objašnjenja termina, i razdioba tema (Španjol Marković, 2008: 195). Potrebno je razgraničiti teme i odrediti slijed kojim će se one pojavljivati i argumentirati tijekom govora.

I Škarić (2000: 88) kao prvi element logičkog govora navodi *jasnoću*. Ona se sastoji u *omeđenosti* termina i tema koji se pojavljuju u govoru. Njome se postiže i *preglednost* jer omogućuje predočljivost i razdiobu složenog predmeta u manje dijelove. Prema Škariću,

drugi element logičkog govora su *logički izvodi* (2000: 93) koji mogu biti *progresivni* (iz poznatih sudova se tvore novi zaključci) i *regresivni* (oni kojima se tvrdnje dokazuju ili obrazlažu). Prilikom javnih govora govornici nerijetko rade logičke pogreške u zaključivanju ne pridržavajući se upravo navedene odlike logičkog govora.

Govornici u svojim govorima nerijetko koriste mnoštvo figura. Škarić (2000: 107) navodi kako su retorične ili poetske figure izrazi kojima se nešto kaže na neobičan ili nedoslovan način. One ne stvaraju nesporazume nego se, s jedne strane, ljudi pomoću njih brže i potpunije, a s druge strane neposrednije razumiju. Zbog toga one u sebi nose paradoksalnost. Figure mogu biti i poetične i afektivne, ako govorniku naviru spontano.

Škarić (2000: 110-147) navodi nekoliko vrsta figura koje govornici koriste u govorima. Na prvom mjestu spominje *logičke figure*. One su neuobičajene konstrukcije koje pomažu misli da se što točnije oblikuje, da se što jasnije izrazi te da na slušatelja što uvjerljivije djeluje. Nabraja ih 29, a neke od njih su: najava teme, dihotomija, primjer, definicija, objašnjenje, dokaz, sorit, analogija i druge. Na drugom mjestu su *tropi* ili slikoviti izrazi nedoslovnoga, prenesenoga, logički nepreciznoga ili čak nepotrebnog značenja. Njihova karakteristika je da se svi dadu prevesti na neki drugi izraz. Njihova upotreba je motivirana potrebom za oblikovanjem u riječima - poetikom i potrebom za adekvatnošću izraza. Škarić nabraja 17 vrsta tropa, a neki od njih su: metafora, personifikacija, usporedba, alegorija, simbol, onomatopeja, epitet i drugi. Treća vrsta figura su *figure misli*. To su rečenice u kojima misao, logički gledano, nije ono što te rečenice doslovno izriču, nego nešto drugo. Okolni i popratni znakovi uvijek jasno upućuju kako tu rečenicu treba shvatiti. Škarić nabraja 46 vrsta figura misli, a neke od njih su: retoričko pitanje, ironija, sarkazam, parodija, hiperbola, anegdota i druge. Četvrta vrsta figura su *figure riječi* koje nastaju svaki put kad je riječ izabrana zbog njezine odlične veze s nekom drugom riječi, ali ne zbog svog značenja, već kako bi taj oblik dao veću vrijednost izrazu. Njih Škarić nabraja 21, a neke od njih su: ponavljanje, regresija, sinonimija, rima, asonancija, aliteracija i druge. Peta vrsta figura su *sintaktičke figure* koje odstupanjem od redovitih sklopova riječi u jednostavnoj rečenici, ili jednostavnih rečenica u složenoj rečenici, daju kombinacije koje imaju posebno djelovanje. Njih ima 12, a neke od njih su: inverzija, vezivanje, upravni govor, paralelizam, zeugma i druge. Na zadnjem mjestu Škarić navodi *morfološke, tvorbene i leksičke figure*. U tu skupinu pripadaju figure padeža, figure odnosa Ja-Ti, figure glagolskih oblika, tvorbene figure, te arhaizmi, neologizmi, purizmi i žargonizmi.

Govornici u govoru često koriste i modalne izraze, tj. kratke stereotipne komentare kojima iskazuju svijest o komunikacijskom činu. Modalni izrazi čine govor prirodnijim i osobnijim. Govornik njima sam komentira sadržaj i daje mu prirodnu osobnost, drugim riječima, on personalizira govor. Personalizacija u govoru „jak je faktor privlačenja pozornosti, ona daje slušateljima osjećaj da su uključeni u prezentaciju i da je namijenjena neposredno njima” (Španjol Marković, 2008: 105). Primjer takvih izraza su: „kunem se”, „izjavljujem”, „ponavljam”, „usuđujem se reći”, „prema mom mišljenju” i drugo. Škarić (2000: 81-84) navodi dvije uloge modalnih izraza. Prva je fatična uloga kojom govornik učvršćuje komunikaciju i održava pozornost, primjerice, „slušajte” i „obratite pozornost”. Druga uloga modalnih izraza je populistička i njome govornik laska slušateljima i navodi ih da se slažu s njim, primjerice, „vjerujem da vam je to poznato”.

3.1.3. Neverbalna komunikacija

Element koji upotpunjuje pisanu riječ je glas. Glasom su izražajne mogućnosti bezbrojne. Svako mijenjanje boje i jačine glasa, brzine govora, varijacije intonacija, stanke i slično naglašavaju i otkrivaju pravu bit govora. Škarić (2000: 27) tvrdi da je govor multimedijalan i da je u govoru sustav jezičnih znakova samo jedan između ostalih. Ostali su ljudski glas, mimika, gesta i opće ponašanje čovjeka u govornoj prilici. Prema Španjol Marković (2000: 194), na razini izvedbe (*actio*) govornu logiku čine: jasna, razumljiva dikcija, pravilna uporaba rečeničnog naglaska (naglašavanje riječi koje nose poruku), geste (koje prate misao i moraju biti u skladu sa sadržajem) i pravilna uporaba stanki.

Boja glasa sadrži opću ljudsku i našu osobnu sliku. U njemu je prirodno ukodirana naša anatomija, senzualnost i temperament, u njemu je utisnuta naša biografija. On je simptom naših stalnih stanja, tvrdi Škarić (2000: 147). Također navodi kako je glas sve što iz zvuka govora preostane kad se isključe zvukovi koji su znakovi teksta. Glas se sastoji od boje, jakosti, tona, brzine, pauza. Borg (2010: 70-71) neverbalne aspekte govora definira kao *paragovor* te u njih svrstava jakost glasa, brzinu govora, ton, visinu i mijenjanje glasa.

Boja glasa ukazuje na jedinstvenost i neponovljivost svakog čovjeka. To je prirodni element koji rezultira prepoznatljivošću osobe. Boja glasa ima stalnu i promjenjivu sastavnicu. Stalna ovisi o organskim osobinama čovjeka, a promjenjiva na izražajnu mogućnost govornika. Španjol Marković (2008: 113-114) navodi kako je dublji glas u govoru

ugodniji od visokog pa je važna sposobnost kontroliranja glasa i njegovih mogućnosti. Dok visoki glas može djelovati napadno i nalikovati vikanju, duboki glas prilikom sporog govorenja može biti monoton. Zbog toga visoki glas prilikom javnog nastupa valja usporiti, a nizak ubrzati. Dinamičnost govorenja može se postići naglašavanjem riječi koje nose smisao. Boban (2007: 269) navodi kako postoje četiri osnovna pravila modulacije: penjanje, spuštanje, ubrzavanje i usporavanje. Weissman (2010: 102) kao nezaobilaznu točku napominje *dovršenje luka*, tj. silaznu intonaciju na kraju svake fraze. Ako intonacija na kraju fraze ostane visoka, ona se označava kao pitanje i daje karakter nedovršenosti, navodi Weissman (2010: 102).

Glas može biti pokazatelj emocionalnog stanja govornika. Emocionalnost u glasu ukazuje na zahvalnost, kajanje, pohvalu, uzrujanost, motiviranost. Visinom glasa govornik može utjecati na publiku baš kao i riječima. Važno je da izgovorene riječi i visina glasa budu sukladne. Jakost glasa omogućuje svakom slušatelju da bez naprezanja razumije što mu govorimo, a istodobno iskazuje obazrivost prema njegovoj slobodi i dostojanstvu, napominje Škarić (2000: 156). To je glas kojim se najbolje razgovara. Prilikom glasnog i visokog govora, važno je govorenje iz dijafragme. Ako govor postane grlen, on će se pretvoriti u vikanje.

Brzina govora također može otkriti emocionalno stanje govornika. Ako govori iznimno brzo, otkrivamo kako je nervozan. Na taj se način nervoza može prenijeti i na slušatelja, dok se iznimno usporenim govorom kod slušatelja izaziva dosada. Španjol Marković (2008: 119) navodi kako govornik u prosjeku izgovori 100 do 120 riječi u minuti. Brzim govorom govornici zaborave na važnost udisanja u pravo vrijeme, pa im se zna omaknuti da udišu usred riječi. Katkad je snažnije sredstvo naglašavanja korištenje stanke na pravom mjestu. Mnogo govornika se boji tišine u svojem govoru jer smatraju kako će ona ukazati na njihovo neznanje. Oni ne shvaćaju kako stanka slušatelju daje vremena da shvati i upije ono što je govornik htio reći. Španjol Marković (2008: 129) navodi kako se stanka kao neverbalni znak koristi u četiri različite svrhe: 1. mijenja sadržaj ovisno o mjestu gdje je postavimo, 2. u funkciji naglašavanja i stvaranja napetosti (prije onoga što želimo naglasiti), 3. kao poticanje sugovornika na odgovor, 4. umjesto poštapalica. Zbog toga se fraza i stanka trebaju skladno izmjenjivati. Kod izvedbe govora važna je dobra artikulacija kako bi bio jednako razumljiv onima u prvim i zadnjim redovima.

U neverbalnoj komunikaciji, kao i u svakoj drugoj vrsti komunikacije, postoji osoba koja svjesno ili nesvjesno otkriva svoje raspoloženje, stavove i osjećaje. Kada osoba svoja psihička stanja i stavove preti u neverbalne znakove, ona ih zapravo *kodira*. Slušatelj, odnosno gledatelj i tumač tih znakova je *dekoder*. Borg (2010: 69) navodi kako je govor tijela primarna metoda prenošenja osjećaja drugima te da su um i tijelo jedno. Tako govornik može pokušati prikriti svoje osjećaje i uvjerenja, no njegov govor tijela ga može otkriti jer ono pokazuje što je u njegovu umu. Govornik svoj govor tijela može izvježbati i biti u stanju kontrolirati svoje pokrete što će otežati otkrivanje njegovih pravih emocija, no Borg smatra kako u svakoj neverbalnoj komunikaciji postoji *curenje pravih emocija*. Drugim riječima, i najuvježbaniji govornik ne može sav govor tijela imati pod potpunom kontrolom. Problem na koji se može naići su i razlike u kulturama. Ako nismo upoznati s prihvatljivim govorom tijela u određenoj kulturi, naići ćemo na otežano komuniciranje s njenim pripadnicima.

Neverbalni znakovi su svi znakovi koji sudjeluju u govornom činu, a sami nisu govor, napominje Škarić (2000: 177). Škarić tvrdi kako neverbalni znakovi u odnosu na verbalne znakove mogu biti: 1. redundantni, tj. oni podupiru ono što se govorom izriče, 2. komplementarni, tj. dopunjujući govor, 3. konfliktni, tj. suprotstavljaju se onome što govor izriče. Borg (2010: 66) vidi tri glavne uporabe tijela: kada se tijelom govori umjesto govora, kada se tijelo koristi kako bi se pojačao govor ili kada tijelo pokazuje (ili odaje) nečije raspoloženje.

Uloge i značenja neverbalnih znakova Škarić (2000: 178) je podijelio u pet skupina:

1. *Izrazi osjećaja* ili *pokazivači afekta* (Borg, 2010: 78) otkrivaju emocije. Primjer su facijalni izrazi. Oni su u društvenom radnom okruženju obično maskirani kako bi se pokazalo prihvatljivo ponašanje.

2. *Ilustratori* prate govor i daju mu vizualnu podršku (gestovni su piktografi, onomatopejski, ideografi, prostorni, kinetografi, dirigenti).

3. *Regulatori* su pokreti povezani s funkcijom govora ili slušanja. Oni pokazuju naše namjere. Primjer je kimanje glavom.

4. *Amblemi* ili *simboli* (Borg, 2010: 78) su konvencionalni i naučeni znakovi, oni se koriste umjesto riječi i mogu ovisiti o kulturi. Primjer su facijalni izrazi i kretnje ruku.

5. *Adaptori* - pripremaju tijelo za govor. Primjeri su: nakašljavanje, potezanje kose, igranje nakitom, tj. bihevioralne navike. Borg (2010: 78) adaptore dijeli u tri tipa:

a) *Samo-adaptori* - glađenje kose, češkanje glave.

b) *Izmjenični adaptori* - su zaštitni pokreti ruku koji predstavljaju intimnost, povlačenje ili bijeg. Primjer je sklapanje ruku.

c) *Objektni adaptori*, primjer je poigravanje s nakitom.

Kada govorimo o neverbalnoj komunikaciji u obzir uzimamo: mimiku (pokreti glave, lica, očiju, usni), geste i dodire (pokrete ruku), odijevanje i držanje. Weissman (2010: 102) predstavlja uspješan sustav za isporuku poruke koja na neverbalnoj razini podiže izvedbu govornika i naziva ga ERA. Takav sustav uspoređuje s lansiranjem rakete u svemir i govori kako su sve pripreme završene, publika je okupljena, govor isplaniran u sitne detalje, dok je govornik kanal lansiranja poruke (rakete) i ako on ne uspije u izvršenju svog zadatka, sve pada u vodu. „E“ je znak za *povezivanje očima* ili *Eye Connect*. Od iznimne važnosti je da prezenter ostvaruje kontakt očima sa slušateljima kada govori, navodi Weissman (2010: 93). Na taj način će slušatelji dobiti dojam kako se obraća direktno njima i pozornije pratiti njegov govor. Druga prednost ostvarivanja kontakta očima je da na taj način prati reakcije publike na govor. Ako vidi mrštenje ili nezainteresiranost, može pružiti objašnjenje jer je slušateljima možda nešto nejasno ili može detaljnije argumentirati kako bi prikazao valjane razloge za svoje tvrdnje. „R“ stoji za *pružanje ruku* ili *Reach Out*. Weissman (2010: 96) navodi kako ispružene ruke u govoru simboliziraju gestu rukovanja, jednog od najuniverzalnijih simbola ljudske komunikacije na cijelom svijetu. Ispružena ruka je u povijesti signalizirala da osoba nije naoružana i da dolazi u miru. Ona isto signalizira i danas iako ljudi toga nisu svjesni. Još je zanimljivije da su ljudi uvijek predodređeni da pozitivno odgovore na rukovanje, jer je ono jedan od primjera empatije koja se događa mimo naše volje. Ako govornik u govoru ispruži ruku prema slušateljima, oni će pozitivno reagirati na njegov govor. „A“ stoji za *animaciju* ili *Animation*. Tijekom govora pokreti tijela trebaju biti sinkronizirani sa sadržajem govora. Svaki osjećaj, napetost, drama i slično osim u sadržaju govora i tonu glasa, mora se očitovati u pokretima tijela. Ako govornik tijekom cijelog govora stoji nepomično, slušatelji će zasigurno izgubiti volju i za sadržaj. Za ovako nešto je potrebna opuštenost i hrabrost, ali ono pokazuje angažiranost govornika i omogućuje privlačenje pozornosti. Pri tome je važno ne pretjerivati u gestikuliranju kako govor tijela ne bi ostavio dojam nervoznosti ili pozornost sa sadržaja u potpunosti prebacio na pokrete tijela.

Kod neverbalne komunikacije pripaziti treba i na mimiku (pokreti glave, lica, očiju, usni). „Skloni smo daleko više vjerovati ljudima ako su njihovi facijalni izražaji sukladni s riječima koje izgovaramo“, navodi Borg (2010: 74). Španjol Marković (2008: 128) navodi kako je mimika vrsta metajezika koji se odvija za vrijeme komunikacijskog procesa i ima

značajnu funkciju u dešifriranju govorne poruke i uvjerljivosti govornika. Tako osmijeh ukazuje na govornikovo samopouzdanje i izaziva povjerenje publike. Pri tome treba pripaziti jesu li kod osmijeha aktivni i mišići očiju ili je on vidljiv samo na ustima. Ako u osmijehu nisu aktivne oči, taj osmijeh je neiskren i umjetan te često djeluje poput rezanja. Podizanje obrva govori kako u govoru slijedi nešto važno, na taj način govornik drži i obnavlja pozornost slušatelja. Kao što je poželjno da govornik održava kontakt očima s publikom, poželjno je da povremeno kimne glavom. Time će izazvati jednako ponašanje i od publike.

Geste i dodiri (pokreti ruku) mnogo otkrivaju o govorniku i njegovom raspoloženju budući da najmanji nadzor imamo nad šakama i stopalima, tj. nad ekstremitetima (Borg, 2010: 85). Prekrižene ruke su negativni signal koji otkriva ili neprijateljsku raspoloženost govornika prema publici ili osjećaj ugroženosti. Mahanje i upiranje kažiprstom također nije u skladu s bontonom, a često dodirivanje dijelova lica ukazuje na nervozu i laganje govornika, navodi Španjol Marković (2008: 129). Negativno ponašanje govornika uzrokuju i njegovu negativnu percepciju kod publike. Primjerice, kada mu ruke drhte od treme, publika to osjeća i osjeća se nervozno.

Držanje govornika stvara cjelokupan dojam govornika. Weissman (2010: 22) govori kako kod stajanja oslonac treba biti na oba stopala. U suprotnom će govornik izgledati savijeno, a ramena mu neće biti u ravnini. Španjol Marković (2008: 133) savjetuje da promjenom položaja kod promjene teme ili prelaska na novu logičku cjelinu govornik može publici olakšati snalaženje u sadržaju jer će određene položaje vezati uz određene teme. Takvoj promjeni položaja treba pridružiti i lagan hod. Uz držanje, važan je sam izgled govornika, njegovo usklađivanje boja i odijevanja. Primjerenim i nenapadnim odijevanjem će steći dojam urednosti i ozbiljnosti.

Na temelju svega rečenog, valja napomenuti kako se kod analize neverbalnih znakova nijedan znak ne smije gledati sam za sebe. Potrebno je uzeti u obzir sve geste, to jest tzv. *klaster gesta* u kombinaciji s verbalnim izričajima. Tek tada možemo utvrditi podudarnost verbalnog i neverbalnog u govoru. Borg smatra da nam „podudarnost i klasteri gesta osiguravaju sredstvo za tumačenje govora tijela uz prihvatljivu vjerojatnost točnosti” (2010: 79).

3.2. Govornik

Weissman (2010: 2) smatra da govornik, tj. *prezenter*, emitira skup verbalnih, glasovnih i vizualnih ljudskih dinamika. Navodi da od te tri komponente vizualna dinamika, tj. kako govornik izgleda i njegov govor tijela na publiku utječe 55 posto; glasovna dinamika, tj. govornikov glas i kako on priča priču utječe na publiku 38 posto; dok verbalna dinamika, tj. priča koju govornik priča utječe tek 7 posto. Iznimno je važno da govornik u prvih nekoliko sekundi stvori dobar prvi dojam jer on svojim govorom ponajprije prodaje sebe. Lucas (2015: 17) navodi kako njegov uspjeh ovisi o različitim kvalitetama: vjerodostojnosti, znanju o predmetu, pripremi govora, načinu govora, osjećaju za publiku i prigodu.

Govornikov krajnji cilj je da se publika pokrene od polazišta i dovede do krajnjeg cilja, navodi Borg (2010: 18). Borg navodi kako je uvjeravanje „umijeće postizanja da ljudi čine nešto što obično ne bi učinili da ih niste zamolili” (2010: 18). Aristotela naziva utemeljiteljem uspješne komunikacije jer je uvjeravanje smatrao umjetnošću. Prema Aristotelu, postoje tri tipa uvjeravanja: *etos* (etički tip koji označava karakter i reputaciju izvora), *patos* (čuvstven tip koji označava emotivni apel) i *logos* (logičan tip koji označava logičku argumentaciju). Najuvjerljivije poruke nastoje objediniti sva tri tipa kako bi se postigao cilj, to jest uvjeravanje. Pri tome je za Aristotela primarni element bio logos, a etos i patos su bili sekundarni. U današnje vrijeme je etos na prvome mjestu, patos na drugom, a logos na trećem mjestu. To znači da ako govornik ima savršeno argumentirane tvrdnje i savršeno pripremljeno izlaganje, ono neće biti toliko uspješno ako su slušatelji izgubili povjerenje u njega i uvidjeli da tvrdnje koje on iznosi nisu odraz njegovih misli i njegove iskrenosti.

3.2.1. Etos

Etos se odnosi na karakter govornika koji se otkriva kroz komunikaciju i na temelju kojeg slušatelji grade povjerenje u njega. Etos upućuje na iskrenost osobe koja stoji pred slušateljima i na pouzdanost koju govornik ima u očima slušatelja.

Cilj javnog govora je dobivanje željenog odgovora slušatelja, ali ne pod bilo koju cijenu. Javni govor je oblik moći i stoga nosi sa sobom veliku etičku odgovornost, navodi Lucas (2015: 30). Već je Kvintilijan utvrdio kako ideal izvedbe govora predstavlja dobra osoba koja dobro govori. Pitanja etike se javljaju svaki put kada se govornik suočava s

publikom. Tako je Platon isticao kako bi govornici trebali biti istinoljubivi i posvećeni općem dobru. Kroz povijest se moć govorništva često zloupotrebljavala. Neetični oblici mogu biti manipuliranje statističkim podacima, izvlačenje iz konteksta, lažno navođenje izvora, plagiranje, vrijeđanje zbog vjeroispovijesti, spola, stranaka, rasa, nacionalnosti, seksualne orijentacije i slično. Hitler predstavlja primjer da moć izgovorene riječi mora biti vođena snažnim osjećajem za etičnost. Zbog toga je prvo pitanje koje se postavlja kod govora pitanje o etičnosti ciljeva.

Tomić (2016: 155) donosi rješenje etičkih dvojbi koje su 2002. godine predložili S. Barker i D. L. Martinson. Oni su prikazali pet načela koja mogu poslužiti kao načela etičkih persuazivnih odnosa s javnošću, a nazvana su TARES test. Prvo načelo je *istinitost/Truthfulness*. Bez obzira na to je li cilj govora informirati ili zabaviti publiku nužno je da govornik ne iznosi lažne tvrdnje. Kod lažnih navoda otkriva se želja govornika da manipulira slušateljstvom. Publika govornika mora prihvatiti na temelju toga tko on jest i na temelju odobravanja njegovih stavova i mišljenja. Drugo načelo jest *autentičnost/Autenticity*. Govornik se u očima publike mora pokazati kao jedinstvena i neponovljiva osoba. To znači da ne bi trebao zagovarati mišljenja mase kako bi im se prilagodio, već iznositi svoja originalna rješenja. Autentičnost govornika se pokazuje i u njegovoj dosljednosti. Kroz njegov rad i život, a ne samo na pozornici, trebaju biti vidljive ideje koje zastupa. Treće načelo je *poštovanje/Respect*. Kako bi govornik zavrijedio poštovanje publike, on isto mora pokazati i njoj. Mora biti svjestan kako ljudi ispred njega nisu njegovi pasivni obožavatelji, već osobe koje posjeduju sposobnost kritičkog razmišljanja na temelju kojeg može u sekundi izgubiti njihovo povjerenje. Govornik svoju publiku mora poštovati bez obzira na razlike i sličnosti koje imaju s njime. Time će pokazati da je vrijedan njihovog vremena i divljenja. Četvrto načelo je *pravičnost/Equity* koje se očituje u poštenju nasuprot manipulaciji. U ovom načelu je uključena i privatna sfera govornika. On će svoje poštenje dokazati svojim načinom života i odnošenjem prema ljudima koji ga okružuju. Od svih moralnih obveza najvažnije je poštenje kako bi se održala veza povjerenja sa slušateljima (Lucas, 2015: 36). Posljednje načelo je *društvena odgovornost/Social responsibility*. Ono se odnosi na govornikovu usmjerenost prema zajednici u kojoj živi. Je li se on u svom poslovnom životu vodio samo profitom ili je mislio na kvalitetu života svojih sugrađana otkriva kakve mogu biti njegove namjere. Kako bi slušatelji stekli povjerenje govornika, oni moraju na njega gledati kao na člana svoje društvene zajednice. Weissman (2010: 1) ističe kako je važno govornikovo zastupanje interesa publike. Traži se da govornik postane advokat svoje publike. On se mora

staviti u kožu svojih slušatelja, razmišljati o njihovim nadama, strahovima i strastima. Tek tadaće se slušatelji odazvati pozivu na akciju.

Španjol Marković (2008: 79-82) smatra kako vjerodostojnost govornika čine četiri bitna elementa. Na prvom mjestu ističe *kongruenciju* ili usklađenost sadržaja i govora tijela. Ona obuhvaća sve geste i mimike, glas i dikciju govornika u odnosu na sadržaj koji iznosi. Na drugom mjestu je *dosljednost*. Već je spomenuto kako tvrdnje govornika ne smiju biti odraz njegovog trenutnog stanja, već obuhvaćaju sve naknadno ponašanje u skladu s izrečenim. *Osobine* govornika zauzimaju treće mjesto i one se odražavaju u govornikovom pogledu na svijet, njegovom obrazovanju, obiteljskim odnosima i sličnome. Kod prihvaćanja govornikovog govora, slušatelji najprije moraju prihvatiti govornika kao osobu. Četvrti i zadnji element vjerodostojnosti čini *originalnost i neponovljivost ljudske marke*. Slušatelji u govorniku moraju uvidjeti nešto posebno i drugačije po čemu se ističe od svih ostalih. Ovaj element obuhvaća autentičnost govornika.

3.2.2. *Patos*

Patos se odnosi na emocije koje govornik izaziva kod publike. Tradicionalna argumentacija (isključujući Aristotelovu „Retoriku“) isticala je važnost odvajanja emocija od razuma smatrajući da su emocije u procesu uvjeravanja uvijek svojevrsna diverzija, nešto što je sumnjivo i što odvlači pozornost (Kišiček, Stanković, 2014: 25). Međutim, retorička istraživanja 20. stoljeća veliku pozornost posvećuju utvrđivanju povezanosti emocije i argumentacije pozivajući se na Aristotela, koji logičke i tzv. *patoičke* argumente stavlja na istu razinu, smatrajući patos legitimnim načinom uvjeravanja u određenim situacijama. To su situacije u kojima je poželjno da govornik ima čvrst stav i osjećaje. Primjer takve prigode može biti osuda Srbije za genocid i pitanja vezana uz obiteljsko nasilje. Gilbert (2007) ističe kako je prednost emotivnih argumenata da oni ističu aspekte koje logički argumenti ne mogu isticati, poput stupnja privrženosti nekom problemu, dubine i intenziteta osjećaja, kao i iskrenosti (Kišiček, Stanković, 2014: 25).

Na taj način publika može vidjeti na koji način i koliko je govorniku stalo do određenih pitanja. Slaganje oko određenih pitanja može pridonijeti podršci publike. Škarić (2000: 10) kao ključan trenutak govora navodi onaj u kojem govornik pristane na

ravnopravan odnos sa sluša teljem, govori iz svog osobnog uvjerenja ili jamči da neće primjenjivati nikakve sankcije protiv sluša telja ako ga ne uspije uvjeriti. Sluša telj mora biti sposoban za ravnopravan razgovor, spreman promijeniti svoje mišljenje ako ga govornik uvjeri u drugačije i spreman postupati po novom uvjerenju. U tom smislu, govorniku je dozvoljeno iskazati vlastite emocije i to sve dok poštuje emocije sluša telja. Od iznimne važnosti je da govornik prebaci fokus sa sebe na publiku i da se pita kako se ona osjeća, navodi Weissman (2010: 60). Weissman smatra da se uspješnost govornika očituje u upotrebi zamjenice „VI” jer je time očito da si govornik postavlja pitanje o tome kakve koristi ima publika od njegovih riječi i osjećaja. Ta pitanja su i najvažniji element komunikacije, a to je stavljanje sugovornika u fokus.

Vremena u kojima se govornik izdiže iznad publike stvar su prošlosti i jednopartijskog političara i diktatora. Danas se vrijednost govornika vidi u tome koliko je govornik usmjeren na sluša telje. Škarić (2000: 9) navodi: „Govornik u javnom govoru često ne govori samo u svoje ime, već zastupa nekog ili govori kao član neke grupe pa je odgovoran i prema kolektivu koji predstavlja. Zbog toga i retorsko govorenje zahtjeva i opću stručnu govornu spremu i posebnu pripremu pred svaki nastup”. Tako je svaki govor zapravo mentalni dijalog s publikom jer govornik cijelo vrijeme na pameti ima pitanja poput: „Što publika misli o tome? ”, „Kako se publika osjeća po pitanju toga?”, „Što bi mi publika mogla prigovoriti?” Javni nastup kao vrsta komunikacije je u tom smislu zahtjevan jer publici ne daje priliku za postavljanje pitanja i protuargumenata. Sva odgovornost stoji na govorniku koji sam mora u obzir uzeti sve osjećaje koje njegov govor može pobuditi i sve moguće protuargumente publike.

Lucas (2015: 230-237) navodi kako je važno da govornik koristi korektan jezik, tj. onaj koji ne stereotipizira, ne ponižava i gleda s visoka osobe zbog spola, rase, vjere i sličnoga. Želi li buditi osjećaje, koristit će životopisne i dinamične riječi, koje se postižu slikovitošću i ritmom riječi, usporedbama, metaforama, paralelizmima, ponavljanjem, aliteracijom, antitezom.

3.2.3. *Logos*

Logos se odnosi na odabir riječi i priča, citata i činjenica da publika prijeđe na govornikov način razmišljanja, navodi Borg (2010: 19-20). Riječi imaju dvije vrste značenja: denotativno i konotativno. Denotativno značenje je doslovno, objektivno i precizno. Ono opisuje predmet, osobu, mjesto, ideju ili događaj na koji se riječ odnosi. Možemo ga shvatiti kao definiciju riječi. Konotativno značenje više je subjektivno, figurativno i promjenjivo. Vezano je uz ono što se tom riječi implicira. Takvo značenje daje riječi njezin intenzitet i emocionalni naboj. Ona kod slušatelja budi osjećaje ljutnje, ljubavi, prijateljstva, nostalgije, straha, sažaljenja, gramzivosti, krivnje i slično. Govornici, kao i pjesnici, često koriste konotativna značenja riječi kako bi obogatili ono što žele reći.

Zbog toga Lucas (2015: 224) navodi da značenje govora mora odmah biti jasno da se ne dođe do nesporazuma. Jasnoća se postiže korištenjem jasnog jezika, izbjegavanjem apstraktnih pojmova i uklanjanjem svih nepotrebnih riječi. Tako će se primjerice izbjegavati pleonazam, to jest gomilanje istoznačnih riječi za izražavanje jedne misli. Govornik će se izražavati precizno koristeći konkretne pojmove, navodi Lucas (2015: 227). Takvi pojmovi se odnose na opipljive stvari kao što su: ljudi, mjesta i predmeti, oni se razlikuju od apstraktnih pojmova. Apstraktni pojmovi se odnose na općenite pojmove i ideje. Iako su apstraktni pojmovi važni kako bi izrazili određene ideje, češće ih se pogrešno shvaća. Govor u kojem prevladavaju konkretni pojmovi gotovo su uvijek jasniji, zanimljiviji i pamtljiviji.

Logičke pogreške u zaključivanju mogu biti i namjerne i tada ih nazivamo smicalicama, a govornici ih koriste kako bi pobijedili u raspravi, navode Kišiček i Stanković (2014:11). Namjerno korištenje logičkih pogrešaka je sredstvo manipulacije. Slijedi nekoliko namjernih logičkih pogrešaka koje se često koriste u komunikaciji političara.

Mutatiocontroversiae je namjerna promjena teme. Kada govornik nije stručan na određenom području ili jednostavno ne zna odgovoriti na postavljeno mu pitanje, vješto s početne teme skrene na djelomice sličnu temu. To je jedna od najčešćih logičkih pogrešaka i u intervjuima na televiziji se može uočiti svakodnevno.

U političkom govoru vrlo su česte *kvalifikacije* i *etiketiranja*. To su riječi koje se pridodaju činjenicama te izriču stav ili mišljenje o nekim postupcima, ali se taj stav ni na koji način ne argumentira. Tako primjerice tzv. stručnjaci često navode postotke koji nemaju realnu osnovu. Kišiček i Stanković (2014: 23) ističu kako su takvom govoru sklonije žene od muškaraca.

Kako bi govornici stekli naklonost publike često ističu važnost socijalnih pitanja. Logička pogreška koja se često koristi u takvim slučajevima je *argumentum ad misericordiam* ili *poziv na sažaljenje*. Cilj takve pogreške je djelovati na emocije publike. Tako govornik kao protuargument za smanjenje plaće radnicima može reći: „...dopustit ćete našim ljudima da postanu služavke bogataša ...” (Kišiček, Stanković, 2014: 13).

Argumentum ad baculum je pogreška u kojoj se nastoji sugovornika zastrašiti kako bi se postigla poslušnost. Primjer takvog zastrašivanja može biti: „Ako se ne riješi pitanje granice sa Slovenijom, doći će do rata!”

Argumentum ad hominem ili *argument protiv čovjeka* je vrsta pogreške u kojoj govornik ne pobija protivničke tvrdnje, niti iznosi kakve protuargumente, već napada samog protivnika na osobnoj razini. Primjer može biti: „Ništa mu ne vjerujem, on je HDZ-ovac/SDP-ovac/...” U novije vrijeme ovakva vrsta argumenta se sve više smatra relevantnim i jakim, osobito ako se koristi na istom području (Kišiček, Stanković, 2014: 19). Tako se P. Singeru kao protuargument za eutanaziju može odgovoriti kako ni on sam nije dao eutanazirati svoju majku kada je bila teško bolesna.

Ponekad se u govoru zna naći *argument ad indignationem* koji se sastoji od dobrih temelja za osjećaj ljutnje. On u globalu nije neispravan ako su osjećaji opravdani, a takva vrsta pogreške može se pojaviti kod pitanja genocida, stradalih u ratu, nasilja nad ženama i sličnoga (Kišiček, Stanković, 2014: 26).

3.3. Publika

Iako govornik u javnom nastupu izvodi unaprijed pripremljen govor, on ga oblikuje do polovice. Drugu polovicu oblikuje slušatelj, navodi Škarić (2000: 44). U tom smislu su uloge slušatelja i govornika izjednačene jer je i slušatelj odgovoran za svoje djelovanje. Na izrečene tvrdnje govornika slušatelj može reagirati i ne reagirati. On snosi posljedice slušanja, a primjer tome mogu biti studenti na predavanju. Čuti i slušati nije isto. Čuti nešto je samo senzorna aktivnost, dok je slušanje proces tumačenja i razumijevanje nečega. Ljudi primaju samo 40 posto onoga što čuju (Borg, 2010: 56). Razlog tome je teškoća slušanja. Slušatelj u glavi vrti svoje filmove i asocijacije te mu se teško usredotočiti na tuđe riječi. On iz rečenoga izvlači smisao na osnovu vlastitog parafraziranja. Ne postoje dvije jednake osobe, svaka

osoba je skup vlastitih znanja, iskustava, ciljeva, vrijednosti, osjećaja i stavova, te će na temelju svojih različitosti i različito shvaćati govornika. Zbog toga je važno da govornik kod uvjeravanja u vidu ima elemente na koje će publika obraćati pozornost.

Lucas (2015: 326) definira uvjeravanje kao psihološki proces koji se događa u situaciji u kojoj postoje dva ili više različitih gledišta te je od svih vrsta uvjeravanja ono najizazovnije i najsloženije. Također navodi kako slušatelji prema govorniku mogu imati sedmerostruk odnos. Stavovi koje oni mogu zauzeti spram govornikovih tvrdnji su: snažno protiv, umjereno protiv, neznatno protiv, neutralno, neznatno za, umjereno za i snažno za. Tako se Tomić (2016: 151) poziva na tvrdnje D. L. Wilcoxa i G. T. Camerona koji u knjizi *Public Relations - Strategies and Tactics* (2009) ističu da se uvjeravanje koristi za promjenu ili neutraliziranje nepovoljnih mišljenja, kristaliziranje skrivenog mišljenja i pozitivnih stavova i očuvanje povoljnih mišljenja. Pri tome je najteže pretvaranje nepovoljnih u povoljne, a najlakše učvršćivanje pozitivnih stavova.

3.3.1. Vrednovanje govornika

Kada Tomić (2014: 153) govori o elementima pomoću kojih publika vrjednuje govornike poziva se na Perloff (1993) i kaže kako ih ima četiri. Na prvom mjestu spominje *znanje*, odnosno kompetentnost govornika o određenom problemu. Ako govornik svojim govorom ne pokazuje stručnost ili publika naslućuje njegovu nesigurnost, neće pridobiti povjerenje publike. Sljedeći element koji Tomić spominje jest *povjerenje* i *prihvatljivost*. Već je ranije navedeno kako govornik mora pokazati svoju socijalnu inteligenciju u kojoj osluškuje misli, osjeća i potrebe svoje publike. Ako ne pokaže određenu empatiju za svoju publiku i ne iskaže svoju iskrenost, najvjerojatnije neće biti prihvaćen od strane svoje publike. Treći element pomoću kojeg publika vrednuje govornika jest određena *sličnost* s njima. Publika mora steći dojam kako govornik dolazi iz njihovog svijeta, da razumije njihove potrebe i probleme. Ako se publika ne slaže s riječima govornika, ona će njegove tvrdnje u samom početku odbiti i izgubiti svaku pozornost za ono što slijedi u govornikovom izlaganju. Sličnost govornika s publikom se osim u načinu razmišljanja može očitovati i u raznim fizičkim sličnostima, načinu odijevanja i drugom. Važno je da ga publika vidi kao jednoga od svojih. Zadnji element koji je važan kako bi publika pozitivno vrednovala govornika jest *fizička privlačnost*. Ona se može odnositi na tjelesnu ljepotu, ali i na urednost govornika. On

mora pokazati kako drži do samoga sebe i da mu je iznimno stalo do toga kakav će dojam ostaviti na svoju publiku. I u svakodnevnom životu ljudi su skloniji vjerovati fizički privlačnim i urednim osobama. Svi elementi zajedno definiraju uspješnost govornika.

Španjol Marković (2008: 36) tvrdi kako publika u javnom nastupu igra aktivnu ulogu. Publika nije samo skup pasivnih slušatelja koji pažljivo upijaju svaku riječ govornika. Govornik osim na svoj govor, mora biti usredotočen i na publiku prateći njezine neverbalne reakcije. Budući da govornik govorom pokušava djelovati na stavove, mišljenja i djelovanja pojedinaca koji se nalaze ispred njega, u njegovom nastupu je upravo publika u centru pozornosti, a ne sam govornik. Da bi govornik mogao utjecati na svoju publiku, on već prilikom pripreme govora i uvježbavanja mora imati na umu tu priliku. U svakom koraku pripreme se mora zapitati kako bi publika mogla reagirati na određene tvrdnje i pripremiti argumente kako bi riješio nedoumice svoje publike. Kao i u svakodnevnoj komunikaciji, tako je i prilikom određenog govora opažanje slušatelja uvijek selektivno. „Svaki govor sadrži dvije poruke: Jednu koju je odaslao govornik i drugu koju je primio slušatelj”, navodi Španjol Marković (2008: 98). Prilikom slušanja govora kod slušatelja se javlja fenomen egocentrizma, ljudi čuju poruke koje se tiču njih samih, poruke koje utječu na njihove vrijednosti, vjerovanja i blagostanja. Govornik se zato mora poistovjetiti s publikom kako bi stvorio vezu s njom i zbog toga govornici u govorima često ističu opće vrijednosti, ciljeve i iskustva. Tako navode fraze poput: „zajedno možemo...”, „mi ćemo se boriti...”, „nećemo dopustiti...” i slično.

S druge strane, Španjol Marković (2008: 40-42) spominje važne značajke kolektivne psihologije. Ona govori da su ljudi u masi jednovremenski i neorganizirani skup ljudi, puni osjećaja i strasti. U takvom stanju dolazi do sužavanja svijesti pojedinca, on se homogenizira s masom i u njoj gubi sposobnost kritičkog rasuđivanja. Zbog toga političari često u svojim govorima podilaze masi i govore ono što ona želi čuti. U ovakvom načinu izlaganja krije se opasnost od manipuliranja masama jer su u prvom planu osjećaji, a ne argumenti. Španjol Marković (2008: 41) navodi osnovne karakteristike mase prema Le Bonu, a to su: gubitak individualnosti, povećana sugestibilnost, pojačan osjećaj moći, opčinjenost vođom, te impulzivnost i sklonost agresiji. Kako bi govornik utjecao na masu, on uporno ponavlja i koristi riječi koje je teško definirati, poput: demokracija, jednakost, snaga, čast, ljubav, sloboda i druge. Te riječi kod mase izazivaju osjećaj uzvišenosti. Važna karakteristika govora pred masom je neponovljivost trenutka. U ovakvim govorima je od iznimne važnosti etičnost govornika.

Kao temelj svih uspješnih komunikacija Borg vidi empatiju, to jest „sposobnost prepoznavanja i razumijevanja osjećaja, misli i situacija kod drugih ljudi“ (Borg, 2010: 20). Empatija je za Borga slušanje glavom i srcem. Njena moć je u tome da pomoću čitanja tuđih emocija možemo predvidjeti što će netko učiniti i reći. Sljedeći važni element je iskrenost i ulijevanje povjerenja drugima. Sve što soba radi unapređuje ili umanjuje povjerenje unutar odnosa. Iskrenost je iznimno krhki element a kada ima više povjerenja u nekom odnosu, tada su ljudi skloniji otkrivati svoje misli, ideje i osjećaje. Upravo na temelju svega navedenog, Borg (2010: 22) daje svoju *čarobnu formulu*: empatija i iskrenost zajedno rezultiraju uvjerenjem. Prema tome, dobar govornik osim dobrog izražavanja, argumentacije, kontrole pokreta tijela, mora imati visoku interpersonalnu inteligenciju, odnosno, razumijevanje tuđih osjećaja.

3.3.2. Analiza publike

Kako bi govornik mogao utjecati na publiku, mora poznavati, tj. mora znati koje su njene osobine, koji su njeni problemi i slično. Tako Španjol Marković (2008: 100) navodi da govornik prilikom pripreme govora mora napraviti *demografsku analizu publike* koja se sastoji od prepoznavanja općih demografskih obilježja publike i procjenjivanja važnosti tih obilježja za određenu govorničku situaciju. U ta obilježja spadaju dob, spol, seksualna orijentacija, rasa, etička i kulturna pozadina, vjera i pripadnost skupini. Važno je da pri tome treba izbjegavati stereotipe kako ne bi uvrijedio one koji odstupaju od tih obilježja ili kako prilikom pogrešnog shvaćanja publike situacija ne bi izmakla kontroli. Govornici često održavaju iste govore pred različitim skupinama ljudi zaboravljajući kako svaka skupina njeguje različite vrijednosti, ima različite probleme pa će stoga i različito reagirati na isti govor. Jasno je kako se glavna poruka i sadržaj ne smiju mijenjati, ali pristup i način na koji se izlaže može biti presudan za prihvaćanje tog sadržaja.

Osim demografske analize publike, govornik će morati napraviti i *situacijsku analizu publike*, navodi Španjol Marković (2008: 100). Situacijsku analizu čini veličina publike, fizički uvjeti za govor i stav publike o temi, govorniku i prigodi. Osim različitosti ljudi kao takvih, prilikom izvođenja govora mogu se razlikovati uvjeti u kojima se govor održava. Ako govornik nastupa pred većim brojem ljudi, zasigurno će slušatelji biti različitih demografskih obilježja. Također, govor neće biti isti ako se održava u maloj zatvorenoj dvorani ili ako se

održava na otvorenom. Govor koji se održava u maloj dvorani će zasigurno biti opušteniji, dok će govor koji se održava na otvorenom biti formalniji. Osim toga, govornik može nastupati ispred skupine ljudi za koje već unaprijed zna kako se protive njegovim stavovima, a možda mu je upravo i zadaća promijeniti im stavove ili smiriti tenzije oko određenog problema. Očevidno je kako će se njegov govor morati razlikovati od onoga koji održava ispred istomišljenika. Dodatni problem koji se može javiti jest da će reakcije publike na poruku biti uvjetovane njezinim viđenjem govornika. Na taj način publika možda neće ozbiljno shvaćati govornika jer nije isto ako o ozbiljnim problemima govori stručnjak za to područje ili mladi student. Sve navedeno ukazuje na to kako mora postojati *strateška organizacija govora* kako bi se postigao određeni rezultat kod publike, podsjeća Španjol Marković (2008: 166).

4. ANALIZA INAUGURACIJSKIH GOVORA

Nakon navedenih teorijskih retoričkih načela ostvarivanja uspješne komunikacije govornika, potrebno je analizirati sadržaj i izvedbu inauguracijskih govora kako bi se utvrdila njihova praktična primjena. Drugi dio rada obuhvaća analizu sadržaja inauguracijskih govora predsjednika Franje Tuđmana, Stjepana Mesića, Ive Josipovića i Kolinde Grabar-Kitarović. Cjeloviti govori su doneseni u prilogima.

4.1. Metodologija, svrha, cilj i hipoteza istraživanja

Svrha ovog rada je prikazati važnost poznavanja retorike za pravilnu i efikasnu izvedbu inauguracijskih predsjedničkih govora.

Cilj istraživanja je utvrditi sličnosti i razlike inauguracijskih govora hrvatskih predsjednika u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji.

Hipoteza istraživanja glasi: „Svi hrvatski predsjednici u inauguracijskim govorima koriste verbalnu i neverbalnu komunikaciju u jednakoj mjeri.“

U svrhu ostvarivanja postavljenog cilja te potvrđivanja ili odbacivanja postavljene hipoteze korištena je tehnika metode analize sadržaja govora sa samostalno izrađenom

analitičkom matricom. Analitička matrica obuhvaća verbalne i neverbalne elemente inauguracijskih govora te sadrži sljedeće varijable:

1. Struktura govora

Uvod govora (izazivanje pozornosti/stvaranje naklonosti/stvaranje zanimanja za temu);

Argumentacija u govoru (početna teza/pojašnjenje koje pojašnjava osnovnu tezu/stručno dokazivanje/emocionalno pojačavajući primjer/zaključak);

Zaključak govora (sažetak rečenog/poziv na akciju/efektan kraj).

2. Korištenje stilskih figura (metafora, personifikacija, ponavljanje, anafora).

3. Korištenje modalnih izričaja (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

4. Korištenje stručnih termina (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

5. Korištenje pauze (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

7. Gestikulacija (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

8. Mimika (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

9. Kontakt očima (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

4.2. Inauguracijski govor predsjednika Franje Tuđmana 1997.

Na neposrednim predsjedničkim izborima u kolovozu 1992. Franjo Tuđman je izabran za prvog predsjednika Republike Hrvatske. Te godine nije održao inauguracijski govor. Ponovo je izabran za predsjednika u lipnju 1997. godine kada u prvom krugu pobjeđuje

Zdravka Tomca i Vladimira Gotovca s osvojenih 61,41 posto glasova te tako osigurava svoj drugi mandat.¹

Predsjednik Franjo Tuđman održao je inauguracijski govor 5. kolovoza 1997. na Trgu svetog Marka u Zagrebu. Govor ima ukupno 2067 riječi napisanih u 80 rečenica. Rečenice su duge, a stil je visok. Govor traje 23 minute i 30 sekundi. U svom govoru Franjo Tuđman donosi svojevrstu apologiju osamostaljenja Republike Hrvatske. Prema prethodno prikazanoj analitičkoj matrici, u nastavku slijedi analiza verbalnih i neverbalnih karakteristika govora.

1. Struktura govora

Govor se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. **Uvodnim dijelom** govora predsjednik Tuđman ispunjava sljedeće zadaće:

1. Izazivanje pozornosti slušatelja sljedećim riječima:

„Hrvatice i Hrvati u Domovini i u svijetu, građanke i građani Republike Hrvatske! U ovom svečanom trenutku, kao - voljom naroda ponovno izabrani - Predsjednik Republike Hrvatske, obraćam vam se ovom prisežnom poslanicom:”

Predsjednik Franjo Tuđman trenutak inauguracije naziva svečanim, što zaista i jest jer je to prvi inauguracijski govor u Hrvatskoj. Svoj govor naziva prisežnom poslanicom i time izaziva kod publike pozornost kako bi čuli što će biti rečeno u govoru.

2. Stvaranje naklonosti prema govorniku Tuđman postiže:

a) zahvalom: *„Izražavajući zahvalnost članovima Hrvatske demokratske zajednice - koja je bila nosilac moje kandidature - i svima onima koji su svoj glas dali za mene, svečano izjavljujem, da ću biti nepristran Predsjednik svih Hrvata, i svih hrvatskih državljana. Bez obzira na njihove stranačke, ili ine osobitosti.“*

Zahvalu najprije upućuje članovima svoje stranke (HDZ-u), ali i svim građanima zbog kojih je upravo inauguriran.

b) zajedništvom s publikom: *„Samo zajedničkim stvaralačkim pregnućima svih tijela državne vlasti, i građana svih slojeva stanovništva, možemo - uz Božju pomoć - osigurati: stabilnost svoga demokratskog poretka; neprestani gospodarski i kulturni razvitak; rast*

¹ Usp. <http://www.tudjman.hr/govori/> (stranica posjećena: 7. 5. 2018.).

blagostanja za sve građane, te međunarodnu sigurnost svoje Domovine, samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.”

Tuđman napominje kako se samo zajedničkim snagama može osigurati dobrobit hrvatske države.

c) retoričkom skromnošću govornika: Prethodno navedeni citati ukazuje i na retoričku skromnost govornika jer ističe Boga kao zadnjeg osiguravatelja države.

3. zanimanje za temu govornik postiže:

a) pričanjem priča: *„Davši prisegu, kao hrvatski državni poglavar, obvezao sam se da ću vjerno služiti hrvatskom narodu i svim hrvatskim građanima. To ponajprije znači da ću dostojno braniti i štiti hrvatske nacionalne i državne interese. U tu svrhu činit ću sve, da sveukupna hrvatska vlast, i svi hrvatski građani, dosljedno štiju (sic!) Ustav i pravni poredak.“*

Objašnjavajući ulogu hrvatskog državnog poglavara na emotivan način publiku uvodi u svoj govor.

b) neobičnim početkom govora: *„Samo zajedničkim stvaralačkim pregnućima svih tijela državne vlasti, i građana svih slojeva stanovništva, možemo - uz Božju pomoć - osigurati: stabilnost svoga demokratskog poretka; neprestani gospodarski i kulturni razvitak; rast blagostanja za sve građane, te međunarodnu sigurnost svoje Domovine, samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.”*

Iako je navedeni tekst poziv na zajedništvo svim građanima, neobično je što spominje Boga kao krajnjeg osiguravatelja tog zajedništva i dobrobiti Hrvatske. Na taj način govori o malenosti i nesavršenosti čovjeka kojem je potrebno nadnaravno biće kako bi se osigurala funkcionalna država.

Središnji dio govora se sastoji od: početne teze, pojašnjenja koje pojačava osnovnu tezu, stručnog dokazivanja, emocionalno pojačavajućih primjera i zaključka koji iz toga proizlazi.

1. Početna teza: *„Pod cijenu velikih, ali razmjerno malih žrtava, u odnosu na one iz najnovije povijesti, oživotvorili smo svoju slobodu, svoju državnu samostalnost i nezavisnost, svoju demokraciju, svoje časno mjesto u svjetskoj zajednici suverenih naroda i država. Od*

povijesnog objekta hrvatski je narod, napokon, postao subjekt u međunarodnom poretku suvremenog čovječanstva.”

Početna teza argumentacije govori o Hrvatskoj kao samostalnoj republici.

2. Pojašnjenje koje pojačava osnovnu tezu: *„Polazeći od činjenice da se svijet - na dostignutom stupnju civilizacije - sve više tehnološki i informacijski integrira, oni teže nametanju svoje isključive volje u regionalnim i globalnim okvirima. Oni - s osnova univerzalističkih i liberalističko-socijalističkih pogleda - ne uzimaju u obzir drugu bitnu značajku današnjeg doba, koja govori da se svijet, baš u okviru civilizacijskog napretka i integracije, istodobno sve više nacionalno individualizira. Budući da se to očituje u sve većem broju slučajeva državnog osamostaljenja - do jučer nesamostalnih i združenih, pače i nepoznatih i nepriznatih, tzv. nepovijesnih naroda - oni žele spriječiti takve pojave, jer one tobože nisu u duhu civilizacijskog napretka, i, po njihovu, zamršuju međunarodne odnose.”*;;*Nasuprot zaprepašćujućeg suprotstavljanja, svijet je i s divljenjem pratio, začudno, osamostaljenje Hrvatske. U potki takva pozitivnog odnosa utkana je spoznaja, da narodni i državni subjekti ostaju nezamjenjive sastavnice svjetske zajednice, i međunarodnog poretka. I još k tome, da je hrvatski narod jedan od najstarijih naroda današnje Europe, pa mu se na osnovama bilo kakvih načela, a najmanje morala, ne može odricati pravo na državnu samosvojnost.“*

Prethodnim citatima je prikazano kako Tuđman navodi da je osamostaljenje Hrvatske bilo mukotrpno, jer je u svijetu bilo onih koji nisu podupirali njezinu samostalnost svrstavajući je u jednu od zemalja Jugoslavije. U drugom citatu je vidljivo kako navodi da joj se osamostaljenje ne smije otuđiti.

3. Dokazivanje: *„Po svom geopolitičkom položaju, hrvatski narod, oduvijek, pripada zapadnoj, sredozemnoj i srednjoeuropskoj civilizacijskoj sferi. On je dao svoj golemi obol obrani zapadne civilizacije, od osmanlijske najeze na Europu, ali, također, i razvitku europske kulture. O tome hrvatski narod ima vjerodostojna svjedočanstva: u pisanim i kamenim spomenicima; u svojim gradovima; u svojoj književnosti i umjetnosti iz doba europskog humanizma i renesanse; iz čitavoga svoga četrnaeststoljetnog bivstvovanja na ovom području, između Drave, Dunava i Jadrana.”*; *„Danas je Hrvatska važan i nezaobilazan čimbenik, u uspostavi mira i novog međunarodnog poretka, nakon sloma komunističkog sustava i višenacionalnih država, kakve su bile SFRJ, ČSR i SSSR. Hrvatska ima uspostavljene, pa i razvijene i prijateljske odnose, s većinom zemalja današnjega svijeta.*

Ona je konstruktivan član i svjetske Organizacije ujedinjenih naroda, te Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji (OESS) i Vijeća Europe. Hrvatska pridaje posebnu važnost suradnji s glavnom svjetskom velesilom SAD, ali i s EU, i sa svim državama u njezinu okviru, i posebno sa susjednom Italijom, te s Francuskom, Njemačkom i Velikom Britanijom. Posebnu pozornost pridajemo razvitku prijateljskih odnosa sa zemljama Srednje Europe, te s velikom Kinom i Rusijom, i s islamskim zemljama.“; „Hrvatska daje, dosljednu, potporu oživotvorenju Daytonskog sporazuma, o rješenju bosanske krize; te Washingtonskog sporazuma o hrvatsko-muslimanskoj Federaciji u BiH, i o njezinoj suradnji s Hrvatskom.”

Tuđman navodi konkretne činjenice koje potvrđuju početnu tezu. Najprije navodi kako Hrvatska po svom geopolitičkom položaju pripada zapadnoj, sredozemnoj i srednjoeuropskoj civilizacijskoj sferi. Ona je pridonijela obrani zapadne civilizacije od osmanlijske najezde na Europu i razvitku europske kulture. Dalje navodi kako je Hrvatska konstruktivan član svjetske Organizacije ujedinjenih naroda, Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji (OESS) i Vijeća Europe. Zadnji argument koji navodi je doprinos Hrvatske u ostvarivanju Daytonskog sporazuma i Washingtonskog sporazuma o hrvatsko-muslimanskoj Federaciji u BiH.

4. Emocionalni pojačavajući primjeri: *„Do Washingtonskog i Daytonskog sporazuma moglo je doći nakon što je hrvatski narod, zajedničkom borbom domovinske i iseljene Hrvatske, i osobito jedinstvom Hrvata iz Hrvatske i BiH, spriječio ciljeve jugokomunističke i velikosrpske agresije da pokori i Hrvatsku i BiH. Ali također i namjeru, da se - na račun i hrvatskih područja - uspostavi posebna muslimanska država.“; „U izvanredno složenim međunarodnim okolnostima hrvatskom slogom uspostavili smo državu, te osigurali opstojnost samostalne Hrvatske, i konstitutivnost hrvatskog naroda u BiH, uz međunarodnu suglasnost o povezanosti hrvatsko-muslimanske Federacije s Hrvatskom.“*

Navedene dokaze Tuđman pojačava isticanjem zajedničke borbe domovinske i iseljene Hrvatske, te jedinstvom Hrvata i Hrvatske i BiH protiv velikosrpske agresije. Zbog toga je sloga vrijednost pomoću koje je i ostvarena Republika Hrvatska.

5. Zaključak: *„Sa svim državama, i međunarodnim i svjetskim čimbenicima, Hrvatska je spremna razvijati odnose na osnovama međusobnog poštivanja i dijaloga. Međutim, Hrvatska neće popustiti ni pod kakvim pritiscima, niti pristati na ustupke koji bi bili u suprotnosti s njezinim nacionalnim interesima, ili bi u bitnome narušavali njezinu državnu suverenost.“*

Tuđman argumentaciju zaključuje mišlju o spremnosti Hrvatske o razvijanju dobrih međunarodnih odnosa sve dok se ona poštuje kao suverena država.

Zaključni dio u govoru sadrži sljedeće elemente:

a) sažetak rečenoga: *„Početak moga novog predsjedničkog mandata podudara se s novim razdobljem, u izgradnji samostalne i demokratske hrvatske države. Ove godine nalazimo se pred svršetkom mirne reintegracije područja Hrvatskog Podunavlja, koje je bilo okupirano jugosrpskom agresijom, a potom pod privremenom upravom Ujedinjenih naroda (UNTAES-a). Time se i posljednji pedalj teritorija Republike Hrvatske stvarno vraća pod njezin državni suverenitet.”; „U gospodarskom razvitku dosada smo - na osnovama slobodnog tržišta i privatnog poduzetništva - postigli zamjetne rezultate, usprkos skrajnje nepovoljnim okolnostima, uzrokovanim agresijom, komunističkim nasljedom i svojevrsnom izolacijom, ne samo zbog gubitka dotadašnjih vanjskih tržišta. Na opće čuđenje svijeta, uspjeli smo zbrinuti stotine tisuća prognanika, izbjeglica i svih stradalnika rata; te istodobno oboriti hiperinflaciju; uvesti novu, vlastitu, stabilnu, valutu; prikupiti znatne devizne pričuve; oživjeti proizvodnju i sveukupno gospodarstvo. S postignutim rezultatima Hrvatska je stekla ugled u svijetu, kao jedna od najprosperitetnijih od bivših socijalističkih zemalja. Zadobivši izričito povjerenje poslovnoga svijeta, naša je zemlja privlačna za priljev, i za izravna ulaganja, stranoga kapitala.”*

U navedenim citatima je vidljivo kako Tuđman ponovno navodi osamostaljenje Hrvatske i razloge zbog kojih je moguć njezin razvitak.

b) poziv na akciju: *„Sada se sa svim raspoloživim snagama i sredstvima, tvarnim i duhovnim izvorima, možemo posvetiti obnovi i izgradnji svoje Domovine. Obnova razrušenih dobara i područja, i povratak prognanika, zahtijevat će, još nekoliko godina, goleme napore i velika novčana sredstva. Da bismo tu prešnu zadaću mogli obaviti, što brže i što uspješnije, potrebno je razumijevanje i naprezanje svih tijela državne uprave, ali i svih društvenih čimbenika, i svega pučanstva.”*

Da bi Hrvatska vratila svu svoju snagu, Tuđman ističe potrebu napora svih tijela državne uprave, ali i građana.

c) efektan kraj: *„Kao hrvatski državni poglavar, - svjestan svoje odgovornosti pred hrvatskim narodom i svim hrvatskim građanima, pred Bogom i međunarodnom zajednicom, u njezinoj brizi za mirom - u svom novom predsjedničkom mandatu učinit ću sve, u okviru*

svojih ustavnih ovlasti, da bih osigurao, što potpunije, ostvarenje iznijetih ciljeva i zadaća. Da, u hrvatskoj nacionalnoj slozi, gradimo svoju Domovinu tako, da Hrvatska bude zemlja demokratskih ljudskih sloboda, gospodarsko-kulturnog procvata, blagostanja i sreće svih njezinih građana. Da Hrvatska bude snažan čimbenik mira, suradnje među narodima, i stabilnosti novog međunarodnog poretka, u ovom dijelu svijeta.”

U završnom odlomku govora Tuđman nabraja vrijednosti na kojima želi da Hrvatska bude građena. Time govoru daje višu dimenziju, a u slušateljima budi snažne emocije.

2. Korištenje stilskih figura

Franjo Tuđman u inauguracijskom govoru stalno koristi stilske figure, a najviše metaforu. Neke od metafora koje koristi u govoru su: *„ispunjenje devetstoljetnog hrvatskog sna”*; *„nepovijesnih naroda”*; *„tisućljetni san o svojoj slobodi”*; *„nadživotne borbe”*; *„uskrsnuvši i obranivši svoju državnu suverenost”*; *„duga, tegobna i neizvjesna povijest”*; *„U potki takva pozitivnog odnosa utkana je spoznaja”*; *„jugoslavenski jaram”*; *„nacionalno-državna samobitnost u okrnjenom obliku”*; *„obnova i izgradnja svoje Domovine”*, *„moramo se oslanjati na vlastite snage”*.

Personifikacija je vidljiva u sljedećim primjerima: *„povijest je dodijelila”*; *„oživotvorili smo svoju slobodu”*; *„umišljeni svijet”*; *„prešna zadaća”*; *„pedalj teritorija Republike Hrvatske stvarno vraća pod njezin državni suverenitet”*; *„oživjeti proizvodnju”*; *„zreli narodi”*; *„napredak sela”*; *„iskustvo opominje”*.

Kako bi naglasio hrvatsku samostalnost i samostalnost njenog naroda, Tuđman u govoru koristi stilsku figuru ponavljanja. U govoru čak 12 puta ponavlja frazu *„hrvatski narod”*. Ponavljanja koja imaju istu ulogu su vidljiva i u sljedećim primjerima: *„Hrvatice i Hrvati u Domovini i u svijetu, građanke i građani Republike Hrvatske!”*; *„Štovani hrvatski građani!”*; *„Hrvatice i Hrvati, i svi hrvatski državljani!”*.

Stilska figura koja u govoru Franje Tuđmana zauzima važno mjesto je anafora. Koristi je u sljedećim primjerima: *„...oni teže nametanju svoje isključive volje u regionalnim i globalnim okvirima. Oni - s osnova univerzalističkih i liberalističko-socijalističkih pogleda - ne uzimaju u obzir drugu bitnu značajku današnjeg doba, koja govori da se svijet, baš u okviru civilizacijskog napretka i integracije, istodobno sve više nacionalno individualizira. Budući da se to očituje u sve većem broju slučajeva državnog osamostaljenja - do jučer*

nesamostalnih i združenih, pače i nepoznatih i nepriznatih, tzv. nepovijesnih naroda - oni žele spriječiti takve pojave, jer one tobože nisu u duhu civilizacijskog napretka, i, po njihovu, zamršuju međunarodne odnose.”; „...na nama je, danas, prešna zadaća, da neobaviješteni i umišljeni svijet uvjerimo o stvarnoj istini o našoj prošlosti i sadašnjosti; o našim nedostupnim državnim interesima, i o našem svrhovitom mjestu u međunarodnoj zajednici.”; „Hrvatska je za punu normalizaciju odnosa sa SR Jugoslavijom, a i za razvitak, što svestranijih gospodarskih i drugih odnosa i sa svim drugim zemljama jugoistočne Europe. Ali, oslobodivši se komunističko-totalitarističkog i jugoslavenskog jarma, Hrvatska odlučno odbija svaku mogućnost ponovne političke integracije u balkanskim, ili inim jugoistočno-europskim okvirima. Hrvatska teži punoj suradnji sa zemljama Srednje Europe, te integraciji u euro-atlantski gospodarski i sigurnosni sustav. Sa svima državama, i međunarodnim i svjetskim čimbenicima, Hrvatska je spremna razvijati odnose na osnovama međusobnog poštivanja i dijaloga. Međutim, Hrvatska neće popustiti ni pod kakvim pritiscima, niti pristati na ustupke koji bi bili u suprotnosti s njezinim nacionalnim interesima, ili bi u bitnome narušavali njezinu državnu suverenost.”; „Da, u hrvatskoj nacionalnoj slozi, gradimo svoju Domovinu tako, da Hrvatska bude zemlja demokratskih ljudskih sloboda, gospodarsko-kulturnog procvata, blagostanja i sreće svih njezinih građana. Da Hrvatska bude snažan čimbenik mira, suradnje među narodima, i stabilnosti novog međunarodnog poretka, u ovom dijelu svijeta.”; „Pod cijenu velikih, ali srazmjerno malih žrtava, u odnosu na one iz najnovije povijesti, oživotvorili smo svoju slobodu, svoju državnu samostalnost i nezavisnost, svoju demokraciju, svoje časno mjesto u svjetskoj zajednici suverenih naroda i država.”

3. Korištenje modalnih izričaja

Cijeli govor je prožet modalnim izrazima te ih Tuđman koristi stalno. Korištenjem modalnih izraza Tuđmanov govor dobiva na glatkoći i eleganciji. Primjer modalnih izraza u sljedećim primjerima su označeni podcrtavanjem: „U ovom svečanom trenutku, kao - voljom naroda ponovno izabrani - Predsjednik Republike Hrvatske, obraćam vam se ovom prisežnom poslanicom: Izražavajući zahvalnost članovima Hrvatske demokratske zajednice - koja je bila nosilac moje kandidature - i svima onima koji su svoj glas dali za mene, svečano izjavljujem, da ću biti nepristran Predsjednik svih Hrvata, i svih hrvatskih državljana.”; „Moja je ustavna obveza, da kao državni poglavar, izravno izabran od naroda, osiguram jedinstvo hrvatske državne vlasti - izvršne, zakonodavne i sudbene, u provedbi sveukupne državne politike. Samo zajedničkim stvaralačkim pregnućima svih tijela državne vlasti, i građana svih slojeva stanovništva, možemo - uz Božju pomoć - osigurati: stabilnost svoga demokratskog poretka;

neprestani gospodarski i kulturni razvitak; rast blagostanja za sve građane, te međunarodnu sigurnost svoje Domovine, samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.”; „Osim toga, mnogi u međunarodnoj zajednici i svjetskoj politici, izvlače iznenađujuće jednostrane ili pojednostavljene zaključke, iz bitnih značajki suvremenog čovječanstva.”; „Sada se sa svim raspoloživim snagama i sredstvima, tvarnim i duhovnim izvorima, možemo posvetiti obnovi i izgradnji svoje Domovine.”; „Naši naponi u gospodarskom razvitku, u narednom razdoblju, moraju biti usredotočeni na povećanje proizvodnje i zaposlenosti, na modernizaciju i veću učinkovitost svih gospodarskih subjekata. Povećanjem i bržim rastom nacionalnog dohotka (oko šest do sedam posto godišnje), moramo osigurati povećanje životnog standarda, i socijalne sigurnosti svih zaposlenih.”.

4. Korištenje stručnih termina

Predsjednik Franjo Tuđman u govoru rijetko koristi stručne termine. On ne koristi strane riječi. Štoviše, može se reći kako kao pobornik čistog hrvatskog jezika inzistira na korištenju hrvatskih termina. U govoru se prepoznaje njegovo visoko obrazovanje jer koristi pjesničke i knjiške riječi. Tako se za neke riječi može reći kako nisu korištene ni u to vrijeme u svakodnevnoj komunikaciji. To su primjerice *stališ* (stalež²) i *prešno* (žurno³). Neke se riječi danas čine arhaičnima jer ih čovjek u svakodnevnoj komunikaciji koristi vrlo rijetko. Neke od tih riječi su: *ine*, *oživotvoriti*, *potke*, *obol*, *samosvojnost* i *stradalnik*. Iz navedenog se može zaključiti kako Tuđman koristi materinski jezik.

5. Korištenje stanke

Tuđman u govoru stalno koristi kratke i duge stanke. Tijekom cijelog govora on govori polako, a kratkim i dugim pauzama postiže osjećaj dostojanstvenosti i uzvišenosti. Kratke stanke su vrlo učestale i to nakon gotovo svake ili svake druge izgovorene rečenice. To može potvrditi i sljedeći primjer: „*Štovani hrvatski građani!* (kratka stanka) *Naraštajima našega doba povijest je dodijelila ispunjenje devetstoljetnog hrvatskog sna.* (kratka stanka) *Programom nacionalnog preporoda, koji je pozivom na pomirbu zavađenog i rastrojenog hrvatstva i domovinske i iseljene Hrvatske, obuhvatio sve stališe i sve naraštaje, ostvarili smo najviše nacionalne i slobodarske ciljeve, za koje su živjeli, i umirali, hrvatski ljudi tijekom duge, tegobne i neizvjesne povijesti.* (kratka stanka) *Pod cijenu velikih, ali srazmjerno malih žrtava, u odnosu na one iz najnovije povijesti, oživotvorili smo svoju slobodu, svoju državnu*

² <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (stranica posjećena: 8.5.2018.)

³ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (stranica posjećena: 8.5.2018.)

samostalnost i nezavisnost, svoju demokraciju, svoje časno mjesto u svjetskoj zajednici suverenih naroda i država. (kratka stanka) Od povijesnog objekta hrvatski je narod, napokon, postao subjekt u međunarodnom poretu suvremenog čovječanstva. (kratka stanka)...

Govor sadrži čak 17 dugih stanki. Na svaku stanku publika reagira glasnim pljeskom. Valja napomenuti kako je njih nekoliko uzrokovano glasnim pljeskom publike. U takvim slučajevima Tuđman publiku ne prekida, već joj dopušta da mu na taj način uzvratí odobravanje izgovorenih riječi. Nakon što publika završi s pljeskom, on staloženo nastavlja govor. Primjer toga je sljedeći: „*U svom novom mandatu, zahtijevat ću skrajnju dosljednost u beskompromisnom sprečavanju i obračunu sa svim oblicima mita i korupcije, (prekida ga pljesak publike) odnosno svake zloporabe službenog položaja, ili potkradanja državne imovine. (duga stanka) Ali također i ilegalnog rada, te izbjegavanja poreznih i drugih obveza, ili stečenih privilegija na protuzakonit način. (duga stanka)...*”.

6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa

Tuđman u svom govoru stalno naglašava riječi intenzitetom glasa. Polaganim izgovorom, visokim tonom, glasnoćom i odrješitošću glasa Tuđman naglašava gotovo svaku riječ. Iako govori visokim tonom, dobro ga kontrolira te ne ostavlja dojam vikanja. Gotovo svaku riječ naglašava rastavljajući je na slogove. Kod izgovora svake rečenice, koristi dovršenje luka kako bi naglasio odlučnost i završenost fraze. Pojedine riječi i rečenice naglašava mijenjanjem intenziteta glasa. Kako bi naglasio cijelu rečenicu, Tuđman jača intenzitet glasa u cijeloj sljedećoj rečenici: „*Međutim, Hrvatska neće popustiti ni pod kakvim pritiscima, niti pristati na ustupke koji bi bili u suprotnosti s njezinim nacionalnim interesima, ili bi u bitnome narušavali njezinu državnu suverenost.*”

Kada naglašava pojedine riječi, koristi *crescendo*. Te riječi će u sljedećem primjeru biti naglašene podcrtavanjem. „Od prvih dana, uspostave samostalne Hrvatske, zahtijevao sam - a sada ću u mirnodopskim okolnostima još odlučnije na tome ustrajati - da se iz redova naše istinski demokratske vlasti bespogovorno uklanjaju svi ostaci komunističkog nenarodnog režima, a također i sve pojavnosti birokracije, i činovničke samovolje prema građanima, a neodgovornosti prema državi.“ Neke od riječi koje još naglašava su: sada, podijeljenost, *znati, razboritost, sloboda, razboritost, poštovanje, snage, zaposlenje, sigurnost, pozornost, nezavisne.*

Važno je napomenuti kako mu na samom vrhunca govora intenzitet glasa pada te brzo, tiho i gotovo nezamjetno izgovara riječ *Hvala*.

7. Gestikulacija

Predsjednik Franjo Tuđman u svom govoru nikad ne koristi gestikulaciju. Držanje Franje Tuđmana je uspravno, ruke su mu položene na katedru, dlanovi su ispruženi, noge spojene, a ramena su u ravnini. Ruke u govoru pomiče samo u slučaju kada okreće stranice predloška govora. Svoje tijelo Tuđman ne koristi kao sredstvo neverbalne komunikacije s publikom.

Slika 1. Držanje predsjednika Franje Tuđmana, Izvor: DVD

8. Mimika

Franjo Tuđman u govoru nikad ne koristi mimiku kao sredstvo komunikacije s publikom. Izraz lica Franje Tuđmana je prilično ozbiljan i jednolik tijekom cijeloga govora. Na njegovom licu se ne daju iščitati emocije sreće, brige, ponosa, zabrinutosti ili tuge. Na taj način lice nije odraz onoga što verbalno izgovara.

9. Kontakt očima

Svoj pogled prema publici Tuđman usmjerava povremeno. U svakoj rečenici čak po nekoliko puta usmjerava svoj pogled na lijevu i desnu stranu. Važno je istaknuti kako su ti pogledi prilično kratki, da bi se sa sigurnošću moglo reći da je uspješno uspostavio kontakt očima s nekime iz publike.

Slika 2. Kontakt očima predsjednika Franje Tuđmana, Izvor: DVD

Slika 3. Kontakt očima predsjednika Franje Tuđmana 2, Izvor: DVD

Svoj pogled niti jednom ne usmjerava na publiku koja se nalazi ravno ispred njega, a važno je istaknuti da na samom kraju govora prilikom izgovaranja riječi *hvala*, svoj pogled ne usmjerava nikome, već gleda u pod.

4.3. Inauguracijski govor predsjednika Stjepana Mesića 2005.

U veljači 2000. Stjepan Mesić je prvi puta izabran za predsjednika Republike te istupa iz stranke (HNS) u želji da bude predsjednik svih građana Republike Hrvatske.⁴ Ponovno je izabran za predsjednika 16. siječnja 2005. godine kada u drugom krugu pobjeđuje Jadranku Kosor (HDZ) sa osvojenih 65,96 posto glasova. Tijekom njegova mandata Republika Hrvatska je postala članica NATO saveza.⁵

⁴<http://predsjednicki-izbori.com/vijesti/sluzbeni-rezultati-predsjednickih-izbora-2005/> (stranica posjećena: 5.5.2018.)

⁵<http://predsjednica.hr/stranica/17/> (stranica posjećena: 5.5.2018.)

Drugi inauguracijski govor održan je 18. veljače 2005. godine. Govor ima ukupno 1169 riječi koje tvore 66 rečenica. Rečenice su kratke i jednostavne, a govor traje 11 minuta i 9 sekundi. Govor je po prirodi motivacijski i poziva sve prisutne na zajedništvo. Prema Kišiček i Stanković (2014: 107), „argumentacija motivacijskih govora, uvelike se razlikuje od argumentacije u uvjeravanju jer se ne drži strogih pravila logike i razumskih potkrjepa.“ Primjer argumentacije koju navodi jest: naći „*Zajedno – u to sam siguran, taj san možemo pretvoriti u stvarnost*“.

1. Struktura govora

Govor se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. **Uvodnim dijelom** govora Mesić ispunjava sljedeće zadaće:

1. Izazivanje pozornosti slušatelja sljedećim riječima: „*Poštovani visoki gosti i uzvanici, gospođe i gospodo, dragi prijatelji. S osjećajem velike odgovornosti položio sam upravo, po drugi puta, prisegu kao predsjednik Republike Hrvatske.*”

Sve prisutne Mesić naziva prijateljima i na taj način kod slušatelja stvara empatiju i pozornost.

2. stvaranje naklonosti prema govorniku Mesić postiže s:

a) retoričkom skromnošću: „*No, to ne znači da su zadaci što stoje predi mnom laki ili jednostavni. Naprotiv!*”

Naglašava kako je i on biće od krvi i mesa koje mora uložiti puno truda kako bi ispunio sve zadaće.

b) zahvalom publici: „*Danas, na početku svojega drugog predsjedničkog mandata osjećam potrebu, a smatram i dužnošću, obratiti se onima koji su me izabrali.*”

Svoju zahvala izražava usmjerenošću govora onima koji su ga izabrali za predsjednika.

3. zanimanje za temu govornik postiže:

a) pričanjem priča: „*Preuzimam najvišu dužnost u prilikama koje su daleko bolje od onih godine 2000-te, kada sam prvi puta stupio na funkciju Predsjednika.*”

Mesić govor započinje opisivanjem prilika u kojima se Hrvatska nalazila prije njegovog mandata i prilika u kojima se nalazi sada.

b) navođenjem redoslijeda govora: „*Želim se obratiti svim građanima Republike Hrvatske, a htio bih nešto reći i našim susjedima, kao i cijeloj međunarodnoj zajednici.*“

U navedenom citatu Mesić daje redoslijed prema koje će se obraćati u govoru.

Središnji dio govora podijeljen je u tri zasebne cjeline koje su upućene različitim ciljanim skupinama. Tako je prvi dio središnjeg govora usmjeren građanima Republike Hrvatske, drugi dio susjednim zemljama i treći dio međunarodnoj zajednici. Sva tri dijela su podjednaka s obzirom na dužinu, pa tako prvi dio ima 270 riječi, drugi 319, a treći 321. To znači da je svim ciljanim skupinama posvetio istu pažnju i vrijeme. Zanimljivo je da bi se ta tri dijela mogla izložiti i kao zasebni govori. Zbog takve strukture, govor odstupa od poželjnog načina logičkog i preglednog argumentiranja i zbog toga će se svaka cjelina promatrati kao zasebna argumentacija.

Prvi dio, upućen građanima Republike Hrvatske sadrži:

1. Početnu tezu: „*Onima koji su mi na izborima dali svoj glas, poručujem: opredijelili ste se za mene, jer ste prepoznali politiku koju sam zastupao, jer ste je razumjeli i prihvatili kao svoju.*”

Dio upućen građanima započinje tezom da je izabran od strane građana zbog politike koja je i njihova.

2. Pojašnjenje koje pojačava osnovnu tezu: „*Dali ste mi još jednom svoje povjerenje, jer ste ocijenili da su moji poticaji, moje inicijative i moje intervencije usmjerene na poboljšavanje života u Hrvatskoj.*“

Pojašnjava kako se njegova politika sastoji u usmjerenosti na poboljšanje života u Hrvatskoj.

3. Dokazivanje: „*Dijelite moje uvjerenje da Hrvatska mora biti demokratska, civilizirana i napredna država, država vladavine prava i tolerancije, država u kojoj nitko neće biti diskriminiran, a svi će biti ravnopravni i jednakopravni.*“

Mogućnost poboljšanja života u Hrvatskoj vidi u demokratskoj, civiliziranoj i naprednoj državi, a vrijednosti za koje se zauzima su vladavina prava, tolerancija, ravnopravnost i jednakopravnost nasuprot diskriminaciji.

4. Emocionalni pojačavajući primjeri: *„Vama obećajem da ću i u narednih pet godina ustrajati na istim načelima i zauzimati se za iste ciljeve. Demokratska Hrvatska, država svih svojih građana, ponavljam: ravnopravnih građana, bila je i ostaje moj prvi i najviši cilj! Hrvatska u kojoj će se dobro živjeti, u kojoj će se živjeti od rada i rezultata rada, u kojoj će se vrednovati znanje i kvalificiranost, a ne lukavstvo i prijevara, o takvoj Hrvatskoj ja sanjam.”*

Obećanjem smiruje građane navodeći kako će se i dalje zauzimati za iste ciljeve te još jednom napominje kako mu je ravnopravnost građana najviši cilj. Uz to napominje kako sanja pravednu Hrvatsku koja cijeni rad kao sredstvo ljudskog samoostvarenja.

5. Zaključak: *„Zajedno s vama - u to sam siguran - taj se san može pretvoriti u stvarnost. Obraćam se svim građanima Republike Hrvatske. Prisegom što sam je dao, ja sam postao vaš predsjednik. Za mene su svi građani jednaki i nije uopće važno, što se dio vas na izborima opredijelio za druge kandidate. Izbori su iza nas. Hrvatska ima jednoga predsjednika i taj je predsjednik za sve vas. Ako vas u prvome mandatu nisam uspio uvjeriti u opravdanost svojih poteza, ako vam u kampanji nisam uspio približiti svoja stanovišta, trudit ću se da to učinim sada. Ne želim dijeliti, nego objedinjavati. Ne želim vladati, nego služiti - svima vama i našoj domovini Hrvatskoj.”*

Zaključuje rečeno pozivom na zajedništvo napominjući kako je on predsjednik svih građana i kako će se truditi pokazati kako je njegova uloga služiti svim građanima i domovini.

Drugi dio središnjeg dijela govora usmjeren je susjednim državama i sadrži:

1. Početna teza: *„Obraćam se susjednim državama. U svojem prvom mandatu odlučno sam se zauzimao za normaliziranje odnosa i razvijanje dobrosusjedske suradnje. Bilo je, a ima i danas prepreka na tome putu. Neke su kod nas, na našoj strani, neke se pojavljuju kod vas.”*

U početnoj tezi iznosi kako su cilj njegovog djelovanja dobrosusjedski odnosi.

2. Pojašnjenje koje pojačava osnovnu tezu: *„Nemojmo tražiti ono što nas udaljuje, nađimo ono što nam omogućuje da mirno i sigurno živimo jedni uz druge i da u suradnji ostvarujemo svoje interese. Surađujmo na putu prema ujedinjenoj Europi, jer nam je taj put svima zajednički! Nemojmo dozvoliti prošlosti da nam onemogućava put u budućnost. Ali, ne*

prešućujemo prošlost. I, što je možda još važnije - nemojmo prošlost krivotvoriti, ni ovu jučerašnju, ni onu nedavnu.”

Pojašnjava kako ostvarivanje dobrosusjedskih odnosa vidi u zajedničkim interesima, putu k Europskoj uniji, okretanju prema budućnosti i poštivanju prošlosti.

3. Dokazivanje: *„Svaka borba protiv istine unaprijed je osuđena na neuspjeh. A svatko, tko se ne želi suočiti s istinom o sebi i o vlastitoj prošlosti - taj je kukavica. Smognimo hrabrost da istini pogledamo u oči, i to najprije istini o sebi samima, a tek potom o drugima.”*

Naglašava kako je temelj dobrosusjedskih odnosa poštivanje vrijednosti istine.

4. Emocionalno pojačavanje primjera: *„Vama, našim susjedima, obećajem: suradnja u regiji, dobri i normalni odnosi, ne samo među državama, nego i među njihovim stanovnicima, ostaju među prioritetnim ciljevima hrvatske politike za koju ću se zauzimati. Dijelit ćemo s vama naša iskustva u približavanju Europskoj uniji, odnosno rado ćemo koristiti iskustva onih koji su već u Uniji. Radit ću i dalje na prevladavanju hipoteke nedavnih ratova, što znači da ću se nastaviti zauzimati za pravo svih koji su izbjegli, ili bili prisiljeni napustiti svoje domove, da se vrate u miru i sigurnosti. Isto tako, neću posustati u naporima da pomognem pri rasvjetljavanju sudbine onih koje se i danas još smatra nestalima.“*

Mesić daje svoju riječ, on obećaje kako će se zauzimati za suradnju u regiji i dobre odnose pojedinaca. Navodi da će budući odnos karakterizirati dijeljenje iskustava u Uniji, te da će posebnu pozornost posvetiti pravima izbjeglica i nestalih.

5. Zaključak: *„Regija u kojoj će postojati otvorene granice, u kojoj se nitko neće osjećati ni smjeti osjećati ni privilegiranim, ni diskriminiranim na bilo kojoj osnovi, regija mira, sigurnosti, suradnje i uzajamnog razumijevanja - usprkos različitostima - to je regija o kojoj ja sanjam. Zajedno - u to sam siguran - i taj san možemo pretvoriti u stvarnost.“*

Zaključuje iznošenjem svog sna o regiji. To je regija otvorenih granica, mira, sigurnosti, suradnje i razumijevanja. Ponovno, ovaj puta susjedne zemlje, poziva na zajedništvo.

Treći dio središnjeg dijela govora usmjeren je međunarodnoj zajednici, svijetu. On također sadrži pet koraka logičke argumentacije.

1. Početna teza: *„Obrćam se međunarodnoj zajednici, svijetu. U proteklih pet godina moji su naponi na polju vanjske politike bili u prvome redu usmjereni na izvlaćenje Hrvatske iz praktićne izolacije i na mijenjanje slike Hrvatske izvan njezinih granica. Bez lažne skromnosti mogu reći da sam u tome uspio. I moram zahvaliti na podršci što sam je u tome u svijetu imao. Bez vašega razumijevanja moji naponi ne bi mogli uroditi plodom.“*

U početnoj tezi iznosi kako je cilj njegova rada bio izvlaćenje Hrvatske iz praktićne izolacije i na mijenjanju slike Hrvatske izvan njezinih granica, u ćemu je i uspio.

2. Pojašnjenja koje pojaćava osnovnu tezu: *„Svijet u kojem danas živimo bitno se razlikuje od onoga što je bilo prije pet godina. Nad današnjim svijetom nadvila se opasnost globalnog terorizma, praćena rizicima koji proizlaze iz ne uvijek prikladnih metoda što se upotrebljavaju u borbi protiv toga zla. Hrvatska je bila među prvima, ako ne i prva, koja je pozvala na stvaranje svjetske antiteroristićke alijanse.“*

Pojašnjava kako svijetu prijeti opasnost od terorizma, a Hrvatska je jedna od zemalja koja je pozvala na stvaranje svjetske antiteroristićke alijanse te djeluje u borbi protiv terorizma.

3. Dokazivanje: *„U našu privrženost borbi protiv slijepog terora, ma gdje i bez obzira pod kojom maskom nastupao, ne može se sumnjati. Ali, traćili smo, a traćit ćemo i dalje da se sve radi u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i pod mandatom svjetske organizacije. Hrvatska na to ima pravo. Dapaće, Hrvatska je na to, kao sljednica jedne od zemalja - osnivaća Ujedinjenih naroda - i obavezna.“*

Borba protiv terorizma je u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda, ćiji je ćlan i Hrvatska, a borba se provodi pod mandatom te svjetske organizacije.

4. Emocionalno pojaćavajući primjeri: *„Vama u svijetu, obećajem: nastavit ću raditi na tome da Hrvatska bude otvorena država, spremna primati i davati, usmjerena na ulazak u euro-atlantske integracije i duboko privrćena stvari mira i sigurnosti u globalnim razmjerima. Poticat ću svaki potez, svaku inicijativu usmjerenu na to da nas vi u svijetu prihvatite kao pouzdane partnere i saveznike - ne zato što bismo u svemu mislili jednako kao i vi, nego zato što smo pristaše jedinstva, graćenog na razlićitostima. Svijet u kojem rat neće biti pravilo, a mir iznimka, svijet u kojemu razvijenost neće biti privilegija, nego pravo, svijet u kojem će veliki i moćni dokazivati svoju snagu pomaćući malima i slabima, a ne dominirajući njima, to je svijet o kojemu sanjam. Zajedno, siguran sam u to, taj san može se pretvoriti u stvarnost.“*

U zaključnom dijelu daje svoju riječ međunarodnoj zajednici da će raditi na tome da Hrvatska bude otvorena, darežljiva, sigurna i zemlja mira. Treći put u govoru poziva na zajedništvo i međusobnu suradnju, ovaj puta, međunarodnu zajednicu.

Zaključni dio govora sadrži:

a) sažetak rečenoga: *„Ja sam, naime, kao predsjednik Republike, jedini dužnosnik kojega građani izravno biraju. Moje je pravo, ali i moja obveza uvijek i svuda nastupati kao njihov predstavnik. Stoga obećavam: uvijek i svuda govorit ću o svemu što zanima naše građane, o svemu što ih tišti, o svemu što ih smeta, ali - naravno - i o svemu što oni odobravaju. Bit ću u punom i pravom smislu riječi predstavnik građana, bit ću - kao što sam bio i do sada - predsjednik-građanin.“*

b) efektan kraj: *„Vi, građani, ste izvor moje snage, a ja sam vaš oslonac u vlasti.“*

Efektan kraj postiže isticanjem međusobne ovisnosti predsjednika i građana. Ukazuje na to da je on na tom položaju upravo zbog njih i da mu oni pružaju snagu da obnaša svoje dužnosti. S druge strane, ostvarenje njegovih funkcija temelji se na radu za njihovu dobrobit.

c) poziv na akciju: *„Zajedno možemo postići neizmjereno mnogo. Siguran sam - možemo! Počnimo još danas! Hvala!“*

Iako ova rečenica označava i efektan i emocionalno nabijen kraj, ona je u prvom planu poziv na zajedništvo.

2. Korištenje stilskih figura

Korištenje stilskih figura u govoru je često i Mesić ih stalno koristi. Figura koja se najviše ističe u govoru je metafora. Primjeri metafore su: *„Dijelite moje uvjerenje“*; *„o takvoj Hrvatskoj ja sanjam“*; *„taj se san može pretvoriti u stvarnost“*; *„rasvjetljavanju sudbine“*; *„kukavica“*; *„mijenjanje slike Hrvatske“*; *„nad današnjim svijetom nadvila se opasnost“*; *„borba protiv istine“*; *„borbi protiv toga zla“*; *„taj san može se pretvoriti u stvarnost“*; *„predsjednik-građanin“*; *„visoku dužnost“*; *„izvor moje snage, a ja sam vaš oslonac u vlasti“*; *„služiti domovini“*; i *„na putu prema ujedinjenoj Europi“*.

Metafore u govoru predstavljaju patos govornika, a među svim metaforama posebno mjesto zauzima „san“ tj. „sanjati“ kojeg predsjednik Mesić u govoru ističe čak šest puta. On time želi u publici pobuditi osjećaje i stvoriti povjerenje. Želi iskazati kako je on udubljen u

svoju dužnost predsjednika i kako ima vlastite maštarije i težnje oko ostvarivanje njezine budućnosti. Korištenje ove metafore je svaki puta rezultiralo plodom te mu je publika uzvratila pljeskom kako bi iskazala podržavanje. Ova metafora ima značenje i zaokruženja cjeline. Tako navedenu metaforu koristi na kraju obraćanja građanima Republike Hrvatske, na kraju obraćanja susjednim zemljama i na kraju obraćanja međunarodnoj zajednici. Važno mjesto u govoru zauzima i metafora pri kraju govora, a to je metafora „predsjednik-građanin“. Tom metaforom iskazuje kako je on jedan od građana, iskazuje svoju pripadnost i skromnost, ali ujedno naglašava kako je on i njihov lider, i to upravo lider kojega su oni izabrali i dali mu svoju podršku. Tom metaforom on ujedno definira i svoju ulogu kao predsjednika, a to je da bude njihov predsjednik. Reakcija publike na ovu metaforu je također pljesak koji predstavlja podržavanje.

Osim metafora, Mesić u govoru koristi personifikaciju što je vidljivo u sljedećim primjerima: „*da istini pogledamo u oči*“; „*moji napori ne bi mogli uroditi plodom*“; „*sljepog terora*“; „*Hrvatska bude otvorena država*“; „*spremna primati i davati*“.

Ponavljjanje kao stilsku figuru Mesić koristi u sljedećim primjerima: „*o takvoj Hrvatskoj ja sanjam*“; „*taj se san može pretvoriti u stvarnost*“; „*to je regija o kojoj ja sanjam*“; „*i taj san možemo pretvoriti u stvarnost*“; „*to je svijet o kojemu sanjam*“; „*taj san može se pretvoriti u stvarnost*“; i „*predsjednik*“.

Mesić također koristi i anaforu u sljedećim primjerima: „*Vi ste me građani ove zemlje doveli na ovu visoku dužnost*“; „*vi ste mi povjerili funkciju predsjednika Republike*“; „*zbog vas sam ovdje i zbog vas i za vas radit ću u narednih pet godina*“; „*Vi, građani, ste izvor moje snage, a ja sam vaš oslonac u vlasti*“.

3. Korištenje modalnih izričaja

Mesić stalno koristi modalne izričaje u govoru. Na taj način se govor pojednostavljuje i personalizira, a to pokazuju sljedeći podvučeni primjeri: „*Danas, na početku svojega drugog predsjedničkog mandata osjećam potrebu, a smatram i dužnošću, obratiti se onima koji su me izabrali*“; „*Želim se obratiti svim građanima Republike Hrvatske, a htio bih nešto reći i našim susjedima, kao i cijeloj međunarodnoj zajednici*“; „*Onima koji su mi na izborima dali svoj glas, poručujem: opredijelili ste se za mene, jer ste prepoznali politiku koju sam zastupao, jer ste je razumjeli i prihvatili kao svoju*“; „*Demokratska Hrvatska, država svih svojih građana, ponavljam: ravnopravnih građana, bila je i ostaje moj prvi i najviši cilj!*“;

„Vama obećajem da ću i u narednih pet godina ustrajati na istim načelima i zauzimati se za iste ciljeve”; „Zajedno s vama - u to sam siguran - taj se san može pretvoriti u stvarnost”; „Hrvatska u kojoj će se dobro živjeti, u kojoj će se živjeti od rada i rezultata rada, u kojoj će se vrednovati znanje i kvalificiranost, a ne lukavstvo i prijevara, o takvoj Hrvatskoj ja sanjam”; „Ne želim vladati, nego služiti - svima vama i našoj domovini Hrvatskoj”; „Počnimo još danas!”

4. Korištenje stručnih termina

Stjepan Mesić u svom inauguracijskom govoru jednom koristi samo jedan stručan termin. Uzrok tome je zasigurno činjenica da ima na umu ciljanu skupinu kojoj se obraća. Njegov govor je ponajprije usmjeren građanima Republike Hrvatske, što obuhvaća raznoliku skupinu ljudi. Govor je usmjeren ljudima višeg i nižeg stupnja obrazovanja, umirovljenicima, ljudima srednje dobi i mladima, ljudima iz ruralnih i urbanih područja. Činjenica da koristi jednostavne termine pokazuje njegovu želju da zaista svi shvate njegov govor i da prime poruke koje im želi prenijeti.

U cijelom govoru se nailazi na jednu stručnu riječ, a to je riječ *sljednica* koju koristi u sljedećoj rečenici: *„Dapače, Hrvatska je na to, kao sljednica jedne od zemalja - osnivača Ujedinjenih naroda - i obavezna.”* Riječ *sljednik* u pravnom smislu može označavati onoga koji slijedi za kim ili preuzima ili na njega prelaze prava prethodnika ili može označavati državu koja je stekla vlast na nekom području nakon političkih ili teritorijalnih promjena⁶.

5. Korištenje stanke

U svom inauguracijskom govoru Mesić stalno koristi kratke stanke. To se može potvrditi sljedećim primjerima: *„Želim se obratiti svim građanima Republike Hrvatske, a htio bih nešto reći i našim susjedima, kao i cijeloj međunarodnoj zajednici.* (kratka stanka) *Onima koji su mi na izborima dali svoj glas, poručujem: opredijelili ste se za mene, jer ste prepoznali politiku koju sam zastupao, jer ste je razumjeli i prihvatili kao svoju.* (kratka stanka) *Dali ste mi još jednom svoje povjerenje, jer ste ocijenili da su moji poticaji, moje inicijative i moje intervencije usmjerene na poboljšavanje života u Hrvatskoj.* (kratka stanka)...

Duge pauze Mesić u govoru koristi tri puta i to nakon korištenja metafora: *„O takvoj Hrvatskoj ja sanjam”, „Ne želim vladati, nego služiti - svima vama i našoj domovini Hrvatskoj”* i *„Bit ću u punom i pravom smislu riječi predstavnik građana, bit ću - kao što sam*

⁶ http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d11kWBE%3D (stranica posjećena: 4.5.2018.)

bio i do sada - predsjednik-građanin“. Dugim pauzama daje publici vremena da shvati ono što je rekao te još više naglašava rečeno. Prilikom svake duge stanke publika mu uzvraća pljeskom što je znak da je poruka primljena. Potrebno je napomenuti kako je korištenje dugih stanki rijetko te da drugu dugu stanku Mesić nije planirao. Iako on pokušava nastaviti govor, publika ga prekida pljeskom i kratku stanku pretvara u dugu. To pokazuje kako ne daje publici dovoljno vremena i priliku za davanje povratne informacije. S prekidom samog pljeska je vidljivo kako mu ta povratna informacija nije ni važna. Takav nastup podsjeća na monolog.

6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa

Glasom Mesić upotpunjuje pisanu riječ. On u govoru stalno koristi naglašavanje riječi intenzitetom glasa. Govori polako, a glas mu je u govoru smiren i ugodan. Svaka rečenica mu završava dovršenjem luka, odnosno, spuštanjem intonacije. To znači dorečenost svake rečenice. Tijekom govora često koristi naglašavanje određenih riječi kako bi unio dinamičnost u govor i naglasio njihovo značenje. Primjer naglašavanja riječi istaknut je u sljedećim rečenicama: „Preuzimam najvišu dužnost u prilikama koje su daleko bolje od onih godine 2000-te, kada sam prvi puta stupio na funkciju Predsjednika. No, to ne znači da su zadaci što stoje predi mnom laki ili jednostavni. Naprotiv! Danas, na početku svojega drugog predsjedničkog mandata osjećam potrebu, a smatram i dužnošću, obratiti se onima koji su me izabrali. Želim se obratiti svim građanima Republike Hrvatske, a htio bih nešto reći i našim susjedima, kao i cijeloj međunarodnoj zajednici.“

U govoru svaki puta naglašava frazu: „*Onima koji su mi na izborima dali svoj glas*“, a naglašava i riječi koje označavaju ljudske vrijednosti poput: *dužnost; tolerancija; ravnopravnost; rad; razvijanje; objedinjavati; i hrabrost*.

Intenzitetom glasa također pokazuje svoje emocionalno stanje. Kada zaključuje svoju misao frazom „*o takvoj Hrvatskoj ja sanjam*“, usporava brzinu govora i s odlučnog glasa prelazi na blagi i sanjiv glas. Time daje dodatnu vrijednost rečenici i omogućava predočivost svojih želja o Hrvatskoj. Isto čini i kada kaže „*to je regija o kojoj ja sanjam*“. Ipak, primjeri u kojima pokazuje svoje emocionalno stanje su rijetki.

7. Gestikulacija

Iako je držanje Stjepana Mesića prilično statično i uspravno, glava mu je cijelo vrijeme nagnuta u desnu stranu. Uzrok tome je što u desnoj ruci drži predložak govora s kojega cijelo vrijeme čita. Zbog toga njegovo držanje djeluje pomalo pogrbljeno.

Slika 4. Držanje predsjednika Stjepana Mesića, Izvor: DVD

Gestikulacija u cilju ostvarivanja komunikacije u govoru ne postoji. Njegove ruke se cijelo vrijeme nalaze na katedri, desnom rukom predsjednik drži predložak s kojega čita, a lijeva ruka odaje polaganu nervozu govornika. Tako u prvoj polovici govora lijevom rukom dodiruje naočale čak pet puta što je i prikazano na slici dolje. Ostalo vrijeme lijeva ruka mu nemirno tapka po katedri.

Slika 5. Gestikulacija predsjednika Stjepana Mesića, Izvor: DVD

Na kraju govora kod izgovora riječ *hvala* Mesić čini blagi naklon glavom i torzom.

8. Mimika

Mesić u govoru nikada ne koristi mimiku. Izraz lica je odraz emocionalnog stanja govornika. Ipak, predsjednikovo lice tijekom govora je bezizražajno i ozbiljno. Čak i njegovo

opće poznato podizanje obrva u komunikaciji u ovom govoru izostaje. To pokazuje kako predsjednik ovaj govor ne doživljava kao pravu komunikaciju sa sugovornikom.

9. Kontakt očima

U svom govoru Mesić povremeno ostvaruje kontakt očima s publikom. Valja napomenuti kako tijekom govora Stjepan Mesić često podiže glavu s predloška i usmjerava pogled publici. Ipak, taj pogled uvijek usmjerava ravno ispred sebe i ti pogledi su letimični, odnosno vrlo kratki. Čak prekratki kako bi stigao usmjeriti pogled na jednu osobu pa da publika stekne dojam kako se obraća izravno njima. Također, ne postoji trenutak u kojem bi svojim pogledom obuhvatio prisutne na lijevoj i desnoj strani. Postoji jedan trenutak u kojem svoj pogled kratko upućuje na desnu stranu. To je trenutak kada se obraća međunarodnoj zajednici. Na temelju toga se može zaključiti kako se uzvanici međunarodne zajednice nalaze na toj strani.

Slika 6. Kontakt očima predsjednika Stjepana Mesića, Izvor: DVD 2

Postoji još jedan nedostatak vezan uz ostvarivanje kontakta očima. Naime, radi se o trenutku u kojem Mesić podiže svoj pogled prema prisutnima. U sljedećem primjeru je trenutak podizanja pogleda označen podcrtavanjem. „*Vi ste me građani ove zemlje doveli na ovu visoku dužnost, vi ste mi povjeroili funkciju predsjednika Republike, zbog vas sam ovdje i zbog vas i za vas radit ću u narednih pet godina. Vi, građani, ste izvor moje snage, a ja sam vaš oslonac u vlasti”*. Vidljivo je kako predsjednik svoj pogled prema prisutnima diže u trenucima kada govori o sebi, dok bi isto trebao činiti u trenucima kada njih oslovljava riječju „vi”.

Na kraju govora kada izgovara riječ *hvala* i čini blagi naklon prema publici, svoj pogled usmjerava i zadržava na publici.

4.4. Inauguracijski govor predsjednika Ive Josipovića 2010.

Predsjednički izbori 2010. godine donijeli su pobjedu Ivi Josipoviću u drugom krugu protiv Milana Bandića, kada je kandidat lijeve koalicije osvojio 60,3 posto glasova.⁷ Svečana prisega Ive Josipovića održana je 18. veljače 2010. godine na Trgu svetog Marka u Zagrebu.

Njegov inauguracijski govor sadrži 2472 riječi koje čine 136 rečenica. Rečenice su kratke, a trajanje govora iznosi 20 minuta. U vrijeme Josipovićeve prisege, Hrvatska je pogođena gospodarskom krizom koja je počela 2008. godine.

1. Struktura govora

Govor se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. **Uvodnim dijelom** govora Ivo Josipović ispunjava sljedeće zadaće:

1. Izazivanje pozornosti slušatelja sljedećim riječima: *„Želim biti predsjednik svih hrvatskih građana, ali i beskompromisno afirmirati vrijednosti demokratskoga društva, pravednosti i društvene solidarnosti.“*

Navedenim riječima navodi kako su mu građani na prvom mjestu, te vrijednosti za koje se zauzima u društvenoj zajednici.

2. stvaranje naklonosti prema govorniku Josipović postiže s:

a) retoričkom skromnošću: *„Kvalitetna suradnja s Vladom Republike Hrvatske nužna je za uspješnost i mog i Vladinog mandata. Svoju novu dužnost obavljat ću savjesno i odgovorno na dobrobit Hrvatske i svih njezinih građana. Služit ću Hrvatskoj, služiti ću našoj prelijepoj domovini.“*

Ističe ovisnost i uzajamnost svog rada s radom Vlade Republike Hrvatske. Na taj način ne daje iskaze o vlastitoj superiornosti, već na skroman način govori kako za ostvarivanje svoje dužnosti nije samodostatan.

⁷ Usp. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/josipovic-pobjednici-su-svi-gradani-hrvatske-20100110/print> (stranica posjećena: 9.5.2018.)

b) zahvalom publici: *„Stojim pred vama s osjećajem iznimne obveze i odgovornosti prema dužnosti koju su mi na izborima povjeroili hrvatski građani. Osjećam zahvalnost i veliku čast. Prisegnuo sam da ću savjesno i marljivo obavljati dužnost koja mi je povjerena. Uložiti ću svu svoju snagu, znanje i sposobnost da moj rad u potpunosti opravda povjerenje koje mi je iskazano.“*

Zahvaljuje svim koji su glasali za njega te je svjestan težine zadataka kojeg ima.

3. zanimanje za temu govornik postiže:

a) pričanjem priča: *„U ovom svečanom trenutku, prije svega, sjećam se svih časnih ljudi koji su se borili, a mnogi i poginuli, za slobodnu i pravednu Hrvatsku. Njima dugujemo našu vječnu zahvalnost.“* i *„Sjećam se i prvog hrvatskog predsjednika, dr. Franje Tuđmana, pod čijim je vodstvom Hrvatska izborila svoju neovisnost. Domovinski rat i hrvatski antifašizam, oživotvoren u partizanskoj borbi iz II. svjetskog rata, dva su stupa hrvatske državnosti čije ću nasljeđe uvijek isticati i poštovati. Stečevine antifašizma i Domovinskog rata danas znače domoljublje, zalaganje za demokraciju, ljudska prava, socijalnu osjetljivost i društvenu solidarnost.“*

Na emotivan način uvodi publiku u svoj govor navodeći vrijednosti kojima teži svako ljudsko biće. Također daje i priznanje poginulima u ratu i prvom predsjedniku Republike Hrvatske, bez čijeg vodstva Hrvatske države ne bi bilo.

b) neobičnim početkom: *„Poštovani gospodine Mesiću, predsjedniče Republike Hrvatske, poštovani gospodine Bebiću, predsjedniče Hrvatskoga sabora, poštovana gospodo Kosor, predsjednice Vlade Republike Hrvatske, cijenjeni uzvanici iz zemlje i inozemstva, Vaše Ekselencije - predstavnici prijateljskih država, dragi sugrađani, sugrađanke i svi građani Republike Hrvatske, dragi gosti i prijatelji, dame i gospodo.“*

Ivo Josipović svoj govor započinje na prilično neobičan način. Najprije pozdravlja sve važne pojedince iz tijela državne vlasti, a na prvom mjestu stavlja Stjepana Mesića kojeg oslovljava sa predsjedniče. Takvim činom u trenutku vlastite inauguracije iskazuje svoje poštovanje prema svom prethodniku.

Središnji dio čini argumentacija koja sadrži: početnu tezu, pojašnjenje koje pojašnjava osnovnu tezu, dokazivanje, emocionalno pojačavajući primjer i zaključak.

1. Početna teza: „U izbore za predsjednika Republike krenuo sam s vizijom europske, prosperitetne Hrvatske, a ključni izvor moje motivacije bila je PRAVDA, moralna i pravna podloga za novo i bolje društvo. Ostvarili smo državu, ali su pravda i pravednost vrijednosti koje tek trebamo pronaći u njihovoj punini.”

Početna teza ukazuje na težnju o pravednoj državi.

2. Pojašnjenje koje pojačava osnovnu tezu: „Snaga, odgovornost i odlučnost često su ostajale skrivene. Danas ih ponovno pronalazimo jer su one nužne da bismo mogli slijediti istinsku pravednost i domoljublje. Pravednost koja ne čini iznimke i domoljublje koje ne počiva na osobnom interesu, koje ne ostaje samo na riječima, nego domoljublje koje se potvrđuje djelima i ogleda u rezultatima. Došlo je vrijeme da se Hrvatska preispita i odlučno promijeni ono što je pogrešno, ono što ljude čini nejednakima, što ih dijeli i ponižava. Nije samo riječ o tome da moramo mijenjati zakone i donositi nove ili bolje. Riječ je o tome da svatko od nas počne mijenjati sebe. Jer temelj pravde uvijek smo mi sami, jer je svatko od nas taj koji svojim ponašanjem stvara ili negira pravednost. Zato, ne smijemo se bojati, ne smijemo šutjeti, ne smijemo okretati glavu! Hrabrost je ta koja pobjeđuje nepravdu, koja ostvaruje bolje, pravednije društvo, društvo u kojem svaki građanin ima jednaka prava i jednaku šansu da se školuje, zaposli, zarađuje toliko da od toga njegova ili njezina cijela obitelj može pristojno živjeti, pravo da ima državu koja poštuje i štiti ljudska i druga prava svih svojih građana. U borbi za pravednost ja ću kao predsjednik Republike Hrvatske i kao njezin građanin biti prvi i nikada se neću umoriti.”

Navedeni citat prikazuje kako Josipović pravednost vidi kao važan čimbenik društva jer ona osigurava jednaka prava građana za školstvo, zaposlenje i plaću, odnosno, jednake uvjete za život.

3. Dokazivanje: „Hrvatska mora biti dom demokracije i ljudskih prava. Nositelji državne vlasti svoju dužnost moraju obnašati sukladno najvišim standardima političke i stručne odgovornosti i otkloniti svaki mogući sukob interesa koji bi mogao izazvati sumnju u njihovu nepristranost ili koristoljublje.”; „Jačanje pravne države i institucija s jedne, ali i uključivanje što većeg broja građana u demokratske procese odlučivanja i nadzor vlasti, s druge strane, važne su smjernice razvoja naše demokracije.”; „Jednako važna su i ljudska prava, ne samo temeljna, nego i prava viših generacija, poput prava na zdravlje, prava na obrazovanje i prava na rad.”; „Demokracija i doktrina ljudskih prava obuhvaćaju i vjerska i manjinska prava.”; „Imamo zemlju čija su prirodna bogatstva, poštenje i marljivost ljudi dovoljni da svi

njezini građani mogu dobro živjeti. Moramo te resurse upotrijebiti na pravi način da stvorimo društvo koje počiva na radu, znanju i kreativnosti.”; „Poduzetništvo je temelj gospodarskog napretka. Napokon, poduzetništvo moramo odlučno potaknuti jačajući motivaciju za domaća i inozemna ulaganja. Potrebno je definirati najefikasnije mjere poticaja u gospodarstvu i napokon stvoriti najpovoljnije uvjete za proizvodnju i izvoz.”; „Nema naprednoga gospodarstva ako svi koji sudjeluju u procesu rada nisu motivirani. Zato su prava radnika i prava svih zaposlenika, kao i socijalni dijalog, sastavni dio napretka. Poštene plaće za pošten rad, pristojne mirovine za doprinose koji su starije generacije dale našem društvu, sastavni su dio pravednosti za koju se zalažem.”; „Hrvatsku je danas okovala gospodarska kriza. Moramo se suočiti s činjenicom da smo je kasno prepoznali i tako dopustili da se razmaše do razine koja ugrožava temeljne vrijednosti hrvatskoga društva. Svoje korijene ona dijelom ima u svjetskoj krizi, ali važne uzročnike ima u Hrvatskoj. Dugoročne negativne posljedice nepravedne i dijelom kriminalne pretvorbe i privatizacije, koje su dovele do urušavanja gospodarskih resursa i gubitka radnih mjesta, valja istaknuti kao bitne generatore krize, ove gospodarske, ali i moralne.”

Josipović najprije pojašnjava da se pravednost države može ostvariti tek u demokraciji i ljudskim pravima. Tako navodi da se demokracija može ostvariti uključivanjem što većeg broja građana u demokratske procese odlučivanja i nadzor vlasti. Ljudska prava koja se moraju poštivati su pravo na zdravlje, pravo na obrazovanje, pravo na rad, vjerska i manjinska prava. Dalje Josipović iznosi vlastito viđenje blagostanja u državi. Polazi od čovjeka, njegovih prava i njegovih kvaliteta, zatim se zadržava na gospodarstvu čiji spas vidi u povećanju proizvodnje i izvoza. Da bi se blagostanje na posljetku ostvarilo, potrebno je ukloniti ono što je Hrvatskoj jednim dijelom prouzročilo krizu, a to je kriminal i nepoštena privatizacija. Time se ponovno vraća na pravednost koja je temelj blagostanja u Hrvatskoj.

4. Emocionalno pojačavajući primjeri: *„Zajedno s Vladom, u čije ovlasti spada gospodarstvo, uz pomoć gospodarske diplomacije - zagovarajući optimalna rješenja, spreman sam predano raditi na gospodarskim reformama. Ali uspjeh je nužno vezan uz optimizam, vjeru u vlastite snage i spremnost da se pravednom raspodjelom tereta krize svim građanima pošalje poruka solidarnosti, ali i predanosti u provedbi reformi.”; „Socijalna osjetljivost, zaštita najsiromašnijih, nezaposlenih, bolesnih, djece i obitelji naša su ljudska i građanska obveza. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti dio su onih vrijednosti na kojima počiva hrvatsko društvo i kultura. Svaki građanin ima pravo na zdravlje i primjerenu zdravstvenu zaštitu te mirovinski sustav koji omogućava pristojan život ljudima koji su završili svoj radni*

vijek. *Financiranje zdravstva i mirovinski sustav to moraju omogućiti. Ekologija i održivi razvoj nužda su dio razvojne filozofije razvoja hrvatskog društva.*”; „Ali, nema napretka za društvo koje ne ulaže u znanje. Znanost i obrazovanje dostupno pod jednakim uvjetima svakom mladom čovjeku, cjeloživotno obrazovanje te integracija u europski obrazovni i znanstveni prostor, nužna su pretpostavka cjelokupnog razvoja. Mladi su ljudi naše najveće bogatstvo. Ulaganje u njihovo obrazovanje najbolja je investicija.”

Josipović navodi kako se blagostanje može postići zajedničkim snagama i to zaštitom socijalno osjetljivih ljudi, financiranjem mirovinskog sustava, zdravstva i obrazovanja mladih ljudi.

5. Zaključak: „Hrvatska hoće pobijediti krizu i postupno postati zemljom rada i blagostanja.“

Argumentaciju zaključuje s vjerom u buduće blagostanje države.

Zaključni dio govora sadrži:

a) sažetak rečenoga: „*Zadaće koje su pred Hrvatskom, a time i pred nama koji smo dobili mandat da je vodimo, velike su. Inzistirat ću na razvoju države utemeljenom na vrijednostima odgovornosti, poštenja, povjerenja, poštovanja i načelima jednakih mogućnosti, nediskriminacije i vrednovanja kroz znanje i rad, jednom riječju - na pravednosti. Inzistirat ću na razvijanju sustava koji će potaknuti građane da prihvate i žive ove vrijednosti i načela, a ne da se osjećaju gubitnicima ako to čine.*”

Ivo Josipović iznosi i kratki prikaz ideja o pravednoj državi.

b) efektan kraj: „Građani Republike Hrvatske, hvala Vam, i još jedanput obećavam: "Služit ću Vam, služiti ću našoj zemlji!" Živjeli i živjela nam naša Hrvatska!”

Završnim riječima govora predsjednik Josipović pobuđuje snažne emocije kod publike. Izaziva povjerenje i optimizam.

c) poziv na akciju: „*Kao predsjednik Hrvatske, spreman sam biti na čelu promjena koje očekuju našu domovinu. Znam da ne mogu sam. Trebam Vladu, Sabor, političke stranke, ali prije svega Vas - dragi građani ove lijepe zemlje. Zajedno ćemo ispisati novu stranicu naše povijesti. Krećemo na jedan novi put, put stabilnije, sigurnije i gospodarski razvijenije zemlje, na put demokratskog i kulturnog napretka i socijalnog blagostanja. Put koji nije brz, put koji nije lagan. Bit ćemo snaga koja mijenja izgled ove zemlje, ruši temelje nepravdi i*

stvara novu Hrvatsku. Bit će to napokon zemlja kakvu zaslužujemo, bit će to lijep, poželjan dom svih poštenih ljudi.”

Predsjednik poziva građane, Vladu, Sabor i sve političke stranke na ostvarivanje državnog blagostanja.

2. Korištenje stilskih figura

Josipović u govoru stalno koristi stilske figure. Govor ponajprije obiluje metaforama. Primjeri metafora koje koristi su: *„Domovinski rat i hrvatski antifašizam, oživotvoren u partizanskoj borbi iz II. svjetskog rata, dva su stupa hrvatske državnosti”*; *„ključni izvor moje motivacije bila je PRAVDA”*; *„Ostvarili smo državu, ali su pravda i pravednost vrijednosti koje tek trebamo pronaći u njihovoj punini”*; *„Snaga, odgovornost i odlučnost često su ostajale skrivene”*; *„slijediti istinsku pravednost i domoljublje”*; *„Svoje korijene ona dijelom ima u svjetskoj krizi”*; *„Svaka diskriminacija, nacionalna, vjerska, spolna, prema seksualnoj orijentaciji, socijalnom ili regionalnom podrijetlu, ili iz bilo koje druge osnove, nedopustiva je i osobno ću joj, kao predsjednik Republike Hrvatske, biti zapreka”*; *„Hrvatska mora biti dom demokracije i ljudskih prava”*; *„europski san”*; *„prljavi novac”*; *„teret krize”*.

Josipović personifikaciju koristi u nešto manjem broju, a primjeri personifikacije su: *„Došlo je vrijeme da se Hrvatska preispita i odlučno promijeni ono što je pogrešno”*; *„Hrabrost je ta koja pobjeđuje nepravdu”*; *„Hrvatsku je danas okovala gospodarska kriza”*; *„žalosne činjenice”*; *„pošten rad”*; *„pristojan život”*; *„Hrvatska hoće pobijediti krizu”*; *„Hrvatska treba prijatelje”*.

Kroz cijeli inauguracijski govor se provlači pojam *pravednost* koju Josipović koristi kao cilj i viziju demokratske i suverene države. Također u govoru koristi ponavljanje tvrdnje: *„To se mora promijeniti”*, što čini nakon nabrojanja neprilika koje su zahvatile Hrvatsku.

U svom govoru Josipović anaforu koristi u sljedećim primjerima: *„Zato, ne smijemo se bojati, ne smijemo šutjeti, ne smijemo okretati glavu!”* i *„Inzistirat ću na razvoju države utemeljenom na vrijednostima odgovornosti, poštenja, povjerenja, poštovanja i načelima jednakih mogućnosti, nediskriminacije i vrednovanja kroz znanje i rad, jednom riječju - na pravednosti. Inzistirat ću na razvijanju sustava koji će potaknuti građane da prihvate i žive ove vrijednosti i načela, a ne da se osjećaju gubitnicima ako to čine. Drugim riječima, inzistirat ću na sustavu u kojem će biti kristalno jasno da se korupcija i kriminal ne isplate.”*

3. Korištenje modalnih izričaja

Kako bi govoru dao osobnu vrijednost i svoj komentar, Josipović stalno koristi modalne izraze. Neki od njih su prikazani u sljedećim primjerima podcrtavanjem: „Pozdravljam sve naše građane i cijenjene goste iz Europe i svijeta, naše susjede. Vaš dolazak smatram gestom povjerenja, prijateljstva i partnerstva.“; „Osjećam zahvalnost i veliku čast“; „Želim biti predsjednik svih hrvatskih građana, ali i beskompromisno afirmirati vrijednosti demokratskoga društva, pravednosti i društvene solidarnosti.“; „U ovom svečanom trenutku, prije svega, sjećam se svih časnih ljudi koji su se borili, a mnogi i poginuli, za slobodnu i pravednu Hrvatsku.“; „S poštovanjem zahvaljujem svom prethodniku, gospodinu Stjepanu Mesiću, čijih je deset godina predsjedničkog mandata dalo izniman doprinos razvoju hrvatske demokracije i jačanju našeg položaja u međunarodnoj zajednici.“; „Zato, ne smijemo se bojati, ne smijemo šutjeti, ne smijemo okretati glavu!“; „To vam obećavam!“; „Hrvatska mora biti dom demokracije i ljudskih prava.“; „Jačanje pravne države i institucija s jedne, ali i uključivanje što većeg broja građana u demokratske procese odlučivanja i nadzor vlasti, s druge strane, važne su smjernice razvoja naše demokracije.“; „Moramo te resurse upotrijebiti na pravi način da stvorimo društvo koje počiva na radu, znanju i kreativnosti“.

4. Korištenje stručnih termina

U svom govoru Josipović nikad ne koristi stručne termine, već vrlo jednostavnu terminologiju. Povod tome je težnja da publika shvati poruku koju im prenosi. Njegov govor je upućen je obrazovanim ljudima znanstvenih krugova, ali i ljudima koji nisu imali prilika, zbog imovinskih ili drugih prilika, steći više obrazovanje. Tako se i u govoru zauzima za obrazovanje koje će biti dostupno i omogućeno svima i time osigurati jedan segment pravednoga društva. U govoru prevladava terminologija hrvatskoga jezika, a stranih riječi ima iznimno malo. Uglavnom su to usvojenice koje su svima poznate. Primjer takvih riječi su: *afirmirati, resursi, investicija, postulati, alternativa, fokus, inzistiranje, novoartikulirane* i druge.

5. Korištenje stanke

Josipović u govoru povremeno koristi stanku kao komunikacijsko sredstvo. U cijelom govoru se nailazi na samo šest kratkih stanki. Uzrok tome je najvjerojatnije brzina govora. U početnom dijelu govori primjerenom brzinom, dok kasnije sve više ubrzava i ne postoji

trenutak ponovnog usporavanja govora. U govoru se nailazi i na šest dugih stanki, ali valja napomenuti kako te pauze nisu planirane, već iz uzrokuje publika svojim pljeskom. U više navrata, unatoč glasnom pljesku publike, Josipović nastavlja svoj govor ne dopuštajući im da završe pljesak. Povećanjem intenziteta glasa Josipović budi u publici potrebu za odgovorom i podrškom. Zbog toga ona počinje pljeskati, a kada im on i dozvoljava takav čin, na njegovu licu se vidi nervoza i nelagoda. Time stvara dojam da ne zna što mu je činiti u takvim situacijama, a njegov govor na neki način djeluje poput borbe za riječ.

6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa

Predsjednik Ivo Josipović povremeno koristi naglašavanje riječi intenzitetom glasa. On ima ugodnuboju glasa koja pridonosi interesu i pozornosti publike. U prvom dijelu govora, u kojem postoji primjeren tempo govora, Josipović intenzitetom glasa naglašava sljedeće: „Pravednost koja ne čini iznimke i domoljublje koje ne počiva na osobnom interesu, koje ne staje samo na riječima, nego domoljublje koje se potvrđuje djelima i ogleda u rezultatima.”; „Zato, ne smijemo se bojati, ne smijemo šutjeti, ne smijemo okretati glavu! Hrabrost je ta koja pobjeđuje nepravdu, koja ostvaruje bolje, pravednije društvo, društvo u kojem svaki građanin ima jednaka prava i jednaku šansu da se školuje, zaposli, zarađuje toliko da od toga njegova ili njezina cijela obitelj može pristojno živjeti, pravo da ima državu koja poštuje i štiti ljudska i druga prava svih svojih građana. U borbi za pravednost ja ću kao predsjednik Republike Hrvatske i kao njezin građanin biti prvi i nikada se neću umoriti.”

U slučajevima kada ga publika prekida, intenzitet njegova glasa pada. Osim navedenih primjera rečenica, Josipović naglašava i riječi poput: *zahvalnost; snaga; znanje; sposobnost; rad; savjesno; pravednost; pravda; poginuli; njima; socijalna osjetljivost; društvena solidarnost*. Nakon ubrzavanja tempa, naglašavanja gotovo više i nema ili ga je teško uočiti. Ubrzan tempo govora stvara monotoniju, ali dojam donekle popravljaju dovršenje rečenica koje Josipović koristi na kraju svake rečenice. Pravednost i pravda su tema njegovog govora te ih u govoru gotovo uvijek naglašava intenzitetom glasa.

7. Gestikulacija

Ivo Josipović u govoru nikada ne koristi gestikulaciju kao komunikacijsko sredstvo. Držanje predsjednika Ive Josipovića je uspravno i smireno. U rukama tijekom cijelog govora drži predložak s kojega čita, a noge su mu spojene. Zbog *zauzetosti* ruku u govoru ne dolazi do nikakve gestikulacije.

Slika 7. Držanje predsjednika Ive Josipovića, Izvor:
https://www.youtube.com/watch?v=Zz7-0dH_CO0&t=639s

8. Mimika

Ivo Josipović u govoru povremeno koristi mimiku kao komunikacijsko sredstvo. Izražaj lica je većinu govora ozbiljan ili blag. Ipak, na njegovu licu se nekoliko puta u govoru pojavljuje smiješak. Smiješkom Josipović uzvraća publici na njen pljesak. Nazvan je smiješak, a ne osmijeh jer su mu prilikom njega usne spojene i ne vide se zubi.

Slika 8. Mimika predsjednika Ive Josipovića, Izvor:
https://www.youtube.com/watch?v=Zz7-0dH_CO0&t=639s

Borg (2009: 75) navodi da osmijeh u društvenom kontekstu pokazuje da je osoba zadovoljna. Društveni osmijeh je i onaj u kojem se kutovi usana pomiču postrance prema ušima, (ali nema podizanja prema goru) i nema aktivnosti ili osjećaja na području očiju. Pokazatelji iskrenog osmijeha su bore oko očiju te vidljivost postupnog pojavljivanja i

prolazak osmijeha. U slučaju Ive Josipovića je vidljivo oboje te se može pretpostaviti da je smiješak iskren.

Prilikom pljeska publike koji prekida njegov govor vidljiv je još jedan pokret lica. Radi se o lizanju usana.

Slika 9. Mimika predsjednika Ive Josipovića 2,
Izvor: https://www.youtube.com/watch?v=Zz7-0dH_CO0&t=639s

Borg (2009: 172-173) navodi kako takva mimika može biti znak anksioznosti ili može ukazivati na laganje. Prema već navedenom, može se zaključiti kako je u slučaju Josipovića riječ o osjećaju nesigurnosti i zbunjenosti, a ne o laganju.

Na kraju govora na pljesak publike Josipović još jednom uzvraća iskrenim smiješkom i blagim kimanjem glave.

9. Kontakt očima

Predsjednik Ivo Josipović u govoru stalno ostvaruje s publikom kontakt očima. Kada se na početku svog govora obraća Mesiću, Bebiću i Jadranki Kosor, Ivo Josipović ostvaruje s njima kontakt očima i čini blagi naklon glavom.

Slika 10. Kontakt očima predsjednika Ive Josipovića,
Izvor: https://www.youtube.com/watch?v=Zz7-0dH_CO0&t=639s

Predsjednik Ivo Josipović svoj pogled često usmjerava prema publici. Ostvaruje kontakt očima s publikom koja se nalazi ispred njega te s publikom koja se nalazi na lijevoj i desnoj strani. Tijekom njegovog govorenja ti pogledi su kraći i letimični, no kada publika na njegove riječi odgovara pljeskom, on svoj pogled zadržava na njoj. Tako se može zaključiti da govornik uspješno uspostavlja kontakt očima s publikom.

4.5. Inauguracijski govor predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 2015.

Kolinda Grabar-Kitarović (HDZ) pobjeđuje Ivu Josipovića na predsjedničkim izborima 2015. godine s osvojenih 50,74 posto glasova.⁸ Ona je prva žena na mjestu predsjednice Republike Hrvatske te prva kandidatkinja HDZ-a koja je postala predsjednica nakon Franje Tuđmana. U trenucima njene pobjede Hrvatska je već dvije godine članica Europske unije, a gospodarska kriza još traje.

Inauguracija Kolinde Grabar-Kitarović održala se 15. veljače 2015. godine. Govor je sastavljen od 1888 riječi, koje čine 120 rečenica. Govor je visokog stila, a traje 21 minutu i 3 sekunde.

1. Struktura govora

⁸<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kolinda-se-sastala-s-josipovicem-dan-nakon-pobjede-primljena-na-pantovcaku/4045299/> (stranica posjećena: 11.5.2018.)

Govor se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. **Uvodnim dijelom** govora Grabar-Kitarović ispunjava sljedeće zadaće.

1. Izazivanje pozornosti slušatelja sljedećim riječima: *„Prisegom koju sam upravo položila, obvezala sam se da ću služiti hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. S neizmjernim ponosom, ali istodobno svjesna velike odgovornosti, preuzimam dužnost hrvatske predsjednice.“*; *„Bit ću predsjednica svih hrvatskih građana, bez obzira na političko opredjeljenje, etničku, vjersku i spolnu orijentaciju i pripadnost. Beskompromisno ću štititi socijalno najugroženije.“*

Grabar-Kitarović u uvodnom dijelu naglašava ponos zbog pobjede na predsjedničkim izborima, ali odmah upozorava i na odgovornost koju sa sobom nosi njena dužnost. Onima koji su je izabrali obećaje da će djelovati prema načelu jednakosti.

2. stvaranje naklonosti prema govorniku predsjednica postiže s:

a) retoričkom skromnošću: *„Želim zahvaliti i svojim prethodnicima - gospodinu Stjepanu Mesiću i gospodinu Ivi Josipoviću - na njihovom doprinosu izgradnji hrvatske demokracije. Neću se ustručavati pitati za savjet, jer i svoje različitosti moramo koristiti za dobrobit države.“*; *„Ako pogriješim, a onaj tko radi, taj i griješi, imat ću snage priznati i ispraviti pogrešku. Ipak, svi smo mi samo ljudi.“*

Navedenim citatom predsjednica ističe svoju malenkost i nesavršenost kao ljudskog bića.

b) zahvalom publici: *„Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske. Osobitu zahvalnost dugujemo prvom hrvatskom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu, predvodniku tog povijesnog pothvata i utemeljitelju suvremene hrvatske države.“* i *„Želim zahvaliti i svojim prethodnicima - gospodinu Stjepanu Mesiću i gospodinu Ivi Josipoviću - na njihovom doprinosu izgradnji hrvatske demokracije.“*

Svoju zahvalnost upućuje najprije braniteljima te svojim prethodnicima.

c) zajedništvom s publikom: *„Bit ću vaš glas, bit ću vaša predsjednica. Jedna sam od vas i dat ću sve od sebe da Hrvatsku učinimo bogatom državom, iz koje mladi neće odlaziti, u kojoj će se više radati nego umirati, gdje će naši ljudi u zlatnoj životnoj dobi uživati plodove svoga rada.“* i *„Pozivam sve nas u Hrvatskoj da ostavimo povijesti naše podjele i zablude.“*

Samo zajedništvom cijeloga naroda možemo izgraditi bolju Hrvatsku. Natječimo se idejama, rješenjima i inovacijama, a ne povijesnim ulogama naših roditelja ili djedova.“

Publici daje do znanja kako će se zauzimati za svakog malog čovjeka, ali traži od njih da se svi uključe u izgradnju bolje Hrvatske.

3. zanimanje za temu govornik postiže:

a) pričanjem priča: *„Ideološkim podjelama nećemo ostvariti bolji život, niti ćemo biti bolji ljudi. Samo ćemo produbiti stare podjele i stvoriti nove sukobe koji nikada nikome nisu donijeli dobro. Kao što je predsjednik Tuđman pomirbom podijeljenog hrvatskoga nacionalnog bića stvorio preduvjete za uspostavu hrvatske države, tako i mi danas novim hrvatskim zajedništvom moramo otvoriti novu stranicu naše bolje budućnosti. Tražimo bolji život u budućnosti, a ne u prošlosti!“*

Predsjednica navedenim citatom uvodi u temu sadržaja govora. Traži od svih sugrađana da se okrenu prema budućnosti.

b) neobičnim početkom govora: *„U ovom svečanom trenutku sjećamo se svih onih znanih i neznanih hrvatskih kćeri i sinova koji su svoje živote, tijekom tisućljetne borbe za hrvatsku samostalnost, ugradili u temelje moderne hrvatske države. Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske.“*

U svom govoru predsjednica se najprije obraća braniteljima i spominje sjećanje na poginule u ratu što je neobično s obzirom na to koliko je godina prošlo od rata. Takvom izjavom daje do znanja da bez njihove žrtve ona ne bi ni mogla biti predsjednica.

Središnji dio govora sadrži:

1. Početnu tezu: *„Istinsko domoljublje, u koje vjerujem i za kojega ću se boriti svakoga dana mogega služenja domovini i vama, temelj je izgradnje bolje Hrvatske.“*

Grabar-Kitarović argumentaciju započinje težnjom o boljoj Hrvatskoj. Navodi kako je za ostvarivanje bolje Hrvatske najprije potrebno ljubiti svoju domovinu.

2. Pojašnjenje koje pojačava osnovnu tezu: *„Ljubiti domovinu ne znači samo desnicu na srcu kad pozdravljamo našu himnu. Domoljublje nije samo nacionalni dres ili šal oko vrata kada nastupaju naši sportaši. Za ljubiti Hrvatsku nije dovoljno istaknuti zastavu na prozoru, niti je*

domoljublje samo osjećaj ponosa u dane naših državnih praznika kada se prisjećamo naših pobjeda. Domoljublje se izražava na mnoge načine, no ono što nam treba biti najviše pri srcu ponajprije je naše djelo na korist Domovini: naš rad, trud, znanje, izvrsnost, stvaranje, poštivanje zakona, odgoj djece, pomoć starijima, solidarnost prema potrebitima, briga za drugoga, međusobno poštovanje, lijepa riječ i gesta darivanja. Tko tako voli Hrvatsku, istinski je domoljub!"; „Naše gospodarstvo, kao i standard naših građana, već su šestu godinu pogođeni krizom. Desetci tisuća mladih napuštaju Hrvatsku. Među njima velik je broj onih fakultetski obrazovanih, koji bi trebali biti nositelji razvoja. Imamo izrazito negativne demografske trendove. Starimo kao nacija. Mnoge tvrtke odlaze u stečaj, druge, pak, gube utrku konkurentnosti na tržištu, ljudi ostaju bez posla, obitelji bez prihoda. Svjedoci smo teških poremećaja, koji traže žurno i usklađeno djelovanje svih sastavnica državne vlasti, kao i sindikata i poslodavaca. Nalazimo se u trenutku koji traži široki nacionalni konsenzus oko ključnih pitanja. Nema ni prostora ni vremena za podjele.“

Predsjednica pojašnjava kako se ljubav prema domovini očituje u trudu, znanju, stvaranju, poštivanju zakona te solidarnošću prema potrebitima. Zbog pomanjkanja navedenih vrijednosti Hrvatsku je zahvatila kriza te je vrijeme za promjene.

3. Dokazivanje: *„Krajnje je vrijeme da se i u savladavanju gospodarske krize izdignemo iznad pojedinačnih i stranačkih interesa. Vrijeme je da se okrenemo budućnosti i da provedemo promjene koje je nemoguće odgađati. Valja nam prestati živjeti od novca posuđenog od budućih generacija. Naš strateški nacionalni interes moraju biti nova radna mjesta. Moramo napokon shvatiti kako nova radna mjesta ne stvara država, već privatna inicijativa, odnosno poduzetnici. Zalažem se za nultu stopu tolerancije na korupciju i pozdravljam sve aktivnosti nadležnih institucija u iskorjenjivanju te pošasti. Istodobno, ne smijemo stvarati antipoduzetničku klimu. Upućujem poziv Vladi da učini sve kako bi poreznom politikom motivirala, a uklanjanjem administrativnih prepreka osnažila poduzetničku klimu i time potaknula snažniju privatnu inicijativu. Moramo poticati nadmetanje poslovnih ideja i graditi pozitivno ozračje, koje će rezultirati novim poslovnim projektima. Naše more, turizam, naša poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodno gospodarstvo, naši poljoprivrednici i ribari, naši težaci, naša su snaga. Usmjerenost prema obiteljskom gospodarstvu, obrtništvu, malom i srednjem poduzetništvu, inovacijama, primjenama čiste tehnologije, mora biti naša strateška orijentacija. Postanimo napokon istinski svjesni komparativnih prednosti ove prekrasne zemlje i počnimo ih odgovorno, ali i odlučno koristiti. Moramo biti otvoreni prema novim investicijama i aktivno pronalaziti nova tržišta, u čemu ću se maksimalno angažirati i vrlo*

aktivno surađivati s poduzetnicima i investitorima. Izvoz mora biti naše trajno usmjerenje, a gospodarska diplomacija važna poluga u otvaranju novih tržišta...”

Grabar-Kitarović daje niz konkretnih prijedloga i mjera pomoću kojih bi se Hrvatska mogla izvući iz gospodarske krize i ostvariti bolju budućnost za svoje građane.

4. Emocionalni pojačavajući primjeri: *„Moj će mandat posebice biti posvećen mladima. Moramo im otvoriti prostor u gospodarstvu, politici i društvenom životu. Moramo im dati posao. Neka se čuje njihov glas - oni su obrazovani, željni uspjeha i neopterećeni prošlošću. Vidim ih kao predvodnike novog hrvatskog zajedništva.“*

Uz navedene mjere, predsjednica spominje kako će fokus njenog rada biti na mladima koji mogu predvoditi u ostvarivanju bolje Hrvatske.

5. Zaključak: *„Želim posebno naglasiti i ovo. Kao prva hrvatska predsjednica, ponosna sam što je naše društvo napravilo civilizacijski iskorak. Mnogi su me prije objave kandidature pitali - zašto ideš u to? Hrvatska još nije spremna za ženu predsjednicu. To me je dodatno motiviralo jer sam znala da naš narod zna donijeti pravu odluku. I evo, granulo je i sunce danas nad Zagrebom.“*

Predsjednica svoju pobjedu na izborima vidi kao civilizacijski napredak i početak i spremnost naroda za izgradnju bolje Hrvatske.

Zaključni dio govora Kolinde Grabar-Kitarović sadrži:

a) sažetak rečenoga: *„Činom prisege preuzela sam kontinuitet časnog služenja hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. Svoje ustavne ovlasti koristit ću na dobrobit sviju u Hrvatskoj, a vodit ću se domoljubljem, uključivošću, poštovanjem i zaštitom nacionalnih interesa.“*

Predsjednica podsjeća kako će njen mandat biti usmjeren izgradnji bolje Hrvatske.

b) efektan kraj: *„Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!“*

Izgovorenim riječima predsjednica iskazuje svoju vjeru u domovinu i budi povjerenje publike.

c) poziv na akciju: *„Preda mnom i pred svima nama velika je odgovornost i dužnost, prije svega prema našim potomcima, i dalje čuvati, promicati i razvijati našu kulturu, naš identitet i naše ime.“*

Predsjednica ističe kako u izgradnji bolje Hrvatske nije sama, već je to zadaća cijeloga naroda.

2. Korištenje stilskih figura

Kako bi kod publike izazvala osjećaje i razumijevanje njezine poruke, Kolinda Grabar-Kitarović stalno koristi stilske figure u govoru.

Ona koristi metaforu u sljedećim primjerima: *„Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske.“*; *„Vi ste mi ukazali povjerenje i vama ću polagati račune!“*; *„... gdje će naši ljudi u zlatnoj životnoj dobi uživati plodove svoga rada.“*; *„Samo zajedništvom cijeloga naroda možemo izgraditi bolju Hrvatsku.“*; *„...tako i mi danas novim hrvatskim zajedništvom moramo otvoriti novu stranicu naše bolje budućnosti.“*; *„Vrijeme je da se okrenemo budućnosti i da provedemo promjene koje je nemoguće odgađati.“*; *„Valja nam prestati živjeti od novca posuđenog od budućih generacija.“*; *„Vrata Hrvatske širom su vam otvorena.“*

Sljedeća stilska figura koju predsjednica koristi je personifikacija prikazana u primjerima: *„Domoljublje se izražava na mnoge načine, no ono što nam treba biti najviše pri srcu ponajprije je naše djelo na korist Domovini: naš rad, trud, znanje, izvrsnost, stvaranje, poštivanje zakona, odgoj djece, pomoć starijima, solidarnost prema potrebitima, briga za drugoga, međusobno poštovanje, lijepa riječ i gesta darivanja.“*; *„Hrvatska je miroljubiva zemlja i nikada nikome neće biti prijetnjom, no suvremeni svijet donosi sasvim nove izazove, poglavito rastući međunarodni terorizam.“*; *„Hrvatska ima svoj stav, svoju politiku i svoje interese.“*

Ponavljanje kao stilsku figuru predsjednica koristi u isticanju sljedećih riječi: *ljubiti domovinu, Franjo Tuđman, domoljublje, želim da i drugo.*

Također, predsjednica u govoru koristi anaforu: *„Bit ću vaš glas, bit ću vaša predsjednica“*; *„Naše more, turizam, naša poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodno gospodarstvo, naši poljoprivrednici i ribari, naši težaci, naša su snaga.“*; *„Moramo se okrenuti usvajanju praktičnih znanja i vještina i na taj način pripremati učenike i studente za radne i životne izazove koji ih očekuju. Moramo napokon definirati glavne odrednice svojega razvitka, početi istinski vjerovati u održivi razvoj i biti svjesni što on uistinu znači - razvoj koji vodi računa o okolišu, ali istodobno ostavlja prostor za napredak i rast.“*; *„Njih ćemo aktivnije zastupati. Za njih ćemo se zalagati i boriti na svim razinama bez zadržke!“*

3. Korištenje modalnih izričaja

Inauguracijski govor predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović obiluje modalnim izrazima te ih predsjednica stalno koristi. Primjeri modalnih izraza kojima predsjednica u govoru daje svoj osobni komentar i mišljenje su: „S neizmjernim ponosom, ali istodobno svjesna velike odgovornosti, preuzimam dužnost hrvatske predsjednice.”; „Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske.”; „Stoga vam se u ovom trenutku izravno i obraćam: Hrvatice i Hrvati, građanke i građani Hrvatske!”; „No, odgovorno tvrdim, nikada neću učiniti ništa protiv hrvatskih državnih interesa!”; „Želim zahvaliti i svojim prethodnicima - gospodinu Stjepanu Mesiću i gospodinu Ivi Josipoviću - na njihovom doprinosu izgradnji hrvatske demokracije.”; „Pozivam sve nas u Hrvatskoj da ostavimo povijesti naše podjele i zablude.”; „Upućujem poziv Vladi da učini sve kako bi poreznom politikom motivirala, a uklanjanjem administrativnih prepreka osnažila poduzetničku klimu i time potaknula snažniju privatnu inicijativu.”; „Moramo poticati nadmetanje poslovnih ideja i graditi pozitivno ozračje, koje će rezultirati novim poslovnim projektima.”; „Kao vrhovna zapovjednica, želim vrlo jasno naglasiti kako ćemo naše Oružane snage razvijati i čuvati.”; „Ne možemo i ne smijemo podcjenjivati ozbiljnost zabrinjavajućeg razvoja događaja u međunarodnim odnosima.”; „Očekujem da sa susjedima napokon riješimo otvorena pitanja poput graničnih sporova, a u odnosima sa Srbijom posebno mjesto imat će status nestalih u Domovinskom ratu, kao i međusobna zaštita prava manjina.“

4. Korištenje stručnih termina

Predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović, baš kao i njen prethodnik, u svom govoru ne koristi stručne termine, već veoma jednostavne i nestručne izraze. Posebna ciljana skupina njenog govora su mladi za koje vjeruje da će voditi Hrvatsku u napredak, te u govoru izbjegava korištenje arhaizama. U govoru prevladava materinski jezik, a nailazimo i na riječi koje svoje podrijetlo imaju u stranom jeziku. Ipak, korištenjem takvih riječi, predsjednica ne umanjuje razumljivost govora jer su one usvojene u hrvatskom jeziku i poznate većini. Neke od tih riječi su: *kampanja, konkurentnost, standard, konsenzus, agilnost i investicija.*

5. Korištenje stanke

U svom inauguracijskom govoru predsjednica stalno koristi kratke i duge stanke. U govoru se nailazi na čak dvadeset dugih stanki, od kojih su neke planirane, a neke uzrokovane

reakcijom publike. Korištenje dugih i kratkih stanki vidljivo je i na sljedećem primjeru: „Činom prisege preuzela sam kontinuitet časnog služenja hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. Svoje ustavne ovlasti koristit ću na dobrobit sviju u Hrvatskoj, a vodit ću se domoljubljem, uključivošću, poštovanjem i zaštitom nacionalnih interesa. (kratka stanka) Hrvatska će biti bogata zemlja, jer ne postoji nijedan razlog da to ne bude. (duga stanka) Želim jednoga dana svojim unucima pričati o vremenu kada smo, kao i u Domovinskom ratu, stali jedni uz druge u borbi za bolji život u Hrvatskoj i kako smo i tu bitku dobili. (kratka stanka) Jer mi smo pobjednički narod, (kratka stanka) postojan narod, (kratka stanka) vrijedan narod. Nema toga što mi ne možemo postići kad smo jedinstveni.“

6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa

Predsjednica u govoru stalno koristi naglašavanje riječi intenzitetom glasa. Dubljim i smirenim glasom predsjednica govor čini ugodnim za slušati. Predsjednica u govoru vješto mijenja intenzitet glasa i ton te time stvara dinamičan govor, a izbjegava monotonost. Kada nešto naglašava, usporava govor. Razgovijetnim i sporijim ritmom predsjednica omogućuje uočavanje mijenjanje intenziteta glasa. U svom govoru pojačava intenzitet glasa katkad u cijelim rečenicama, a primjer je sljedeći: „No, odgovorno tvrdim, nikada neću učiniti ništa protiv hrvatskih državnih interesa!"; „Tražimo bolji život u budućnosti, a ne u prošlosti!"; „Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!"

Kada ne naglašava cijele rečenice, predsjednica vješto naglašava riječi koje imaju značenje imperativa: *natječimo se, tražimo, moramo biti, ne smijemo, učimo*; ili riječi koje predstavljaju ono za što se zauzima: *ideje, domoljublje, Hrvatska, državni interesi, budućnost, rad, trud, znanje, izvrsnost, poštovanje, darivanje, tolerancija, more, turizam, poljoprivreda, ribari, težaci* i drugo.

7. Gestikulacija

Predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović u govoru povremeno koristi gestikulaciju kao sredstvo komunikacije. Snimka inauguracijskog govora Kolinde Grabar-Kitarović otkriva njeno uspravno držanje uzdignute glave i nastup pun samopouzdanja. Ipak, analiza gestikulacije može biti manjkava jer u kadru snimke nisu njene ruke, već su one vidljive samo kada ih podiže visoko.

Iako je njeno držanje prilično statično, prilikom obraćanja publici, ona se prema njoj okreće cijelim torzom te joj se zbog toga težište mijenja s jedne noge na drugu, a ramena joj

nisu cijelo vrijeme u ravnini. Njene ruke su većinu govora položene na katedru, ali ih povremeno koristi i u svrhu komunikacije s publikom. Najčešće koristi desnu ruku kada izgovara riječi *vama* i *vi* te pruža ispruženi desnu ruku prema publici što simbolizira pružanje ruke mira i rukovanje. To čini kada kaže: „*No, isto tako, svjesna sam svoje odgovornosti prema hrvatskim građanima, kao jedini visoki državni dužnosnik kojega građani izravno biraju.*” Kada izgovara navedene riječi, ona najprije otvorenim dlanom pokazuje na sebe, pa na publiku. Isto to čini i kada kaže: „*Vi ste mi ukazali povjerenje i vama ću polagati račune!*” te kada kaže: „*Istinsko domoljublje, u koje vjerujem i za kojega ću se boriti svakoga dana mogega služenja domovini i vama, temelj je izgradnje bolje Hrvatske.*“

Slika 11. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Istu gestikulaciju čini i kada zahvaljuje bivšem predsjedniku Mesiću i bivšem predsjedniku Josipoviću pružajući ruku prema njima. Desnu ruku pruža i kada govori o vojnicima: „*S ovog mjesta pozdravljam naše vojnkinje i vojnike, časnice i časnike u Afganistanu i mirovnim misijama diljem svijeta. Oni nam služe na čast i naš su ponos.*”; te o mladima: „*Preda mnom i pred svima nama velika je odgovornost i dužnost, prije svega prema našim potomcima, i dalje čuvati, promicati i razvijati našu kulturu, naš identitet i naše ime.*“

Svoje odlično vladanje situacijom pokazuje u trenutku kada pojedinci iz publike počnu zviždati i negodovati na spomen imena Stjepana Mesića i Ive Josipovića. Ona podiže desnu ruku kako bi utišala tenzije i smirila ih, što joj i uspijeva.

Slika 12. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 2, Izvor: <https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Predsjednica koristi i gestikulaciju lijevom rukom kada govori: *„Naše more, turizam, naša poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodno gospodarstvo, naši poljoprivrednici i ribari, naši težaci, naša su snaga.“* „Prije svega, moramo bolje iskoristiti članstvo u Europskoj uniji kao i sporazume o slobodnoj trgovini, kako bismo izvoznici otvarali i nova netradicionalna tržišta.“

Slika 13. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 3, Izvor: <https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Osim gestikulacije jednom rukom, Kolinda Grabar Kitarović podiže i obje ruke kada govori o suradnji i otvorenosti Hrvatske prema drugim zemljama. Konkretno, to čini kada kaže: *„Hrvatska će svoju vanjsku politiku i dalje voditi kroz suradnju s našim saveznicima unutar EU i NATO-a, kao i kroz suradnju sa susjedima.“* i *„Inauguracijska svečanost uvijek će predstavljati i proslavu hrvatske državnosti, našega nacionalnog osjećaja na kojeg smo ponosni, ali i naše otvorenosti prema drugima i prema svijetu u čijem ćemo uređenju i upravljanju aktivno sudjelovati.“*

Slika 14. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 4, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Obje ruke podiže visoko u zrak i na samom vrhuncu govora kada kaže: „*Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!*”

Slika 15. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 5, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

U govoru predsjednice se javlja i spontana gestikulacija u trenutku kada podiže desnu ruku i kaže: „*I evo, granulo je sunce danas nad Zagrebom!*”

Slika 16. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 6, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Nakon samog govora ne završava komunikaciju s publikom, nego se približava publici i čini blagi naklon s osmijehom. Taj čin predstavlja njenu zahvalnost.

Slika 17. Gestikulacija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 7, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

8. Mimika

Predsjednica u govoru stalno koristi mimiku kao sredstvo komunikacije. Stupanjem pred katedru prije govora publici upućuje iskren osmijeh. Takav osmijeh upućuje i kao znak zahvalnost prilikom pljeska publike.

Slika 18. Mimika predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović, Izvor:
<https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

Tijekom cijelog govora se na njenom licu mogu iščitati osjećaji sreće, ponosa i zabrinutosti. Kada naglašava nešto važno, podiže obrve. Primjerice, kada kaže : „*Mnogi su me prije objave kandidature pitali - zašto ideš u to?*”, diže desnu obrvu.

Slika 19. Mimika predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović, Izvor: <https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s>

9. Kontakt očima

Predsjednica kontakt očima s publikom održava za vrijeme cijelog govora, tek povremeno upućuje kratak pogled na predložak govora i time ne ostavlja dojam čitanja govora. Kada spominje Tuđmana, ona upućuje pogled prema njegovom sinu Miroslavu Tuđmanu, a direktan pogled upućuje i predsjedniku Mesiću i Josipoviću kada im zahvaljuje.

4.6. Rasprava i tumačenje dobivenih rezultata

Drugi dio rada obuhvatio je analizu inauguracijskih govora predsjednika Franje Tuđmana, Stjepana Mesića, Ive Josipovića i Kolinde Grabar-Kitarović. Kako bi se hipoteza rada mogla potvrditi ili odbaciti korištena je analiza sadržaja, koju smo proveli uz pomoć samostalno izrađene analitička matrica. Hipoteza rada glasi: „Svi hrvatski predsjednici u inauguracijskim govorima koriste verbalnu i neverbalnu komunikaciju u jednakoj mjeri“. Nakon provedene analize hipoteza rada se odbacuje. Razlog odbacivanja hipoteze je što ne postoji podudarnost u zastupljenosti verbalne i neverbalne komunikacije kod svih predsjednika.

Što se tiče verbalne komunikacije, na temelju analiziranih verbalnih elemenata, zaključuje se kako su se svi predsjednici vodili istom strukturom govora. Po strukturi se ističe jedino govor Stjepana Mesića čija je argumentacija podijeljena u tri dijela koji se, prema koracima argumentacije koju donosi Španjol Marković, mogu analizirati kao zasebne cjeline. Svi govori obiluju stilskim figurama i to ponajprije metaforama. Također, svi predsjednici koriste modalne izričaje kako bi personalizirali govor i istaknuli vlastito

mišljenje. Svi govori su sastavljeni od nestručnih i jednostavnih termina. Iako se govorima pojavljuju termini koji su stranog podrijetla, oni su u hrvatskom jeziku usvojeni do te mjere da su svima razumljivi.

Ono u čemu se inauguracijski govori ne podudaraju je korištenje stanke kao sredstva komunikacije. Tako u govoru predsjednika Tuđmana, Mesića i predsjednice Grabar-Kitarović nailazimo na stalno korištenje stanke, dok u govoru predsjednika Josipovića povremeno. Razlog tome je ubrzan tempo govora i nedopuštanje povratne informacije od strane publike kod Josipovića. Isti razlozi su prisutni i kod naglašavanja riječi i rečenica intenzitetom glasa. Tako predsjednik Josipović intenzitet glasa mijenja povremeno, dok predsjednik Tuđman, Mesić i predsjednica Grabar-Kitarović stalno.

Razlike u neverbalnoj komunikaciji predsjedničkih govora su još veće. Na gestikulaciju kao sredstvo komunikacije nailazimo samo u govoru Grabar-Kitarović. Ona se gestikulacijom planirano služi kada se obraća direktno publici, kada pozdravlja prisutne i neprisutne slušatelje, kada govori o samoj sebi, kada smiruje publiku i na završetku samog govora, kada podiže obje ruke i zrak. U njenom govoru se nailazi i na spontanu gestikulaciju kada podiže desnu ruku u zrak i kaže: „I evo, granulo je sunce danas nad Zagrebom!”

Nakon analizirane mimike prisutne kod predsjednika, zaključuje se kako se predsjednik Tuđman i predsjednik Mesić njome ne služe. Mimika kod predsjednika Ive Josipovića se javlja u slučajevima kada publika u znak odobravanja uzvraća pljeskom. U takvim slučajevima Josipović uzvraća smiješkom kao bi iskazao svoju zahvalnost. U slučaju Josipovića se javlja i mimika lizanja usni i zbunjenosti na licu kada njegov govor publika prekida pljeskom. Kod predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović mimika je stalno prisutna. Ona svojim izrazom lica pokazuje emocije zabrinutosti, sreće, ponosa i tuge. Publici često upućuje osmijeh kao znak zahvalnosti: upućuje ga prije samog početka govora, tijekom govora kao znak zahvalnosti i zadovoljstva, te na kraju govora. Osim osmijeha, na njenom licu se katkad pojavljuje i dizanje obrva.

Na kraju, svi govornici uspostavljaju kontakt očima s publikom. Razlika je u tome što predsjednik Tuđman svoj pogled upućuje isključivo publici koja se nalazi s njegove lijeve ili desne strane. Predsjednik Mesić svoj pogled upućuje ponajprije publici koja se nalazi ravno ispred njega, dok je Josipović prvi predsjednik koji svoj pogled ravnomjerno usmjerava prema publici. Također, njegov se pogled za vrijeme dugih pauza i pljeska publike zadržava na publici. S druge strane, predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović svoj kontakt s publikom

održava stalno, odnosno tijekom cijelom govora. Samo povremeno pruži pogled na predložak govora.

5. ZAKLJUČAK

Prvi dio rada je obuhvatio teorijski pregled retorike kao znanstvene discipline. Retorika kao znanstvena disciplina nastaje u antičkoj Grčkoj gdje je bila jedna od temeljnih vještina u obrazovanju. Ona je vještina učinkovitog i uvjeravačkog korištenja jezika. U današnje vrijeme najvidljivija je na području politike gdje služi kao alat političara za objavljivanje svojih ideja i programa. Jedna od važnih funkcija političkog komuniciranja je političko uvjeravanje.

Javni nastup je dvosmjerni komunikacijski proces kojeg čine sadržaj govora, govornik i publika. Svaki govor se sastoji od verbalne i neverbalne razine. Verbalnu razinu čine odlike logičkog govora, kao je podjela govora na retoričku shemu. Neverbalna razina obuhvaća položaj tijela govornika, geste i dodire, kontakt očima i slično. Od izuzetne je važnosti da se sadržaj samog govora i neverbalna razina govornika podudaraju kako bi govornik zadobio povjerenje svoje publike.

Govornikov cilj je da se publika pokrene od polazišta i dovode do krajnjeg cilja. Prema Aristotelu, postoje tri tipa uvjeravanja, a to su *etos*, *patos* i *logos*. U današnje vrijeme je *etos* na prvom, *patos* na drugom, a *logos* na trećem mjestu. Ipak, najuvjerljivije poruke nastoje objediniti sva tri tipa. Kod govora su uloge govornika i publike izjednačene jer publika oblikuje drugu polovicu govora. To čini na način da aktivno sluša govornikov govor, vrednuje govornika i njegov govor te mu pruža povratnu informaciju.

Drugi dio rada je obuhvatio analizu inauguracijskih govora dosadašnjih predsjednika Republike Hrvatske na verbalnoj i neverbalnoj razini. Na verbalnoj razini su svi inauguracijski govori slični jer obiluju stilskim figurama, metaforama i modalnim izričajima. No na neverbalnoj razini se uvelike razlikuju. Gestikulaciju i mimiku kao sredstvo komunikacije u pravom smislu koristi jedino predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović. Na temelju provedene analize možemo odbaciti našu hipotezu: „Svi hrvatski predsjednici u inauguracijskim govorima koriste verbalnu i neverbalnu komunikaciju u jednakoj mjeri”. jer se neverbalna komunikacija u najvećoj mjeri može uočiti u govoru Kolinde Grabar-Kitarović.

6. POPIS LITERATURE

- Aristotel (1989.) *Retorika*, Zagreb: ITP Naprijed.
- Boban, V. (2007.), *Počela govorne komunikacije*, Zagreb: Naklada Jurčić d.o.o.
- Borg, J. (2010.), *Moć uvjeravanja*, Zagreb: Veblecommerce.
- Borg, J. (2009.), *Govor tijela*, Zagreb: Veblecommerce.
- Broom, G. M. (2010), *Cutlip&Center's Učinkoviti odnosi s javnošću*, Zagreb: MATE d.o.o.
- Kišiček, G., Stanković, D. (2014.), *Retorika i društvo*, Jastrebarsko: Naklada slap.
- Lucas, S. (2015.), *Umijeće javnog govora*, Zagreb: MATE d.o.o.
- Tench R., Yeomans, L. (2009.), *Otkrivanje odnosa s javnošću*, Zagreb: Hrvatska udruga za odnose s javnošću.
- Tomić, Z. (2016.), *Odnosi s javnošću: Teorija i praksa*, Zagreb: Synopsis d.o.o.
- Tomić, Z. (2012.), *Osnove političkog komuniciranja*, Zagreb: Synopsis d.o.o.
- Škarić, I. (2000.), *Temeljci suvremenoga govorništva*, Zagreb: Školska knjiga.
- Škarić, I. (1982.), *U potrazi za izgubljenim govorom*, Zagreb: Školska knjiga.
- Mirela Španjol Marković, M. (2008.), *Moć uvjeravanja: Govorništvo za menadžere (i one koji to žele postati)*, Zagreb: Profil International d.o.o.
- Weissman, J. (2010), *Najbolji prezenter: tehnika, stil i strategija najpoznatijeg američkog trenera govorništva*, Zagreb: MATE d.o.o.

Internetski izvori

- *Značajniji govori i intervjui dr. Franje Tuđmana* (2018.), dr Franjo Tuđman: prvi hrvatski predsjednik, <http://www.tudjman.hr/govori/> (stranica posjećena: 7.5.2018.).
- *Hrvatski jezični portal* (2018.), <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (stranica posjećena: 8.5.2018.).
- *Službeni rezultati predsjedničkih izbora 2005.* (2005.), Predsjednički izbori, <http://predsjednicki-izbori.com/vijesti/sluzbeni-rezultati-predsjednickih-izbora-2005/> (stranica posjećena: 5.5.2018.).
- *Stjepan Mesić* (2018), Predsjednica Republike Hrvatske: Kolinda Grabar-Kitarović, <http://predsjednica.hr/stranica/17/> (stranica posjećena: 5.5.2018.).

- *Josipović: Pobjednici su svi građani Hrvatske* (2010), Vedran Brkulj i Ante Srzić: tportal.hr, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/josipovic-pobjednici-su-svi-gradani-hrvatske-20100110/print> (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- *Kolinda se sastala s Josipovićem: Dan nakon pobjede primljena na Pantovčaku* (2015.), Jutarnji list, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kolinda-se-sastala-s-josipovicem-dan-nakon-pobjede-primljena-na-pantovcaku/4045299/> (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- *Ivo Josipović, svečana prisega 18.02.2010.* (2014.), YouTube, https://www.youtube.com/watch?v=Zz7-0dH_CO0&t=639s (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- *Prisega Inauguracija predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović 15.2.2015* (2015.), YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=cv2vOoNlvo8&t=1025s> (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- *Prisežna poslanica Predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana*, (2018.), dr. Franjo Tuđman: prvi hrvatski predsjednik, <http://www.tudjman.hr/govori/prisezna-poslanica-1997> (stranica posjećena: 7.5.2018.).
- *Inauguracijski govor predsjednika Stjepana Mesića* (2005.) Večernji list, <https://www.vecernji.hr/vijesti/inauguracijski-govor-predsjednika-mesica-803449> (stranica posjećena: 5.5.2018.).
- *Pročitajte inauguracijski govor Ive Josipovića* (2010.) Jutarnji list, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/procitajte-inauguracijski-govor-ive-josipovica/2226089/> (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- *Pročitajte inauguracijski govor nove hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović* (2015.), Večernji list, <https://www.vecernji.hr/vijesti/procitajte-inauguracijski-govor-nove-hrvatske-predsjednice-kolinde-grabar-kitarovic-989978> (stranica posjećena: 9.5.2018.).
- HRT - Snimke inauguracije Franje Tuđmana i Stjepana Mesića (DVD)

7. PRILOZI

Analitička matrica

1. Struktura govora

Uvod govora (izazivanje pozornosti/stvaranje naklonosti/stvaranje zanimanja za temu);

Argumentacija u govoru (početna teza/pojašnjenje koje pojašnjava osnovnu tezu/stručno dokazivanje/emocionalno pojačavajući primjer/zaključak);

Zaključak govora (sažetak rečenog/poziv na akciju/efektan kraj).

2. Korištenje stilskih figura (metafora, personifikacija, ponavljanje, anafora).
3. Korištenje modalnih izričaja (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
4. Korištenje stručnih termina (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
5. Korištenje stanke (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
6. Naglašavanje riječi intenzitetom glasa (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
7. Gestikulacija (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
8. Mimika (nikada, rijetko, povremeno, stalno).
9. Kontakt očima (nikada, rijetko, povremeno, stalno).

1. Inauguracijski govor Predsjednika Franje Tuđmana 1997.

„Hrvatice i Hrvati u Domovini i u svijetu, građanke i građani Republike Hrvatske!

U ovom svečanom trenutku, kao - voljom naroda ponovno izabrani - Predsjednik Republike Hrvatske, obraćam vam se ovom prisežnom poslanicom: Izražavajući zahvalnost članovima Hrvatske demokratske zajednice - koja je bila nosilac moje kandidature - i svima onima koji su svoj glas dali za mene, svečano izjavljujem, da ću biti nepristran Predsjednik svih Hrvata, i svih hrvatskih državljana. Bez obzira na njihove stranačke, ili ine osobitosti. Davši prisegu, kao hrvatski državni poglavar, obvezao sam se da ću vjerno služiti hrvatskom narodu i svima hrvatskim građanima. To ponajprije znači da ću dostojno braniti i štititi hrvatske nacionalne i državne interese. U tu svrhu činit ću sve, da sveukupna hrvatska vlast, i svi hrvatski građani, dosljedno štiju Ustav i pravni poredak.

Moja je ustavna obveza, da kao državni poglavar, izravno izabran od naroda, osiguram jedinstvo hrvatske državne vlasti - izvršne, zakonodavne i sudbene, u provedbi sveukupne državne politike. Samo zajedničkim stvaralačkim pregnućima svih tijela državne vlasti, i građana svih slojeva stanovništva, možemo - uz Božju pomoć - osigurati: stabilnost svoga demokratskog poretka; neprestani gospodarski i kulturni razvitak; rast blagostanja za sve građane, te međunarodnu sigurnost svoje Domovine, samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.

Štovani hrvatski građani! Naraštajima našega doba povijest je dodijelila ispunjenje devetstoljetnog hrvatskog sna. Programom nacionalnog preporoda, koji je pozivom na pomirbu zavađenog i rastrojenog hrvatstva i domovinske i iseljene Hrvatske, obuhvatio sve stališe i sve naraštaje, ostvarili smo najviše nacionalne i slobodarske ciljeve, za koje su živjeli, i umirali, hrvatski ljudi tijekom duge, tegobne i neizvjesne povijesti.

Pod cijenu velikih, ali srazmjerno malih žrtava, u odnosu na one iz najnovije povijesti, oživotvorili smo svoju slobodu, svoju državnu samostalnost i nezavisnost, svoju demokraciju, svoje časno mjesto u svjetskoj zajednici suverenih naroda i država.

Od povijesnog objekta hrvatski je narod, napokon, postao subjekt u međunarodnom poretku suvremenog čovječanstva. Nacionalno-državno osamostaljenje hrvatskog naroda praćeno je, ponekad, od nekih utjecajnih svjetskih čimbenika s nerazumijevanjem, pa i s nepovjerenjem i nesklonošću. Takav odnos uvjetovan je nastojanjem da se, pod svaku cijenu, održi međunarodni poredak, stvoren voljom pobjedničkih sila u prvom i u drugom svjetskom ratu.

Osim toga, mnogi u međunarodnoj zajednici i svjetskoj politici, izvlače iznenađujuće jednostrane ili pojednostavljene zaključke, iz bitnih značajki suvremenog čovječanstva. Polazeći od činjenice da se svijet - na dostignutom stupnju civilizacije - sve više tehnološki i informacijski integrira, oni teže nametanju svoje isključive volje u regionalnim i globalnim okvirima. Oni - s osnova univerzalističkih i liberalističko-socijalističkih pogleda - ne uzimaju u obzir drugu bitnu značajku današnjeg doba, koja govori da se svijet, baš u okviru

civilizacijskog napretka i integracije, istodobno sve više nacionalno individualizira. Budući da se to očituje u sve većem broju slučajeva državnog osamostaljenja - do jučer nesamostalnih i združenih, pače i nepoznatih i nepriznatih, tzv. nepovijesnih naroda - oni žele spriječiti takve pojave, jer one tobože nisu u duhu civilizacijskog napretka, i, po njihovu, zamršuju međunarodne odnose.

No, na primjeru Hrvatske očitovala se i ona druga, razboritija i dubokoumnija misao, koja je u skladu s društvenim kretanjima današnjega svijeta. Nasuprot zaprepašćujućeg suprotstavljanja, svijet je i s divljenjem pratio, začudno, osamostaljenje Hrvatske. U potki takva pozitivnog odnosa utkana je spoznaja, da narodni i državni subjekti ostaju nezamjenjive sastavnice svjetske zajednice, i međunarodnog poretka. I još k tome, da je hrvatski narod jedan od najstarijih naroda današnje Europe, pa mu se na osnovama bilo kakvih načela, a najmanje morala, ne može odricati pravo na državnu samosvojnost.

Uskrsnuvši i obranivši, svoju državnu suverenost, - koju smo imali od VII. do XII. stoljeća, a zatim sačuvali nacionalno-državnu samobitnost, makar i u okrnjenom obliku - na nama je, danas, prešna zadaća, da neobaviješteni i umišljeni svijet uvjerimo o stvarnoj istini o našoj prošlosti i sadašnjosti; o našim nedostupnim državnim interesima, i o našem svrhovitom mjestu u međunarodnoj zajednici. Po svom geopolitičkom položaju, hrvatski narod, oduvijek, pripada zapadnoj, sredozemnoj i srednjoeuropskoj civilizacijskoj sferi. On je dao svoj golemi obol obrani zapadne civilizacije, od osmanlijske najeze na Europu, ali, također, i razvitku europske kulture. O tome hrvatski narod ima vjerodostojna svjedočanstva: u pisanim i kamenim spomenicima; u svojim gradovima; u svojoj književnosti i umjetnosti iz doba europskog humanizma i renesanse; iz čitavoga svoga četrnaeststoljetnog bivstvovanja na ovom području, između Drave, Dunava i Jadrana.

Danas je Hrvatska važan i nezaobilazan čimbenik, u uspostavi mira i novog međunarodnog poretka, nakon sloma komunističkog sustava i višenacionalnih država, kakve su bile SFRJ, ČSR i SSSR. Hrvatska ima uspostavljene, pa i razvijene i prijateljske odnose, s većinom zemalja današnjega svijeta. Ona je konstruktivan član i svjetske Organizacije ujedinjenih naroda, te Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji (OEES) i Vijeća Europe. Hrvatska pridaje posebnu važnost suradnji s glavnim svjetskom velesilom SAD, ali i s EU, i sa svim državama u njezinu okviru, i posebno sa susjednom Italijom, te s Francuskom, Njemačkom i Velikom Britanijom. Posebnu pozornost pridajemo razvitku prijateljskih odnosa sa zemljama Srednje Europe, te s velikom Kinom i Rusijom, i s islamskim zemljama.

Hrvatska daje, dosljednu, potporu oživotvorenju Daytonskog sporazuma, o rješenju bosanske krize; te Washingtonskog sporazuma o hrvatsko-muslimanskoj Federaciji u BiH, i o njezinoj suradnji s Hrvatskom.

Do Washingtonskog i Daytonskog sporazuma moglo je doći nakon što je hrvatski narod, zajedničkom borbom domovinske i iseljene Hrvatske, i osobito jedinstvom Hrvata iz Hrvatske

i BiH, spriječio ciljeve jugokomunističke i velikosrpske agresije da pokori i Hrvatsku i BiH. Ali također i namjeru, da se - na račun i hrvatskih područja - uspostavi posebna muslimanska država.

U izvanredno složenim međunarodnim okolnostima hrvatskom slogom uspostavili smo državu, te osigurali opstojnost samostalne Hrvatske, i konstitutivnost hrvatskog naroda u BiH, uz međunarodnu suglasnost o povezanosti hrvatsko-muslimanske Federacije s Hrvatskom.

Hrvatska je za punu normalizaciju odnosa sa SR Jugoslavijom, a i za razvitak, što svestranijih gospodarskih i drugih odnosa i sa svim drugim zemljama jugoistočne Europe. Ali, oslobodivši se komunističko-totalitarističkog i jugoslavenkog jarma, Hrvatska odlučno odbija svaku mogućnost ponovne političke integracije u balkanskim, ili inim jugoistočno-europskim okvirima.

Hrvatska teži punoj suradnji sa zemljama Srednje Europe, te integraciji u euro-atlantski gospodarski i sigurnosni sustav. Sa svima državama, i međunarodnim i svjetskim čimbenicima, Hrvatska je spremna razvijati odnose na osnovama međusobnog poštivanja i dijaloga. Međutim, Hrvatska neće popustiti ni pod kakvim pritiscima, niti pristati na ustupke koji bi bili u suprotnosti s njezinim nacionalnim interesima, ili bi u bitnome narušavali njezinu državnu suverenost.

Hrvatice i Hrvati, i svi hrvatski državljani! Početak moga novog predsjedničkog mandata podudara se s novim razdobljem, u izgradnji samostalne i demokratske hrvatske države. Ove godine nalazimo se pred svršetkom mirne reintegracije područja Hrvatskog Podunavlja, koje je bilo okupirano jugosrpskom agresijom, a potom pod privremenom upravom Ujedinjenih naroda (UNTAES-a). Time se i posljednji pedalj teritorija Republike Hrvatske stvarno vraća pod njezin državni suverenitet. To je ujedno i zadnji čin pobjedonosnog završetka, nametnutoga nam, domovinskog rata.

Sada se sa svim raspoloživim snagama i sredstvima, tvarnim i duhovnim izvorima, možemo posvetiti obnovi i izgradnji svoje Domovine. Obnova razrušenih dobara i područja, i povratak prognanika, zahtijevat će, još nekoliko godina, goleme napore i velika novčana sredstva. Da bismo tu prešnu zadaću mogli obaviti, što brže i što uspješnije, potrebno je razumijevanje i naprezanje svih tijela državne uprave, ali i svih društvenih čimbenika, i svega pučanstva.

U gospodarskom razvitku dosada smo - na osnovama slobodnog tržišta i privatnog poduzetništva - postigli zamjetne rezultate, usprkos skrajnje nepovoljnim okolnostima, uzrokovanim agresijom, komunističkim nasljeđem i svojevrsnom izolacijom, ne samo zbog gubitka dotadašnjih vanjskih tržišta. Na opće čuđenje svijeta, uspjeli smo zbrinuti stotine tisuća prognanika, izbjeglica i svih stradalnika rata; te istodobno oboriti hiperinflaciju;

uvesti novu, vlastitu, stabilnu, valutu; prikupiti znatne devizne pričuve; oživjeti proizvodnju i sveukupno gospodarstvo.

S postignutim rezultatima Hrvatska je stekla ugled u svijetu, kao jedna od najprosperitetnijih od bivših socijalističkih zemalja. Zadobivši izričito povjerenje poslovnoga svijeta, naša je zemlja privlačna za priljev, i za izravna ulaganja, stranog kapitala.

Naši napori u gospodarskom razvitku, u narednom razdoblju, moraju biti usredotočeni na povećanje proizvodnje i zaposlenosti, na modernizaciju i veću učinkovitost svih gospodarskih subjekata. Povećanjem i bržim rastom nacionalnog dohotka (oko šest do sedam posto godišnje), moramo osigurati povećanje životnog standarda, i socijalne sigurnosti svih zaposlenih. To je preduvjet, da i umirovljenicima, povećanjem mirovina, osiguramo mirnu i zadovoljnu starost, a mladima zaposlenje i rješavanje stambenog pitanja.

Za sveukupni gospodarski život, a pogotovo za turizam, od naročite je važnosti da što prije dovršimo izgradnju strateške mreže prometne i energetske infrastrukture, u čemu je Hrvatska u bivšoj jugoslavenskoj zajednici bila sustavno zapostavljana. Hrvatska vlast mora brinuti o napretku i boljitku svih društvenih stališa i svih svojih građana. Za opći gospodarski razvitak, od velike je važnosti napredak sela, što valja osigurati modernizacijom svega poljodjelstva, i osobito poticanjem obiteljskih gospodarstava.

S obzirom na to, da - i naše, i sveopće - iskustvo opominje, da se u zaštiti svojih nacionalnih i državnih interesa moramo oslanjati, prije svega, na vlastite snage - jedna od prvotnih zadaća, ne samo državne vlasti nego i svih društvenih i znanstvenih subjekata, mora biti briga o jačanju obrambene moći naše oružane sile, na pobjedonosnim tradicijama Hrvatske vojske iz domovinskog rata.

Za sveukupni - društveni, gospodarski, kulturni i znanstveni - napredak Hrvatske, od bitne je važnosti dalji razvitak demokracije, na počelima vlastitih iskustava i probitaka, te onih iz suvremenoga svijeta. Bitna pretpostavka za to jest: poštivanje ustavnog i jačanje pravnog poretka. Državno-upravna vlast - koja je izabrana voljom naroda - mora, na svim razinama, osigurati vladavinu prava i nepodmitljive socijalne pravde. Vlast u cjelini, i svaki pojedini sudionik u njoj, mora se dosljedno pridržavati ustavno-pravnih načela o poštivanju demokratskih sloboda, te ljudskih i manjinskih prava. Upravo radi toga valja poticati podizanje svijesti građana o njihovoj odgovornosti za ispunjavanje - pojedinačnih i društvenih - obveza prema svojoj državi.

Od prvih dana, uspostave samostalne Hrvatske, zahtijevao sam - a sada ću u mirnodopskim okolnostima još odlučnije na tome ustrajati - da se iz redova naše istinski demokratske vlasti bespogovorno uklanjaju svi ostaci komunističkog nenarodnog režima, i sve pojavnosti birokracije, i činovničke samovolje prema građanima, a neodgovornosti prema državi.

U svom novom mandatu, zahtijevat ću skrajnju dosljednost u beskompromisnom sprečavanju i obračunu sa svim oblicima mita i korupcije, odnosno svake zloporabe službenog položaja, ili potkradanja državne imovine. Ali također i ilegalnog rada, te izbjegavanja poreznih i drugih obveza, ili stečenih privilegija na protuzakonit način.

S obzirom na izrazito nepovoljne demografske prilike, uzrokovane protuhrvatskim režimima u prošlosti, valja nam odlučnije rješavati uvjete za brži i što brojniji povratak iseljenika, i privremeno zaposlenih u inozemstvu. Moramo biti svjesni, da od demografske obnove zavisi i sveopći napredak Hrvatske. Stoga moramo posebnu brigu posvetiti položaju žene i majke, te svestranom osiguranju budućnosti mladih u svojoj Domovini.

U nastavku općeg političkog preporoda hrvatskog naroda - s kojim smo tisućljetni san o svojoj slobodi i svojoj državi pretvorili u stvarnost - sada, na prijelazu iz drugog u treće tisućljeće, na nama je, da dovršimo i punu integraciju hrvatskoga nacionalnog bića, u teritorijalnom i u duhovnom smislu. Zbog teritorijalne podijeljenosti, te državno-političke nesamostalnosti, hrvatski narod nikada do sada nije mogao ostvariti tu pretpostavku svoje trajne državne samosvojnosti. U tu svrhu, ali i radi što uspješnijeg rješavanja svih aktualnih problema, iz unutrašnjeg i međunarodnog života, potrebna je svijest, kako za prevladavanje svih pojavnosti regionalističko-autonomaškog podvajanja, tako i za suradnju svih političkih i društvenih čimbenika - iz većinskih i oporbenih redova - kad su u pitanju općenacionalni i državni interesi. To nije nikakav uskonacionalistički zahtjev, već poziv na nužnost prihvaćanja visokih načela, kojih se pridržavaju u svojoj državnoj politici svi zreli narodi.

U stvaralačkom raspravljanju, i pregnuću svih političkih i društvenih subjekata, oko rješavanja svih aktualnih pitanja - a ne u nihilističkom poricanju i anarhističkom rastrojstvu, ili demagoškom obmanjivanju - možemo postići i svrhovitije rezultate u gospodarskom i kulturno-znanstvenom razvitku, u podizanju životnog standarda svega pučanstva, te u jačanju međunarodnog položaja svoje države. Uvjeren sam da će hrvatski narod - koji je pod svojim razboritim i odlučnim vodstvom, i u najtežim unutarnjim i vanjskim okolnostima - ostvario svoje povijesne ciljeve, znati sačuvati i učvrstiti sve stečevine svoje nadživotne borbe, za svoju slobodu i svoju državu.

Kao hrvatski državni poglavar, - svjestan svoje odgovornosti pred hrvatskim narodom i svim hrvatskim građanima, pred Bogom i međunarodnom zajednicom, u njezinoj brizi za mirom - u svom novom predsjedničkom mandatu učinit ću sve, u okviru svojih ustavnih ovlasti, da bih osigurao, što potpunije, ostvarenje iznijetih ciljeva i zadaća. Da, u hrvatskoj nacionalnoj slozi, gradimo svoju Domovinu tako, da Hrvatska bude zemlja demokratskih ljudskih sloboda, gospodarsko-kulturnog procvata, blagostanja i sreće svih njezinih građana. Da Hrvatska bude snažan čimbenik mira, suradnje među narodima, i stabilnosti novog međunarodnog poretka, u ovom dijelu svijeta."

2. Inauguracijski govor predsjednika Stjepana Mesića 2005.

”Poštovani visoki gosti i uzvanici, gospode i gospodo, dragi prijatelji, S osjećajem velike odgovornosti položio sam upravo, po drugi puta, prisegu kao predsjednik Republike Hrvatske. Preuzimam najvišu dužnost u prilikama koje su daleko bolje od onih godine 2000-te, kada sam prvi puta stupio na funkciju Predsjednika. No, to ne znači da su zadaci što stoje preda mnom laki ili jednostavni. Naprotiv! Danas, na početku svojega drugog predsjedničkog mandata osjećam potrebu, a smatram i dužnošću, obratiti se onima koji su me izabrali.

Želim se obratiti svim građanima Republike Hrvatske, a htio bih nešto reći i našim susjedima, kao i cijeloj međunarodnoj zajednici. Onima koji su mi na izborima dali svoj glas, poručujem: opredijelili ste se za mene, jer ste prepoznali politiku koju sam zastupao, jer ste je razumjeli i prihvatili kao svoju. Dali ste mi još jednom svoje povjerenje, jer ste ocijenili da su moji poticaji, moje inicijative i moje intervencije usmjerene na poboljšavanje života u Hrvatskoj. Dijelite moje uvjerenje da Hrvatska mora biti demokratska, civilizirana i napredna država, država vladavine prava i tolerancije, država u kojoj nitko neće biti diskriminiran, a svi će biti ravnopravni i jednakopravni. Vama obećajem da ću i u narednih pet godina ustrajati na istim načelima i zauzimati se za iste ciljeve. Demokratska Hrvatska, država svih svojih građana, ponavljam: ravnopravnih građana, bila je i ostaje moj prvi i najviši cilj! Hrvatska u kojoj će se dobro živjeti, u kojoj će se živjeti od rada i rezultata rada, u kojoj će se vrednovati znanje i kvalificiranost, a ne lukavstvo i prijevara, o takvoj Hrvatskoj ja sanjam. Zajedno s vama - u to sam siguran - taj se san može pretvoriti u stvarnost.

Obraćam se svim građanima Republike Hrvatske. Prisegom što sam je dao, ja sam postao vaš predsjednik. Za mene su svi građani jednaki i nije uopće važno, što se dio vas na izborima opredijelio za druge kandidate. Izbori su iza nas. Hrvatska ima jednoga predsjednika i taj je predsjednik za sve vas. Ako vas u prvome mandatu nisam uspio uvjeriti u opravdanost svojih poteza, ako vam u kampanji nisam uspio približiti svoja stanovišta, trudit ću se da to učinim sada. Ne želim dijeliti, nego objedinjavati. Ne želim vladati, nego služiti - svima vama i našoj domovini Hrvatskoj.

Obraćam se susjednim državama. U svojem prvom mandatu odlučno sam se zauzimao za normaliziranje odnosa i razvijanje dobrosusjedske suradnje. Bilo je, a ima i danas prepreka na tome putu. Neke su kod nas, na našoj strani, neke se pojavljuju kod vas. Nemojmo tražiti ono što nas udaljuje, nađimo ono što nam omogućuje da mirno i sigurno živimo jedni uz druge i da u suradnji ostvarujemo svoje interese. Suradujmo na putu prema ujedinjenoj Europi, jer nam je taj put svima zajednički! Nemojmo dozvoliti prošlosti da nam onemogućava put u budućnost. Ali, ne prešućujmo prošlost. I, što je možda još važnije - nemojmo prošlost krivotvoriti, ni ovu jučerašnju, ni onu nedavnu. Svaka borba protiv istine unaprijed je osuđena na neuspjeh. A svatko, tko se ne želi suočiti s istinom o sebi i o vlastitoj prošlosti - taj je kukavica. Smognimo hrabrost da istini pogledamo u oči, i to najprije istini o sebi samima, a tek potom o drugima. Vama, našim susjedima, obećajem: suradnja u regiji, dobri i normalni odnosi, ne samo među državama, nego i među njihovim stanovnicima, ostaju među prioritetnim ciljevima hrvatske politike za koju ću se zauzimati. Dijelit ćemo s vama

naša iskustva u približavanju Europskoj uniji, odnosno rado ćemo koristiti iskustva onih koji su već u Uniji. Radit ću i dalje na prevladavanju hipoteke nedavnih ratova, što znači da ću se nastaviti zauzimati za pravo svih koji su izbjegli, ili bili prisiljeni napustiti svoje domove, da se vrate u miru i sigurnosti. Isto tako, neću posustati u naporima da pomognem pri rasvjetljavanju sudbine onih koje se i danas još smatra nestalima. Regija u kojoj će postojati otvorene granice, u kojoj se nitko neće osjećati ni smjeti osjećati ni privilegiranim, ni diskriminiranim na bilo kojoj osnovi, regija mira, sigurnosti, suradnje i uzajamnog razumijevanja - usprkos različitostima - to je regija o kojoj sanjam. Zajedno - u to sam siguran - i taj san možemo pretvoriti u stvarnost.

Obraćam se međunarodnoj zajednici, svijetu. U proteklih pet godina moji su napori na polju vanjske politike bili u prvome redu usmjereni na izvlačenje Hrvatske iz praktične izolacije i na mijenjanje slike Hrvatske izvan njezinih granica. Bez lažne skromnosti mogu reći da sam u tome uspio. I moram zahvaliti na podršci što sam je u tome u svijetu imao. Bez vašega razumijevanja moji napori ne bi mogli uroditi plodom. Svijet u kojem danas živimo bitno se razlikuje od onoga što je bilo prije pet godina. Nad današnjim svijetom nadvila se opasnost globalnog terorizma, praćena rizicima koji proizlaze iz ne uvijek prikladnih metoda što se upotrebljavaju u borbi protiv toga zla. Hrvatska je bila među prvima, ako ne i prva, koja je pozvala na stvaranje svjetske antiterorističke alijanse. U našu privrženost borbi protiv slijepog terora, ma gdje i bez obzira pod kojom maskom nastupao, ne može se sumnjati. Ali, tražili smo, a tražit ćemo i dalje da se sve radi u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i pod mandatom svjetske organizacije. Hrvatska na to ima pravo. Dapače, Hrvatska je na to, kao sljednica jedne od zemalja - osnivača Ujedinjenih naroda - i obavezna. Vama u svijetu, obećajem: nastavit ću raditi na tome da Hrvatska bude otvorena država, spremna primati i davati, usmjerena na ulazak u euro-atlantske integracije i duboko privržena stvari mira i sigurnosti u globalnim razmjerima. Poticat ću svaki potez, svaku inicijativu usmjerenu na to da nas vi u svijetu prihvatite kao pouzdane partnere i saveznike - ne zato što bismo u svemu mislili jednako kao i vi, nego zato što smo pristaše jedinstva, građenog na različitostima. Svijet u kojem rat neće biti pravilo, a mir iznimka, svijet u kojemu razvijenost neće biti privilegija, nego pravo, svijet u kojem će veliki i moćni dokazivati svoju snagu pomažući malima i slabima, a ne dominirajući njima, to je svijet o kojemu sanjam. Zajedno, siguran sam u to, taj san može se pretvoriti u stvarnost.

Na kraju, samo još ovo: moje su ovlasti određene Ustavom, moje dužnosti naznačene su i u prisegi koju sam maločas dao. No, ja imam i jednu obvezu, ali i jedno pravo što nisu zapisani ni u jednom dokumentu. Ja sam, naime, kao predsjednik Republike, jedini dužnosnik kojega građani izravno biraju. Moje je pravo, ali i moja obveza uvijek i svuda nastupati kao njihov predstavnik. Stoga obećavam: uvijek i svuda govorit ću o svemu što zanima naše građane, o svemu što ih tišti, o svemu što ih smeta, ali - naravno - i o svemu što oni odobravaju. Bit ću u punom i pravom smislu riječi predstavnik građana, bit ću - kao što sam bio i do sada - predsjednik-građanin. Vi ste me građani ove zemlje doveli na ovu visoku dužnost, vi ste mi povjeroili funkciju predsjednika Republike, zbog vas sam ovdje i zbog vas i za vas radit ću u narednih pet godina. Vi, građani, ste izvor moje snage, a ja sam vaš oslonac u vlasti. Zajedno

možemo postići neizmjereno mnogo. Siguran sam - možemo! Počnimo još danas! Hvala!"

3. Inauguracijski govor predsjednika Ive Josipovića 2010.

„Poštovani gospodine Mesiću, predsjedniče Republike Hrvatske, poštovani gospodine Bebiću, predsjedniče Hrvatskoga sabora, poštovana gospodo Kosor, predsjednice Vlade Republike Hrvatske, cijenjeni uzvanici iz zemlje i inozemstva, Vaše Ekselencije - predstavnici prijateljskih država, dragi sugrađani, sugrađanke i svi građani Republike Hrvatske, dragi gosti i prijatelji, dame i gospodo,

Pozdravljam sve naše građane i cijenjene goste iz Europe i svijeta, naše susjede. Vaš dolazak smatram gestom povjerenja, prijateljstva i partnerstva.

Stojim pred vama s osjećajem iznimne obveze i odgovornosti prema dužnosti koju su mi na izborima povjerili hrvatski građani. Osjećam zahvalnost i veliku čast. Prisegnulo sam da ću savjesno i marljivo obavljati dužnost koja mi je povjerena. Uložiti ću svu svoju snagu, znanje i sposobnost da moj rad u potpunosti opravda povjerenje koje mi je iskazano.

Kvalitetna suradnja s Vladom Republike Hrvatske nužna je za uspješnost i mog i Vladinog mandata. Svoju novu dužnost obavljat ću savjesno i odgovorno na dobrobit Hrvatske i svih njezinih građana. Služit ću Hrvatskoj, služiti ću našoj prelijepoj domovini.

Želim biti predsjednik svih hrvatskih građana, ali i beskompromisno afirmirati vrijednosti demokratskoga društva, pravednosti i društvene solidarnosti.

Povijesni temelji hrvatske državnosti: Domovinski rat i antifašizam

U ovom svečanom trenutku, prije svega, sjećam se svih časnih ljudi koji su se borili, a mnogi i poginuli, za slobodnu i pravednu Hrvatsku. Njima dugujemo našu vječnu zahvalnost.

S poštovanjem zahvaljujem svom prethodniku, gospodinu Stjepanu Mesiću, čijih je deset godina predsjedničkog mandata dalo izniman doprinos razvoju hrvatske demokracije i jačanju našeg položaja u međunarodnoj zajednici.

Sjećam se i prvog hrvatskog predsjednika, dr. Franje Tuđmana, pod čijim je vodstvom Hrvatska izborila svoju neovisnost. Domovinski rat i hrvatski antifašizam, oživotvoren u partizanskoj borbi iz II. svjetskog rata, dva su stupa hrvatske državnosti čije ću nasljeđe uvijek isticati i poštovati. Stečevine antifašizma i Domovinskog rata danas znače domoljublje, zalaganje za demokraciju, ljudska prava, socijalnu osjetljivost i društvenu solidarnost.

Pravda i pravednost

U izbore za predsjednika Republike krenuo sam s vizijom europske, prosperitetne Hrvatske, a ključni izvor moje motivacije bila je PRAVDA, moralna i pravna podloga za novo i bolje društvo. Ostvarili smo državu, ali su pravda i pravednost vrijednosti koje tek trebamo pronaći u njihovoj punini.

Snaga, odgovornost i odlučnost često su ostajale skrivene. Danas ih ponovno pronalazimo jer su one nužne da bismo mogli slijediti istinsku pravednost i domoljublje. Pravednost koja ne čini iznimke i domoljublje koje ne počiva na osobnom interesu, koje ne ostaje samo na riječima, nego domoljublje koje se potvrđuje djelima i ogleda u rezultatima. Došlo je vrijeme da se Hrvatska preispita i odlučno promijeni ono što je pogrešno, ono što ljude čini nejednakima, što ih dijeli i ponižava. Nije samo riječ o tome da moramo mijenjati zakone i donositi nove ili bolje.

Riječ je o tome da svatko od nas počne mijenjati sebe. Jer temelj pravde uvijek smo mi sami, jer je svatko od nas taj koji svojim ponašanjem stvara ili negira pravednost. Zato, ne smijemo se bojati, ne smijemo šutjeti, ne smijemo okretati glavu! Hrabrost je ta koja pobjeđuje nepravdu, koja ostvaruje bolje, pravednije društvo, društvo u kojem svaki građanin ima jednaka prava i jednaku šansu da se školuje, zaposli, zarađuje toliko da od toga njegova ili njezina cijela obitelj može pristojno živjeti, pravo da ima državu koja poštuje i štiti ljudska i druga prava svih svojih građana. U borbi za pravednost ja ću kao predsjednik Republike Hrvatske i kao njezin građanin biti prvi i nikada se neću umoriti.

To vam obećavam!

Demokracija, ljudska prava i slobode, nacionalne manjine

Hrvatska mora biti dom demokracije i ljudskih prava. Nositelji državne vlasti svoju dužnost moraju obnašati sukladno najvišim standardima političke i stručne odgovornosti i otkloniti svaki mogući sukob interesa koji bi mogao izazvati sumnju u njihovu nepristranost ili koristoljublje. Demokratski procesi moraju se nastaviti i uključiti ne samo pravo većine da donosi političke odluke, nego i političku kulturu koja će štiti i legitimne interese manjine.

Jačanje pravne države i institucija s jedne, ali i uključivanje što većeg broja građana u demokratske procese odlučivanja i nadzor vlasti, važne su smjernice razvoja naše demokracije. Jednako važna su i ljudska prava, ne samo temeljna, nego i prava viših generacija, poput prava na zdravlje, prava na obrazovanje i prava na rad.

Demokracija i doktrina ljudskih prava obuhvaćaju i vjerska i manjinska prava. Hrvatska je zemlja vjerskih sloboda. Vjerovanje ili nevjerovanje - pravo je svakoga građanina. Sve vjerske zajednice imaju pravo na slobodu izražavanja vjere i potrebnu državnu potporu za ispunjenje svojih vjerskih potreba sukladno ekonomskim mogućnostima zemlje i načelu pravednosti. Svaka diskriminacija, nacionalna, vjerska, spolna, prema seksualnoj orijentaciji, socijalnom ili regionalnom podrijetlu, ili iz bilo koje druge osnove, nedopustiva je i osobno ću joj, kao predsjednik Republike Hrvatske, biti zapreka.

Nacionalne manjine i njihova kultura bogatstvo su Hrvatske i sastavni dio ukupne hrvatske baštine. Nacionalne manjine sjajna su poveznica Hrvatske sa svojim matičnim državama, kao što je hrvatska dijaspora most koji Hrvatsku spaja s drugim zemljama.

Rad, poduzetništvo, socijalna politika i blagostanje

Prošao sam cijelu Hrvatsku, posjetio stotine sela i gradova, susreo tisuće ljudi od kojih mnogi naporno rade - i ne mogu živjeti od svoga rada. Mnogi uopće nemaju zaposlenje. Mnogi su na rubu egzistencije. To se mora promijeniti!

Imamo zemlju čija su prirodna bogatstva, poštenje i marljivost ljudi dovoljni da svi njezini građani mogu dobro živjeti. Moramo te resurse upotrijebiti na pravi način da stvorimo društvo koje počiva na radu, znanju i kreativnosti.

Poduzetništvo je temelj gospodarskog napretka. Napokon, poduzetništvo moramo odlučno potaknuti jačajući motivaciju za domaća i inozemna ulaganja. Potrebno je definirati najefikasnije mjere poticaja u gospodarstvu i napokon stvoriti najpovoljnije uvjete za proizvodnju i izvoz.

Nema naprednoga gospodarstva ako svi koji sudjeluju u procesu rada nisu motivirani. Zato su prava radnika i prava svih zaposlenika, kao i socijalni dijalog, sastavni dio napretka. Poštene plaće za pošten rad, pristojne mirovine za doprinos koji su starije generacije dale našem društvu, sastavni su dio pravednosti za koju se zalažem.

Hrvatsku je danas okovala gospodarska kriza. Moramo se suočiti s činjenicom da smo je kasno prepoznali i tako dopustili da se razmaše do razine koja ugrožava temeljne vrijednosti hrvatskoga društva. Svoje korijene ona dijelom ima u svjetskoj krizi, ali važne uzročnike ima u Hrvatskoj. Dugoročne negativne posljedice nepravedne i dijelom kriminalne pretvorbe i privatizacije, koje su dovele do urušavanja gospodarskih resursa i gubitka radnih mjesta, valja istaknuti kao bitne generatore krize, ove gospodarske, ali i moralne.

Korupcija i organizirani kriminal, posebno onaj gospodarski, drugi je važan razlog krize u kojoj se nalazimo. Usto, nedostatak odgovarajuće gospodarske politike koja nije uvijek prepoznala kako valja više proizvoditi i izvoziti, kako treba prepoznati svoje komparativne prednosti, ravnomjerno poticati turizam, poljoprivredu i industriju, malo poduzetništvo i obrt, doveo je do žalosne činjenice da Hrvatska danas proizvodi manje nego što je proizvodila prije rata. Broj nezaposlenih iz dana u dan raste, kao i broj nelikvidnih tvrtki i tvrtki u stečaju.

To se mora promijeniti!

Zajedno s Vladom, u čije ovlasti spada gospodarstvo, uz pomoć gospodarske diplomacije - zagovarajući optimalna rješenja, spreman sam predano raditi na gospodarskim reformama. Ali uspjeh je nužno vezan uz optimizam, vjeru u vlastite snage i spremnost da se pravednom raspodjelom tereta krize svim građanima pošalje poruka solidarnosti, ali i predanosti u provedbi reformi.

Socijalna osjetljivost, zaštita najsiromašnijih, nezaposlenih, bolesnih, djece i obitelji naša su ljudska i građanska obveza. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti dio su onih vrijednosti na kojima počiva hrvatsko društvo i kultura.

Svaki građanin ima pravo na zdravlje i primjerenu zdravstvenu zaštitu te mirovinski sustav koji omogućava pristojan život ljudima koji su završili svoj radni vijek. Financiranje

zdravstva i mirovinski sustav to moraju omogućiti. Ekologija i održivi razvoj nuždan su dio razvojne filozofije razvoja hrvatskog društva.

Ali, nema napretka za društvo koje ne ulaže u znanje. Znanost i obrazovanje dostupno pod jednakim uvjetima svakom mladom čovjeku, cjeloživotno obrazovanje te integracija u europski obrazovni i znanstveni prostor, nužna su pretpostavka cjelokupnog razvoja. Mladi su ljudi naše najveće bogatstvo. Ulaganje u njihovo obrazovanje najbolja je investicija.

Vjerujem u našu sposobnost da svladamo teškoće i da znanjem, odlučnošću i vizijom svoju domovinu učinimo razvijenom europskom zemljom.

Hrvatska hoće pobijediti krizu i postupno postati zemljom rada i blagostanja!

Europska unija i NATO, UN

Hrvatska je pri kraju puta u Europsku uniju. Zbog rata, ali i zbog naše donedavne nespremnosti za važne reforme, kao što je odlučnija borba protiv korupcije, taj je put potrajao dulje od očekivanog. Ipak, sve dosadašnje Vlade i sazivi Hrvatskoga sabora, uključujući i pregovarački tim, uvijek su iskreno željeli europsku Hrvatsku i zato im zahvaljujem na velikim naporima koje su učinili da se ostvari naš europski san. Zajedno s Vladom, pokrenut ću odlučne poteze i reforme potrebne da Hrvatska što prije postane članicom Europske unije.

Članstvo u Europskoj uniji velik je izazov u kojem moramo pokazati svoju sposobnost da uspijemo na velikom i zahtjevnom europskom tržištu i da do kraja prihvatimo sve demokratske vrijednosti ujedinjene Europe.

Tu zadaću možemo ostvariti dobrom pripremom svoga gospodarstva, jačanjem znanja, znanosti i usvajanjem novih tehnologija, poštujući postulate održivog razvoja. Ali, EU je i izazov da se očuva vlastiti nacionalni identitet, da mali narod u velikoj multinacionalnoj zajednici ostane prepoznatljiv prema svom hrvatskom identitetu i identitetu svojih nacionalnih manjina.

A to možemo ponajprije kulturom, poštovanjem svoje tradicije, ali i poticanjem kreativnosti i suvremenog umjetničkog i kulturnog stvaralaštva te jačanjem nacionalnih kulturnih institucija. No vlastita se kultura ne čuva izolacijom. Uspješno njegovanje i afirmacija vlastite kulture podrazumijeva i otvorenost prema drugim kulturama, poštovanje kulturne raznolikosti i kulturnu suradnju s drugim državama.

Jean Monet, jedan od pokretača ideje europejstva, rekao je: "Mi ne ujedinjujemo države, mi u prvom redu zbližavamo ljude."

Hrvatska je već članica NATO saveza. To nije samo vojni, već je i politički savez koji promiče demokraciju i vrijednosti zapadne civilizacije. Prilagodba vojnim standardima NATO-a važna je zadaća koju otežava ekonomska kriza. Hrvatska inkorporacija u strukturu NATO saveza važna je i vojna i politička zadaća.

Hrvatska je i odgovorna članica UN-a, svjetske organizacije kao mjesta na kojemu se susreću države najrazličitijih političkih sustava, civilizacija, ekonomske razvijenosti i svjetonazora. Hrvatska se mora maksimalno koristiti mehanizmima koje za uspostavu političkih i gospodarskih kontakata nudi ta organizacija.

Susjedi, treće zemlje

Razvoj dobrih odnosa sa susjednim zemljama i cjelokupnom regijom, od strateškog je značenja za Hrvatsku. Dobri odnosi sa susjedima jamče mir, sigurnost i stabilnost, otvaranje trgovinskih odnosa, investicije, rast turizma, kulturnu, sportsku i svaku drugu suradnju s državama u regiji. Razvoj dobrih odnosa sa zemljama u regiji od strateškog je značaja i jedan je od prioriteta vanjske politike za koju ću se zalagati. Ističem da je sa susjedima potrebno razriješiti sva otvorena pitanja, od onih graničnih do onih koji su ostali kao posljedice rata.

Otkrivanje sudbine nestalih osoba, inzistiranje na odgovornosti za ratne zločine, povrat otetog kulturnog blaga, izgradnja porušenih objekata, povrat izbjeglica i jamstvo njihove sigurnosti te povrat imovine i rješavanje svih otvorenih pitanja, najvažnije su zadaće političara u svim državama. Miroljubiva politika nema alternativu, a sadašnja generacija političara naprosto nema pravo probleme ostavljati generacijama koje dolaze. Uvjeren sam da će partnerstvo u regiji, u kojoj će predvodničku ulogu imati gospodarski i politički najuspješnije zemlje, rezultirati prosperitetom svih zemalja koje će kulminirati ulaskom svih država i cijele regije u EU.

Fokus hrvatske vanjske politike na Europu i regiju podrazumijeva i svijest o tome da Hrvatska treba prijatelje u cijelome svijetu. Globalno mirotvorstvo i želja da se uspostave prijateljske, političke, gospodarske i kulturne veze širom svijeta, također su odrednica politike koju zagovaram. Velike zemlje, poput Rusije, Kine ili Indije, južnoameričke zemlje, Afrika, Azija i Australija, važni su partneri, osobito u gospodarskim odnosima.

Prihvatanje različitosti, političke, vjerske, kulturne, gospodarske, temelj je međusobnog razumijevanja i izgradnje dobrih odnosa. Zemlje u kojima živi hrvatska dijaspora smatram osobito važnima, kao i njegovanje gospodarske i kulturne suradnje s dijasporom. Već je mnogo puta dokazano i strateško partnerstvo sa Sjedinjenim Američkim Državama, ne samo kroz NATO, već i u bilateralnim odnosima, što nam je također osobito važno.

Hrvatska u XXI. stoljeću

Zadaće koje su pred Hrvatskom, a time i pred nama koji smo dobili mandat da je vodimo, velike su. Inzistirat ću na razvoju države utemeljenom na vrijednostima odgovornosti, poštenja, povjerenja, poštovanja i načelima jednakih mogućnosti, nediskriminacije i vrednovanja kroz znanje i rad, jednom riječju - na pravednosti. Inzistirat ću na razvijanju sustava koji će potaknuti građane da prihvate i žive ove vrijednosti i načela, a ne da se osjećaju gubitnicima ako to čine.

Drugim riječima, inzistirat ću na sustavu u kojem će biti kristalno jasno da se korupcija i kriminal ne isplate. Imovina i društveni status stečeni na kriminalnoj osnovi neće biti dugoga vijeka. Vratit ćemo ljudima dostojanstvo i vjeru u to da se poštenje i odgovornost isplate.

Velika je odgovornost svih nas u ostvarivanju takve države i društva. Ja tu odgovornost prepoznajem i spreman sam svojim primjerom i radom potaknuti institucije, a time i građane, da krenu tim putem. Ali vidim da danas praktično svi težimo biti na tome putu. Vidim spremnost da se krene tim putem i novu snagu koja se rađa, snagu koja je spremna iznijeti dubinske reforme koje će Hrvatsku učiniti boljom i pravednijom. Malodušje i nemoć ostavimo prošlim vremenima, a u novo vrijeme unosimo i novu odlučnost. Zato vas molim, ni u jednom trenutku ne zaboravite da je ovo Vaša zemlja, u Vašim rukama i da nema drugoga gospodara osim Vas!

U XXI. stoljeću ujedinit ćemo se u borbi protiv korupcije i kriminala, tog karcinoma zdravog, pravednog i naprednog društva. Nije nam svejedno i nećemo više nijemo i nemoćno stajati dok prljavi novac kupuje hrvatsku imovinu i osvaja gospodarske resurse, omogućava lažne diplome, privilegije i nezasluženo bogatstvo. Kao predsjednik Republike obećavam da nikada neću odustati u borbi za pravedno društvo. Neću posustati u beskompromisnom obračunu s korupcijom, gdje god se pojavi. Svaki dan svoga mandata vodit ću se ovom istinom: Vaša dobrobit - moja je dužnost i cilj moga djelovanja!

U XXI. stoljeću izgrađivat ćemo državu utemeljenu na znanju, novim tehnologijama i konceptu održivog razvoja. Moderna država stasala sve do kraja prošlog stoljeća u zapadnim demokracijama, koja danas uglavnom dobro zadovoljava potrebe svojih građana, već sutra neće biti dovoljna. Nova, postmoderna država, morat će prihvatiti klimatske promjene, stroge ekološke standarde, ostvariti globalnu informatiziranost, spoznati novo poimanje ljudskih prava te znanost, obrazovanje i kulturu afirmirati kao poluge napretka i očuvanja vlastitog identiteta u globalnom i multikulturnom društvu.

Takva će država biti i učinkovit servis građanima i gospodarstvu. Bit će to država novoartikulirane suverenosti koja nije u sukobu, već u sinergiji s drugim državama, asocijacijama i međunarodnim organizacijama. U takvoj će se zemlji građani Hrvatske uistinu biti građanima Europe i Svijeta.

Kao predsjednik Hrvatske, spreman sam biti na čelu promjena koje očekuju našu domovinu. Znam da ne mogu sam.

Trebam Vladu, Sabor, političke stranke, ali prije svega Vas - dragi građani ove lijepe zemlje. Zajedno ćemo ispisati novu stranicu naše povijesti. Krećemo na jedan novi put, put stabilnije, sigurnije i gospodarski razvijenije zemlje, na put demokratskog i kulturnog napretka i socijalnog blagostanja. Put koji nije brz, put koji nije lagan. Bit ćemo snaga koja mijenja izgled ove zemlje, ruši temelje nepravdi i stvara novu Hrvatsku.

Bit će to napokon zemlja kakvu zaslužujemo, bit će to lijep, poželjan dom svih poštenih ljudi.

Građani Republike Hrvatske, hvala Vam, i još jedanput obećavam:

"Služit ću Vam, služiti ću našoj zemlji!"

Živjeli i živjela nam naša Hrvatska!"

4. Inauguracijski govor predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović 2015.

„Hrvatice i Hrvati u domovini i svijetu, i sve hrvatske državljanke i državljani, poštovani visoki gosti i uzvanici, dragi prijatelji, Prisegom koju sam upravo položila, obvezala sam se da ću služiti hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. S neizmjernim ponosom, ali istodobno svjesna velike odgovornosti, preuzimam dužnost hrvatske predsjednice. U ovom svečanom trenutku sjećamo se svih onih znanih i neznanih hrvatskih kćeri i sinova koji su svoje živote, tijekom tisućljetne borbe za hrvatsku samostalnost, ugradili u temelje moderne hrvatske države. Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske. Osobitu zahvalnost dugujemo prvom hrvatskom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu, predvodniku tog povijesnog pothvata i utemeljitelju suvremene hrvatske države. Izbori su iza nas. Hrvatska se još jednom potvrdila kao demokratska i uređena država. Sve naše razlike koje su došle do izražaja i tijekom kampanje, već od danas moramo pretvoriti u našu snagu. Bit ću predsjednica svih hrvatskih građana, bez obzira na političko opredjeljenje, etničku, vjersku i spolnu orijentaciju i pripadnost. Beskompromisno ću štiti socijalno najugroženije. Uloga predsjednice Republike jasno je definirana hrvatskim Ustavom. No, isto tako, svjesna sam svoje odgovornosti prema hrvatskim građanima, kao jedini visoki državni dužnosnik kojega građani izravno biraju. Stoga vam se u ovom svečanom trenutku izravno i obraćam: Hrvatice i Hrvati, građanke i građani Hrvatske! Vi ste mi ukazali povjerenje i vama ću polagati račune! Bit ću vaš glas, bit ću vaša predsjednica. Jedna sam od vas i dat ću sve od sebe da Hrvatsku učinimo bogatom državom, iz koje mladi neće odlaziti, u kojoj će se više raditi nego umirati, gdje će naši ljudi u zlatnoj životnoj dobi uživati plodove svoga rada. Ako pogriješim, a onaj tko radi, taj i griješi, imat ću snage priznati i ispraviti pogrešku. Ipak, svi smo mi samo ljudi. No, odgovorno tvrdim, nikada neću učiniti ništa protiv hrvatskih nacionalnih interesa! Želim zahvaliti i svojim prethodnicima – gospodinu Stjepanu Mesiću i gospodinu Ivi Josipoviću – na njihovom doprinosu izgradnji hrvatske demokracije. Neću se ustručavati pitati za savjet, jer i svoje različitosti moramo koristiti za dobrobit države. Pozivam sve nas u Hrvatskoj da ostavimo povijesti naše podjele i zablude. Samo zajedništvom cijeloga naroda možemo izgraditi bolju Hrvatsku. Natječimo se idejama, rješenjima i inovacijama, a ne povijesnim ulogama naših roditelja ili djedova. Ideološkim podjelama nećemo ostvariti bolji život, niti ćemo biti bolji ljudi. Samo ćemo produbiti stare podjele i stvoriti nove sukobe koji nikada nikome nisu donijeli dobro. Kao što je predsjednik Tuđman pomirbom podijeljenog hrvatskoga nacionalnog bića stvorio preduvjete za uspostavu hrvatske države, tako i mi danas novim hrvatskim zajedništvom moramo otvoriti novu stranicu naše bolje budućnosti. Tražimo bolji život u budućnosti, a ne u prošlosti! Istinsko domoljublje, u koje vjerujem i za kojega ću se boriti svakoga dana mojega služenja domovini i vama, temelj je izgradnje bolje Hrvatske. Ljubiti domovinu ne znači samo desnicu na srcu kad pozdravljamo našu himnu. Domoljublje nije samo nacionalni dres ili šal oko vrata kada nastupaju naši sportaši. Za ljubiti Hrvatsku nije dovoljno istaknuti zastavu na prozoru, niti je domoljublje samo osjećaj ponosa u dane naših državnih praznika kada se prisjećamo naših pobjeda. Domoljublje se izražava na mnoge načine, no ono što nam treba biti najviše pri srcu ponajprije je naše djelo na korist Domovini: naš rad, trud, znanje, izvrsnost, stvaranje, poštivanje zakona, odgoj djece, pomoć starijima, solidarnost prema potrebitima, briga za drugoga, međusobno poštovanje, lijepa

riječ i gesta darivanja. Tko tako voli Hrvatsku, istinski je domoljub! Dragi prijatelji, Naše gospodarstvo, kao i standard naših građana, već su šestu godinu pogođeni krizom. Desetci tisuća mladih napuštaju Hrvatsku. Među njima velik je broj onih fakultetski obrazovanih, koji bi trebali biti nositelji razvoja. Imamo izrazito negativne demografske trendove. Starimo kao nacija. Mnoge tvrtke odlaze u stečaj, druge, pak, gube utrku konkurentnosti na tržištu, ljudi ostaju bez posla, obitelji bez prihoda. Svjedoci smo teških poremećaja, koji traže žurno i usklađeno djelovanje svih sastavnica državne vlasti, kao i sindikata i poslodavaca. Nalazimo se u trenutku koji traži široki nacionalni konsenzus oko ključnih pitanja. Nema ni prostora ni vremena za podjele. Snagu za postizanje takve vrste zajedništva već smo pokazali u nekoliko bitnih trenutaka tijekom protekla dva desetljeća. Krajnje je vrijeme da se i u savladavanju gospodarske krize izdignemo iznad pojedinačnih i stranačkih interesa. Vrijeme je da se okrenemo budućnosti i da provedemo promjene koje je nemoguće odgađati. Valja nam prestati živjeti od novca posuđenog od budućih generacija. Naš strateški nacionalni interes moraju biti nova radna mjesta. Moramo napokon shvatiti kako nova radna mjesta ne stvara država, već privatna inicijativa, odnosno poduzetnici. Zalažem se za nultu stopu tolerancije na korupciju i pozdravljam sve aktivnosti nadležnih institucija u iskorjenjivanju te pošasti. Istodobno, ne smijemo stvarati antipoduzetničku klimu. Upućujem poziv Vladi da učini sve kako bi poreznom politikom motivirala, a uklanjanjem administrativnih prepreka osnažila poduzetničku klimu i time potaknula snažniju privatnu inicijativu. Moramo poticati nadmetanje poslovnih ideja i graditi pozitivno ozračje, koje će rezultirati novim poslovnim projektima. Naše more, turizam, naša poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodno gospodarstvo, naši poljoprivrednici i ribari, naši težaci, naša su snaga. Usmjerenost prema obiteljskom gospodarstvu, obrtništvu, malom i srednjem poduzetništvu, inovacijama, primjenama čiste tehnologije, mora biti naša strateška orijentacija. Postanimo napokon istinski svjesni komparativnih prednosti ove prekrasne zemlje i počnimo ih odgovorno, ali i odlučno koristiti. Moramo biti otvoreni prema novim investicijama i aktivno pronalaziti nova tržišta, u čemu ću se maksimalno angažirati i vrlo aktivno surađivati s poduzetnicima i investitorima. Izvoz mora biti naše trajno usmjerenje, a gospodarska diplomacija važna poluga u otvaranju novih tržišta. Bit ću prvi gospodarski diplomat naše države i neumorno ću poticati izvoznike na iskorake koji se danas čine nemogućima. Prije svega, moramo bolje iskoristiti članstvo u Europskoj uniji kao i sporazume o slobodnoj trgovini, kako bismo izvoznicima otvarali i nova netradicionalna tržišta. Među preduvjetima uspješnosti, odnosno konkurentnosti u uvjetima globalizacije, svakako pripadaju kvalitetno obrazovanje, razvoj znanosti i istraživački rad. Naše škole i sveučilišta, kao i znanstveno-istraživačke centre, moramo programski prilagoditi novom vremenu. Moramo se okrenuti usvajanju praktičnih znanja i vještina i na taj način pripremati učenike i studente za radne i životne izazove koji ih očekuju. Moramo napokon definirati glavne odrednice svojega razvitka, početi istinski vjerovati u održivi razvoj i biti svjesni što on uistinu znači – razvoj koji vodi računa o okolišu, ali istodobno ostavlja prostor za napredak i rast. Učimo od onih koji su uspješno zaštitili i vlastiti okoliš i vlastitu baštinu i otvorimo vrata razvoju. Želim da nakon gotovo dvije godine članstva svi zajedno napokon počnemo živjeti život članice Europske unije. Moramo pojačati napore kako bi sredstva europskih fondova bila dostupna i iskorištena u najkraćem mogućem roku. Dame i gospodo, Kao vrhovna zapovjednica, želim vrlo jasno naglasiti kako ćemo naše Oružane snage razvijati i čuvati. Članstvo u NATO-u jamči nam sigurnost, ali najbolji jamac

naše opstojnosti i suvereniteta uvijek će biti moderne i dobro opremljene hrvatske Oružane snage. Hrvatska je miroljubiva zemlja i nikada nikome neće biti prijetnjom, no suvremeni svijet donosi sasvim nove izazove, poglavito rastući međunarodni terorizam. Snažne oružane snage jamac su stabilnosti i čuvar demokratskih vrijednosti. S ovog mjesta pozdravljam naše vojnkinje i vojnike, časnice i časnike u Afganistanu i mirovnim misijama diljem svijeta. Oni nam služe na čast i naš su ponos. Nikada ne smijemo smetnuti s uma činjenicu da su pripadnici naših Oružanih snaga spremni svojim životom u svakom trenutku braniti našu sigurnost i univerzalne civilizacijske vrijednosti. Ne možemo i ne smijemo podcjenjivati ozbiljnost zabrinjavajućeg razvoja događaja u međunarodnim odnosima. Neprestance izbijaju novi ratovi i sukobi. Svjedočimo urušavanju dosadašnjeg poretka na mnogim stranama svijeta. Hrvatska ima svoj stav, svoju politiku i svoje interese. Njih ćemo aktivnije zastupati. Za njih ćemo se zalagati i boriti na svim razinama bez zadržke! Za to nam je potrebno nacionalno zajedništvo oko strateških pitanja, stabilna ekonomija, energetska neovisnost, sposobna i agilna diplomacija i moderna, dobro opremljena vojska uklopljena u NATO sustav. Sve su to ključne komponente nacionalne sigurnosti. Hrvatska će svoju vanjsku politiku i dalje voditi kroz suradnju s našim saveznicima unutar EU i NATO-a, kao i kroz suradnju sa susjedima. Naš trajni strateški nacionalni interes ostaje uključivanje cijeloga prostora Jugoistočne Europe u europske i euroatlantske integracije jer svaka druga opcija produljuje neizvjesnost i u konačnici može voditi obnovi crta podjela i razdvajanja. Želim da države Jugoistočne Europe postanu članice europske obitelji i u tom pogledu pružamo ruku suradnje. Očekujem da sa susjedima napokon riješimo otvorena pitanja poput graničnih sporova, a u odnosima sa Srbijom posebno mjesto imat će status nestalih u Domovinskom ratu, kao i međusobna zaštita prava manjina. Nacionalne manjine bogatstvo su Hrvatske. Razvijat ću i štititi njihova prava, ali i promicati prava Hrvata u susjednim državama. Jedan od najvažnijih vanjskopolitičkih ciljeva jest položaj i zaštita hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Bosnu i Hercegovinu vidim kao državu triju jednakopravnih konstitutivnih naroda: Bošnjaka, Srba i Hrvata. Želim svesrdno pomoći kako bi Bosna i Hercegovina učvrstila svoju državnost na temelju pune ravnopravnosti triju konstitutivnih naroda i o tome ću posebno skrbiti. Koristim prigodu našem iseljeništvu diljem svijeta uputiti posebnu poruku. I vi ste Hrvatska i nikada neću dopustiti da bilo tko zanemari vašu ulogu i doprinos u stvaranju hrvatske države. Vi ste važna poveznica Domovine sa svijetom, ali i naša bitna sastavnica koja će i dalje pridonositi našem nacionalnom razvitku. Vrata Hrvatske širom su vam otvorena. Vaše znanje i iskustvo dragocjeni su Domovini. Na nama u Hrvatskoj obveza je pružiti vam iskrenu i stvarnu priliku za ulaganja, obrazovanje i povratak. Poštovani uzvanici, dame i gospodo, Moj će mandat posebice biti posvećen mladima. Moramo im otvoriti prostor u gospodarstvu, politici i društvenom životu. Moramo im dati posao. Neka se čuje njihov glas – oni su obrazovani, željni uspjeha i neopterećeni prošlošću. Vidim ih kao predvodnike novog hrvatskog zajedništva. Želim posebno naglasiti i ovo. Kao prva hrvatska predsjednica, ponosna sam što je naše društvo napravilo civilizacijski iskorak. Mnogi su me prije objave kandidature pitali – zašto ideš u to? Hrvatska još nije spremna za ženu predsjednicu. To me je dodatno motiviralo jer sam znala da naš narod zna donijeti pravu odluku. Pozorno ću pratiti poštivanje Ustava koji ravnopravnost spolova svrstava u najveće vrednote ustavnog poretka, baš kao i druge vrednote koje štite manjinske društvene skupine, jer to govori o uljuđenosti društva i predstavlja mjeru poštovanja prema nama samima. Dame i gospodo, U ovom

svečanom trenutku želim istaknuti i važnost naše kulture, tradicije, obitelji i vjere. Te sastavnice kroz povijest su očuvale našu samobitnost. Naš je narod kroz povijest iznjedrio velike znanstvenike, inovatore, umjetnike i sportaše, čime je pridonio civilizacijskom razvoju. Preda mnom i pred svima nama velika je odgovornost i dužnost, prije svega prema našim potomcima, i dalje čuvati, promicati i razvijati našu kulturu, naš identitet i naše ime. Inauguracijska svečanost uvijek će predstavljati i proslavu hrvatske državnosti, našega nacionalnog osjećaja na kojeg smo ponosni, ali i naše otvorenosti prema drugima i prema svijetu u čijem ćemo uređenju i upravljanju aktivno sudjelovati. Činom prisege preuzela sam kontinuitet časnog služenja hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. Svoje ustavne ovlasti koristit ću na dobrobit sviju u Hrvatskoj, a vodit ću se domoljubljem, uključivošću, poštovanjem i zaštitom nacionalnih interesa. Hrvatska će biti bogata zemlja, jer ne postoji nijedan razlog da to ne bude. Želim jednoga dana svojim unucima pričati o vremenu kada smo, kao i u Domovinskom ratu, stali jedni uz druge u borbi za bolji život u Hrvatskoj i kako smo i tu bitku dobili. Jer mi smo pobjednički narod, postojan narod, vrijedan narod. Nema toga što mi ne možemo postići kad smo kad smo jedinstveni. Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska.”